

FALLA SANTA ANNA SAGUNT 2020

ROBOTS

CILA

En Graugo Servicios Integrales ofrecemos servicios de redacción de proyectos, licencias, dirección de obra, dirección de ejecución, ejecución de obra de construcción de cualquier índole y mantenimiento de la misma a través de nuestro departamento técnico que apoya y lleva el proyecto desde el inicio hasta el final, ejecutando los trabajos con personal propio y cualificado.

Ofrecemos un servicio completo y nos adaptamos a la necesidad de nuestro cliente. Para ello tenemos un buen equipo de profesionales que aportan soluciones personalizadas a cada proyecto.

CONTACTO:
Manuel Graullera Belloch
Telf: 687717296
www.graugo.com
info@graugo.com

EN UN MÓN DE PLÀSTIC I SOROLL, VULL SER DE FANG I SILENCI

EDUARDO GALEANO

FALLA SANTA ANNA SAGÜNT 2020

EDITA

BENVINGUTS/DES 2020

Dipòsit legal:

V-3680-2012

Visita el nostre llibret en:

www.fallasantaanna.com

www.panalfallero.com/2020

Plataforma ISSUU

Convocatòries 2020:

El present llibre ha participat en la convocatòria del Premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià.

Este llibret participa en el PREMIS DE LES LLETRES FALLERES.
(www.lletresfalleres.com)

- Premi Malva d'Alzira.
- Premi Climent Mata.
- Premi Mestre Ortí.
- Premi Emili Lluca.
- Premi +COMPLET.
- Premi Mocador.
- Premi CONFET
- Premi MURT

També participa al Premi La Marina

EQUIP DE LLIBRET

Coordinació General:

Lourdes Crisol i Barrachina
Maite Francés i Lacalle
Carmen Tamarit i Carles

Delegació de Cultura:

Maite Francés i Lacalle
María Bono i Romero
Lourdes Crisol i Barrachina
Olaya Marco i Micó

Coordinació Publicitat:

Pablo Sanz i Espejo

Col·laboració especial:

José Tena i Tejado

Autors Poesies:

Manolo Civera i Gómez
Eva M. Marco i Raro
Carmen Tamarit i Carles

Disseny, maquetació i portada:

www.panalfallero.com

BRUTICIA

EDITORIAL

2020

Només iniciar-se l'exercici faller per al 2020, una de les primeres tasques a realitzar és pensar el tema al voltant del qual girarà el nostre monument gran, la nostra Setmana Cultural i, per suposat, el nostre Llibret. I no és tasca senzilla ja que cal posar en comú i pensar en coordinar tres aspectes ben diferents. Gràcies a les idees aportades tant per l'equip de la falla com per col·laboradors incondicionals, sempre trobem de què parlar.

Enguany triàrem com a tema central LA BRUTÍCIA. La brutícia en tots els aspectes que vam ser capaços de considerar atenent aquells que podien ser tractats als diferents articles per les persones que habitualment col·laboren amb nosaltres, i algunes noves que se'ns han unit.

Posats ja en feina començarem a plantejar els diferents temes a tractar i per qui havia de ser tractat. Així vam anar plantejant a cadascú allò que havíem pensat fins tancar-los tots.

La Setmana Cultural va centrar-se en la reutilització i reciclatge de diferents materials, i en la neteja de la ciutat. Vam comptar amb la col·laboració de la SAG i del Regidor responsable, i visitarem la Planta de Reciclatge d'Algímia.

El monument es centra fonamentalment en la necessitat de tindre cura del medi ambient, i d'altres aspectes més socials.

Tant de la Setmana Cultural com del monument trobareu els articles corresponents entre aquestes pàgines.

Respecte al contingut principal del Llibret, a les vostres mans teniu el resultat.

Llegireu articles que us parlaran de la BRUTÍCIA en la ciutat, en la política, en la mar, en l'aire, en la banca, en el camp, en el patrimoni, en la setmana fallera, en el periodisme, en el llenguatge, la seua relació amb l'educació, a la fi, en tots els aspectes en els que els nostres col·laboradors i col·laboradores han estat disposats a escriure i als que agraïm de tot cor la seua dedicació desinteressada.

Des d'aquesta primera pàgina agrair-vos el temps que aneu a dedicar a llegir el resultat del treball de moltes persones. Si us agrada escriure i es sentiu en ganes, us esperem al nostre casal per a que s'uniu a nosaltres en pro de la cultura i la comunicació.

Moltes gràcies.

SUMARI 2020

3-Editorial	28-Saluda President Infantil i Fallera Major Infantil
6-President 2020	30-Versat Fallera Major Infantil
7-Fallera Major 2020	32-Comissió Executiva Infantil i Vocals Infantils 2020
8-Saluda President	34-Exaltació Fallera Major Infantil
9-Saluda Fallera Major	36-Explicació Falla Infantil
10-Versat Fallera Major	38-Esbós Falla Infantil
12-Comissió Executiva 2020	39-Nouvinguts i Nouvingudes
13-Vocals 2020	40-Vivències Santanneres
14-Exaltació Fallera Major	44-Falla i Cultura
16-Explicació Falla Gran	46-Setmana Cultural 2019
19- Esbós Falla Gran	49-Certamen literari 2020
22- Santanners i Santanneres 2020	50-Saguntí de l'any 2019
24-Llibret Infantil	52-Premis Santa Anna i Josep M. Francés 2019
26-President Infantil 2020	54-Col·laboracions literàries
27-Fallera Major Infantil 2020	136-Anunciants

BRUTÍCIA

57-Introducció

58-**Llums i ombres de les cases senyorials del segle XVIII**

Manuel Civera i Gómez

64-**La brutícia a la societat. La violència**

Eva Ma Marco i Raro

68-**La brutícia en la Banca.**

Belén Català i Estada

70-**Evolució o desintegració del llenguatge?**

Celia Paniagua i Zornoza

74-**L'abandonament i la degradació del patrimoni**

Conxa Cardo i Monzó

78-**Qui juga brut amb les nostres taronges?**

Jordi Sebastià i Talavera

82-**Al voltant de la brutícia i els abocats.**

Un problema d'ací i de tots

José Manuel Palomar i Abascal

88-**La política**

Francesc Fernández i Carrasco

94-**Un compromís**

Roser Furió i Antoni

96-**Brutícia en Falles, que no de fallers**

Carles-Andreu Fernández i Piñero

100-**Netejar les Falles vol dir millorar-les**

Jesús Peris i Llorca

102-**La brutícia de les fake-news**

Palmira Benajas i Medina

106-**L'oceà, la mar de plàstic**

Natalla Llopis i Monferrer

110-**Micromasclismes**

Darío Moreno i Lerga

114-**SAG: Replega de fem**

Roberto Rovira i Puente

116-**Brutícia educativa: Hi ha contenidor per a ella?**

Oh, no, hi ha docents!

Ma Luisa Ripollés i Cabrera

118-**Salut pública i qualitat de l'aire.**

Berta Uriel i Latorre

124-**Auditoria ambiental fallera: les bio-falles del futur**

Teresa García i Muñoz

130-**BruSticia**

José Tena i Tejado

135-Conclusió

Ricardo **PRESIDENT**
Antonino i Pérez

**FALLERA
MAJOR** Noelia
Marchán i Comeche

SALUDA

PRESIDENT 2020

Primer de tot m'agradaria presentar-me: sóc faller d'aquesta comissió des de que vaig nèixer. Enguany no és la primera volta que em pose al front de la comissió. He passat per diversos càrrecs dins d'aquesta família des de ben jove fins a l'any 2014 en què em vaig animar a presentar-me com a president. Continuí durant dos exercicis més, al 2015 i 2016, després dels quals em varen donar l'oportunitat de formar part de l'executiva de FJFS com a Vicepresident de cultura de la nostra Federació. Vaig ostentar aquest càrrec durant tres anys consecutius adquirint molta experiència i aprenent com funciona l'altra part del món faller que desconeixia i la seua organització general. Durant aquestos set anys he conegut molta gent d'altres comissions, presidents, falleres majors i companys de Federació per als que sempre tindrè un lloc al meu cor, amb qui he gaudit i treballat tenint tots un mateix objectiu: la passió per la nostra festa, LES FALLES.

Vull agrair al veïnat la seua paciència, i demanar disculpes per qualsevol molèstia que ocasionem o que hajam pogut ocasionar, i també a totes aquelles persones no falleres que col·laboren amb nosaltres per a poder dur a terme la nostra tasca.

Com en altres ocasions m'agradaria dedicar un breu recordatori a tots els fallers que ja no es trobem amb nosaltres i als que per diversos motius no han continuat a la nostra comissió. Tots ells en major o en menor mida han contribuït en diversos aspectes de la nostra festa aportant el seu granet d'arena i han passat a formar ja part de la llarga història d'aquesta família santannera.

Agrair, com no, a totes les persones que formen part de la comissió, des de la primera fins a l'última ja que sense elles no seria possible seguir portant endavant la nostra festa. Especialment a totes aquelles amb les que puc contar en qualsevol moment per a tot allò que se'ls demane, corresponga o no al seu càrrec. Gràcies per acompanyar-me i recolzar-me.

Als infantils de la comissió els dic: ara que esteu a temps, ompliu-vos bé de les nostres costums ja que vosaltres sereu els encarregats en algun moment de dur endavant la nostra falla, de mantindre les nostres tradicions i de continuar lluitant per a que la nostra festa continue sent bressol de cultura, festa, música, flors, llums, traques, soroll i colors.

Als meus companys de viatge: Noelia, Ariadna i Ulises. Enguany, per primera vegada per a mi com a president, estem els quatre representants, situació que m'ha servit per a viure aquest any d'una manera diferent, amb una representació completa. Noelia, vares arribar a la nostra família fallera ja fa molt de temps, fent-te un lloc a la comissió i adquirint càrrecs i responsabilitats a la nostra executiva. Sempre amb una il·lusió, una idea clara, i per fi aconseguida, representar a la teua volguda comissió. Ariadna i Ulises, com jo, nascuts i criats al casal, sent ja la tercera generació de les vostres famílies a la falla i aportant la innocència, la tendresa, la bogeria i la pilleria dels representats infantils que fa falta. Ulises, el meu nebot, el culpable a qui tinc que agrair que jo torne a ser President per tal d'acompanyar-lo. A tots tres arriba el fi del nostre exercici, però ja voreu com açò no s'acaba; heu conegut gent meravellosa amb la qual encara vos quedarà més per viure. Com ja us he dit en més d'una ocasió gaudiu de tot moment, de tot el que ens queda, de cada cercavila, cada xaranga, cada ball, cada acte, de cada conversa, perquè totes estes coses són les que a la fi us quedaran per a sempre al record. Vull donar les gràcies als meus pares

SALUDA

FALLERA MAJOR 2020

que m'inculcaren l'amor per la nostra festa, inclosa la responsabilitat i la feina que esta porta. A tu, Miguel, per estar sempre al meu costat recolzant-me i suportant-me als millors i als pitjors moments que aquest càrrec comporta i de la vida en general. I a la resta dels membres de la meua família, la de sempre i la nova, per fer-me costat quan els necessite donant-me el seu suport i la seua ajuda a cada moment. En especial a la meua sogra que s'ha convertit en la meua modista. Gràcies a tots.

Un esment a la resta de representants, membres de FJFS, les nostres Falleres Majors de la comarca, Sandra i Aitana i les seues Corts d'Honor. Enguany està sent un exercici meravellós, un plaer compartit amb tots vosaltres. Entrem en la recta final, però ningú podrà dir que no l'hem aprofitat al màxim. En breu plantarem els nostres monuments posant la guinda final al nostre exercici. Perquè a fi de comptes açò són les Falles i el seu objectiu principal, plantar i cremar el nostre monument, per a què el foc marque el final d'un cicle i el començament d'un de nou. Tot té un principi i un final, però per a sempre aquest serà el nostre 2020.

A pocs dies de començar la setmana fallera, tinc el plaer de poder escriure i participar en aquest, el meu llibret, per primera vegada. Estic vivint un somni ple de màgia i il·lusió, perquè des de ben menuda he desitjat ser la Fallera Major de l'AC Falla Santa Anna.

M'agradaria donar les gràcies als meus amics, per fer que aquest somni siga compartit i donar-me tot el suport que necessite.

També vull agrair als meus pares i al meu germà Gonzalo per estar sempre pendent de mi, estar sempre al meu costat cuidant el mínim detall.

Als meus companys d'exercici, Ariadna, Ulises i Ricardo: sou el complement més perfecte que una fallera major desitjaria tindre, i per això formem un equip perfecte. Però, sobretot, GRÀCIES a la meua comissió, a la qual sempre estaré agraïda pel suport incondicional i per l'esforç i constància que demostreu dia a dia. El meu cor sempre serà de color verd.

No puc oblidar-me de les vivències d'enguany, Sandra i Aitana, i la resta de representants de les diverses

comissions: gràcies per fer un 2020 inoblidable i especial!

És hora d'acomiar-me i de convidar a tots els fallers, no fallers, amics, amigues, veïns, veïnes, famílies i turistes a gaudir de la millor festa del món, LES FALLES.

SEMPRE FALLES 2020!

VERSAT 2020

FALLERA MAJOR

A Sagunt, carrer Major
hi ha una ermita molt volguda
dedicada a sant Miquel.

I darrere, al seu carrer
i al cor de nostra ciutat,
vius tu, Noelia, saguntina,
valenciana i, sobre tot,
Santannera i gran fallera.

De sant Miquel a santa Anna
fa deu anys que tu et passeges
per a ser part de la festa
vestida amb gal·les falleres.

Enguany és ben diferent.
Esperaràs a la porta
que arribem els santanners
per a fer-te pleitesia
en cada acte faller.

T'hem vist créixer al casal
mostrant la teua alegria
i implicant-te a poc a poc,
any a any i dia a dia.

Ara ja ets una dona
amb caràcter i fermesa,
amb les idees ben clares
i sense cap timidesa.
Per això des de fa uns anys
començares a somiar
quin seria el teu moment
per a en Santa Anna regnar.

El 2020 vas triar
i cap a aquest exercici
per a complir el teu somni
el teu esforç has posat.

Enguany tens la recompensa
ja reculls els fruits volguts.

Llueix la banda al teu pit,
d'alegria el cor batega,
el teu somriure és sincer,
i el portes com a bandera.

El teu any és arribat,
i de la festa gaudeixes.
És nostra Regina Fallera

NOELIA MARCHÁN I COMECHE

NOELIA MARCHÁN i COMECHE

COMISSIÓ

EXECUTIVA 2020

PRESIDENT **R**icardo
Antonino i Pérez

Secretari
Vicesecretària
Vicepresident 1er (Economia i festejos)
Tresorera
Comptadora
Vice-comptadora
Delegat de Comptabilitat
Delegada de Loteries
Vice-delegat de Loteries
Vicepresident 2on (Casal)
Delegat de Casal i «Viu les falles»
Vice-delegats de Casal

Vicepresidenta 3a (Cultura)
Delegada de Cultura
Delegada del Llibret
Delegada de Setmana Cultural
Vicepresident 4t (Actes i protocol)
Delegada d'Infantils
Delegada de xarxes socials, Actes i Protocol
Delegada d'Incidències
Delegada de Flors
Vice-delegada de Flors
Delegat de Pólvora
Vice-delegat de Pólvora
Delegat de Monuments

Josep Xavier Marco i Raro
Lourdes Crisol i Barrachina
Julio Gil i Alcamí
Marta Gil i Sola
Cristina Forte i Aleixandre
Xelo Pérez i Castillo
Miguel V. Bono i Romero
Conxa Mena i Calza
Eduardo Díaz i Peris
Ginés Ruiz i Lara
Isaac Rubio i Torres
Vicent Antonino i Melià
Adalberto Báguena i Tamarit
Abdón Antonino i Pérez
Julio Gil i Sola
Juanvi Iranzo i Alós
Rafa González i Berzosa
Mª Teresa Francés i Lacalle
Maria Bono i Romero
Lourdes Crisol i Barrachina
Olaya Marco i Micó
Josep Gil i Pallarés
Carolina Díaz i Mena
Eva Marín i Mas
Carmen Tamarit i Carles
Gema Miragall i Gálvez
Àngela Pérez i Gómez
Josep Campos i Matoses
Manolo Hernández i Cano
Francesc Marco i Tortajada

Vicepresident 5t (Esports i activitats diverses)

Delegat d'Esports

Delegada de Cavalcada

Vice-delegades de Cavalcada

Delegat d'Ornamentació

Delegada de Play-backs

Vice-delegada de play-backs

Miguel Arenas i Chica
Borja Beltrán i Catalá
Loli Berzosa i Muñoz
Tere Peris i Soriano
Yolanda Pérez i Gómez
Pablo Sanz i Espejo
Laura Palomar i Lloris
Gema Miragall i Gálvez

**FALLERA
MAJOR** Noelia

Marchán i Comeche

Mª Josep Lacalle i Huerta
Conxa Aleixandre i Aleixandre
Mª Sacramento García i García
Mª Josep Sola i López
Mª Josep Catala i Alpuente
Ana Belén Mañas i García
Ímaculada García i Aleixandre
Eva Mª Marco i Raro
Imma Báguena i Tamarit
Casto Camacho i Ruiz
Lydia Camacho i Forte
Carlos Arbona i Muros
Irene Marco i Micó
Nuria Sanchis i Aznar
Héctor Pi i Francés
Juan D. de Haro i Guillén
Verónica Andrés i García
Jairo Caballero i Gómez

Alberto J. Galarza i Ortiz
Elena Gil i Alcamí
Ramón Caplliure i Gabaldón
Alba Fides i Borbotó
Raúl Ruiz i Morte
Ainhoa Moros i Marqués
José Miguel Rozalén i Martínez
Maria Viñals i Andrés
Cristina Miragall i Gálvez
Elena Caplliure i Gil
Coral Fraga i Agües
Paqui Mániz i Martínez
Montse Mániz i Martínez
Raquel Bosch Estada
Júlia Caplliure i Gil
Noelia Partal i Lara
Virginia Mascarell i Gimeno
Elena Carreres i Segura

Israel Verdejo i Pérez
Juanjo Monleón i Noverques
Kike Peris i Fortea
Pablo Ruiz i Alcaide
Laia Masiá i Lluesma
Marcos Beltrán i Catalá
Vicente Llorens i Grau
Teresa Redondo i Gómez
Marta Carreres i Segura
Noelia Benet i Izquierdo
Paula Soriano i Segura
Angel Martínez i Zaurín
Estanislao Martí i García
Mireia Redondo i Gómez
Marta Chust i Aparisi
David Marco i Picó
Paco Bono i Centelles

EXALTACIÓ 2020

Vaig a contar-te una història que començà fa 10 anys:
d'una nineta que a Santa Anna va aplegar
perquè volia ser fallera
i així tot va començar.

Passaren els anys i les falles et varen captivar,
l'amor per la festa cada vegada era més gran
i el somni d'aquella xiqueta
va començar a aflorar.

A poc a poc, al llarg dels anys, tot va agafar
forma, fins arribar als teus 18 anys,
on va quedar gravat en la memòria
que el 2020 seria el teu any per a regnar.

Una cosa tenies clara, i és que infermera
havies de ser, vas complir eixe somni i ben
bé sabies tot el que vindria després.

Marchán el teu cognom patern,
de qui has heretat la passió per eixe xicotet poble,
des de ben menuda ja gaudies dels carrers i la plaça,
i entre rialles creixies orgullosa de ser petresana.

Comeche el teu matern, que fins al pi arribaren,
i dels que avui et falten dos especials mirades.
Però segur que ben contents estan
de veure la seua néta, a Santa Anna per fi regnar.

Hui tota la família ben orgullosa estarà,
fins i tot el teu germà Gonzalo,
encara que també ho patirà.
Junt als teus pares, Eva i Juan, que et miren
bocabadats des d'allà baix.

Al carrer Sant Miquel, l'alegria ha arribat,
despertant a tota la família i al veïnat,
inclús a la tia Chelo, que per a vestir-te de valenciana
algun maldecap li has donat.

I no podíem oblidar els teus acompanyants:
Ricardo, Ulises i la princeseta del casal,
que faran d'aquest 2020 un any per a recordar.

NOÈLIA, si nosaltres estem ací no és per casualitat,
sinó perquè des de fa molts anys que a la falla
somiem juntes que aquest moment es fera realitat.

A poc a poc, la família fallera ha anat creixent,
contagiant a les nostres amigues del nostre sentiment.

Tots al teu costat volem estar,
saps que d'amics i família el recolzament total tindràs.

Estem gaudint del teu any com si fóra nostre,
veient-te encisada en cada acte.

Sabem molt bé el que açò significa per a tu,
per això esperem de tot cor
que sempre ho guardes com el millor dels records.

Arriba el moment d'exaltar-te i que ho sàpia tot el
món: que Noèlia Marchán i Comeche és de Santa Anna
la seua Fallera Major.

EXPLICACIÓ

FALLA GRAN 2020

ELS DÉUS ESTAN CALENTS

L'Edén és un femer

A la mar nasqué la vida
i la terra és l'Edén,
el fabulós planeta lila
i ho ha de continuar sent,
pels que venen de seguida
puguen gaudir d'açò més
i perquè és tan bonica!

Les persones són la mida
del desenvolupament
que amb molt d'enginy fabrica
objectes i aparells
que mos donen alegria
i estalvien molt de temps
tant de la nit com del dia.

Tothom el consum practica
amb febra inconscient
i, com tot tot s'embolica
per costum i vendre més,
la gent ho desaprofita
i l'emalum se'n va al fem
i no cap, o pocs, recicla.

Pel món la gent al·lucina,
viatja de cap a peus
des d'Europa a la Xina,
cotxe, avió, vaixell;
també la mercaderia

recorre el món sencer
per anar de l'horta a la cuina.
El consum de l'energia
es desboca sense fre:
carbó, gasoil, gasolina
bateries, querosé
demandem dia a dia
sense importar-nos res
qui d'això se n'aprofita.

Del subsòl s'extrau i refina
hidrocarbur a tonells,
el qual crema de seguida
i creix la capa d'océ
i s'altera molt el clima
i la gel dels pols es perd
i s'inunda la marina.

Neptú no aguanta més

A la mar nasqué la vida,
d'això fa moltíssim temps,
i la cèl·lula petita
derivà en sers complexs
que poblaren la marina,
i la terra emergent
de colors fou ben vestida.

En la falla que és fantasia
Neptú està que s'encén,
i amb ràbia denuncia
tant de plàstic transparent
que dificulta la vida

en un present evident
que ofega l'alegria.
A la mar va porqueria
en tots els abocaments,
deixalles que l'humà tira
com aquell que no fa res
i tot el fons contamina
i queda com un femer
que la mort presagia.

Deixem-nos d'hipocresia
i controlem què llancem:
el plàstic va a la deriva
i no es degrada gens,
tot peix marí se n'atipa
i d'ells passa a la gent
i provoca malaltia.

La fi és apocalíptica
i el futur és present:
l'aigua de la mar s'enfita
i envaeix els continents;
la temperatura s'enfila
i asfixia molta gent
que amb dificultat ventila.

Quina és la causa, amiga?
Tu ho saps, Greta Thunberg?
És la ideologia
egòlatra i sens seny
de l'enginy que informatitza
la ment i el comportament
d'aquell que sempre maquina?

Escena I **El vandalisme de la gent**

La societat demanda
que adequi l'Ajuntament
llocs per tindre assossec
amb foc, banc i taula.

Així tenim les Escales,
Sant Cristòfol al costat,
el Povitxol més avant
i en la mar un munt de platges.

Són els jardins dels més pobres
que tots hauríem de cuidar,
però sovint són pintats,
trencats i bruts de les sobres.

Quin ésser desfà sa casa?
Si no té trastorns mentals
és que està maleducat
o estudia per a vàndal.

Contra ell fa vandalisme,
segur que és curt de gambals.
Ja estem ben arreglats
amb tant de masoquisme.

Controlem la desmesura
de menuts, joves i vells.
Que tot el que està bé, bé,
i el que no, és la tortura.

Escena II **Els tres amors de les taronges**

La terra és natural,
l'aigua és el principal,
el fruit és fonamental
i el comerç és capital.

Taronja, fruita daurada,
que Hèrcules aconseguí
del més fermós dels jardins
en època molt reculada.

La terra és treballada
per zelosos llauradors
que treballen amorosos
i s'erixonen mirant-la.

L'aigua és imprescindible
per poder-la cultivar,
perquè es puga regar
i siga de bon calibre.

El comerciant procura:
compra, transport i mercat
on es puga despatxar
la bona manufactura.

Quan madura la taronja,
obri els ulls el llaurador
i se sent molt orgullós
i pensa en el preu de llotja.

La collita és a l'arbre,
espera el llaurador
que arribe el corredor
o se l'emporten els lladres.

La taronja estrangera
és el pitjor enemic
i la collita està en perill
per los baixos preus de venda.

Els grans trusts en el preludi,
les persones cobren poc,
tractaments sense control
i el cultiu en latifundis.

És molt gros el problema
del cultiu del taronger;
ja no dona prou diners,
caldrà desfer el dilema.

Escena III

La sirena desconsolada

La sirena està mirant
que les aigües no estan netes,
que estan brutes de tarquim
i és difícil revertir-les.

La sirena està pensant
quan reflectien estreles
en les aigües mar endins
i jugava a colpir-les.

La sirena està plorant
perquè no sap què fer-se'n,
perquè li sembla que és la fi
d'unes aigües inservibles.

La sirena està esperant
el valent que la defense,
que la porte al jardí
de les aigües més tranquil·les.

Escena IV

Pescar era un plaer

Pescar era un plaer
quan la mar tenia peix,
i ara que no se'n veu
la pesca bé que ens sorprén.

El pescador amb la canya
pot pescar una sabata,
i només amb molta sort
podria ser de Charlot.

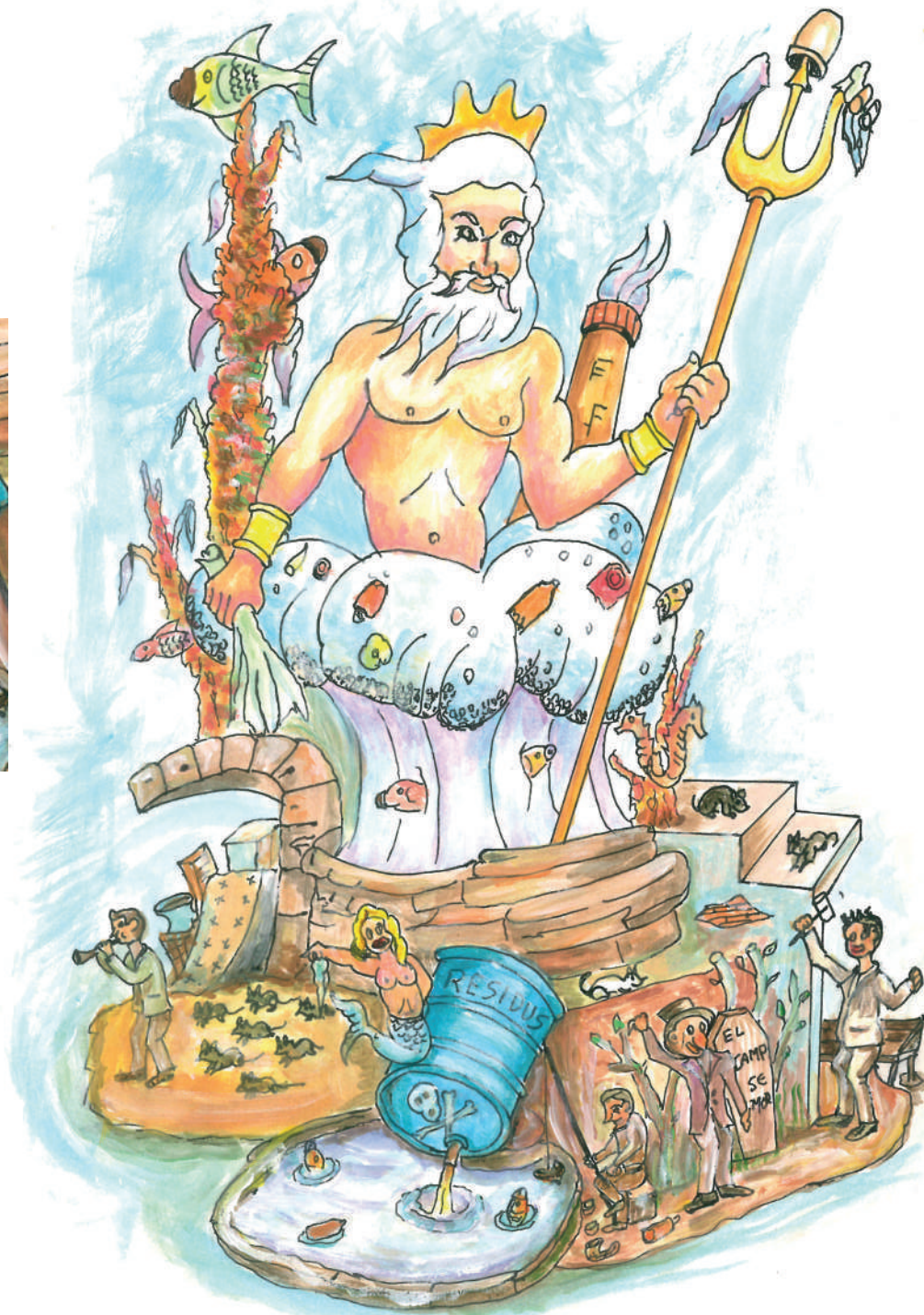
El pescador llançà al vol
i del fons tragué un pot
vell, xafat i rovellat
que Popeye menyspreà.

El pescador té esperança
de pescar una daurada,
i va pescar una calça
de la Pipi perquè és llarga.

Jo pesquí un mocador
on vaig veure molt dolor
perquè era de la donzella
que brodava p'a la reina.

ESBÓS

FALLA GRAN 2020

Escena V

El flautista d'Hamelín

El món és com Hamelín,
una ciutat habitada
per gent de tots els confins
que vivia ocupada
en el treball i els fills,
i estava governada
per un consell d'afins.

Un bon dia un fadrí
veié al corral de casa
unes rates com conills
que es menjaven la pollada,
els ous i el pinso de panís
que amb cura administrava
i de l'ensurt pegà crits.

Són rates com conills!
Amb un mos perds una cama!
Com pot ser? D'on han eixit!
Quina rata tan estranya!
Espantat avisà el veí
que era vinater de fama
amb el celler ple de vi.

–Senyor Colau, les ha vist?
–Què he de veure, va, parla!
–Les rates grans d'Hamelín
són negres i de cua llarga,
bigoti i morro fi.
–Saps si el vi els agrada?
–No ho sé, és fàcil que sí!

El vinater afligit
va córrer cap a la planta
i veié que els ratolins
anaven en bandada.

–Ací perd un potosí!
Cal que actue, pensava,
amb tot el poble unit.

L'alarma es va espargir
per les cases i la plaça,
del meler que es llepa el dit
al lleter que vol la vaca,
al sastre que cus amb fil,
al ric que seu en butaca
i al pagès que guarda el fruit.

El poble emporuguit
demanà una campanya
i el Consell va decidir
acabar amb la plaga
que no els deixà dormir
durant la llarga setmana
a la qual no veien fi.

El Consell d'Hamelín,
davant la gran amenaça,
proclamà afavorir
que qui exterminés la rata
cobraria en sous mil.
La suma era molt alta
i també ho era el profit.

Un dia de bon matí
un home com una canya
a l'alcalde acudí
per acabar amb la rata
i cobrar aquell botí.
L'alcalde va vore l'alba
i content va dir que sí.
L'home molt alt i molt prim
l'endemà de matinada
passejava per Hamelín
fent sonar la seua flauta.

Les rates, eixint del niu,
el seguien per la plana
fins ofegar-se en el riu.

El flautista tot seguit
anà a cobrar la proclama
i l'alcalde li va dir:
–Per tocar un poc la flauta
no voldràs que et fem ric;
rebràs un sou de cobrança
per treballar un matí.

–No és just, digué el flautí,
els he llevat l'amenaça
i vostés han de complir
els mil sous de la proclama.
–Emporteu-vos-el d'ací!,
digué fort a l'ordenança,
i seguisca el camí!

–Això no acabarà així,
digué el flautista amb calma.
Al carrer tocà el flautí,
la xicalla que escoltava
pegà darrere felíç:
creuaren contents la plana
i s'ofegaren al riu.

Hamelín es quedà trist
sens escola ni xiquets
que ompliren tot de crits.
Al fons de l'Ajuntament
l'alcalde se'n penedia
de tindre tan poc cervell
i actuar en la falsia.

Escena VI

La rata humanitzada

Per la forma distingim
els humans i les bèsties.
Ens diran que és ben fàcil:
les persones són humanes,
les bèsties animals,
les persones van vestides
i les bèsties a pèl.
Certament és un criteri
senzill i prou natural,
però no té gens en compte
els sentiments més profunds
i els principis, diguem-ne, ètics.
Observem atentament
i veurem la paradoxa:
hi ha animals que són fidels,
col·laboradors i dòcils
com el gos i el cavall.
Hi ha humans molt mantes,
violents i interessats,
més nefastos que les rates
que actuen d'amagat,
no saps mai el que pensen
i per on et van a enganyar.
A les rates no els importa
si a qui roben són rics
o són d'allò més pobres,
si són cosins, fills o germans.
Segur que coneixeu persones
que es comporten així.
Els hi ha veïns i polítics,
empresaris i banquers...
Aquests humans són rates
vestides com humans.

Escena VII

La recollida de deixalles

1. A Sagunt
a bon punt
es recullen
les despulles
tots els dies
per la nit.

Es demana,
recomana
que la bossa
tota closa
es col·loque
al container.

2. Endemés
pots també
demanar,
concretar
que arregleguen
altres trastos.

Dia i hora,
en ta porta,
has de treure
a ben veure
el que et sobra
i no ho vols.

3. Al·l' mercat
hi ha un car
a un punt
que recull
el que portes
pel teu compte.

Va molt bé,
deixes net
el traster
i el caixer
de cosetes
més menudes.

4. L'ecoparc
adequat
pots deixar
ordenat
tota mena
de deixalla.

Tots el dies
que podries
està obert
descobert
controlat
i indicat

PRESIDENT
INFANTIL
Ulises
Antonino i Nieto

**FALLERA
MAJOR
INFANTIL** Ariadna
Hernández i Díaz

SALUDA

PRESIDENT I FALLERA
MAJOR INFANTIL 2020

Per a nosaltres és un plaer escriure unes paraules en el nostre llibret com a representants de la xicalla per al 2020. Som fallers de bressol, els dos hem nascut a la falla, els dos som la tercera generació de fallers en la nostra comissió i des de que varem nàixer els dos som companys de malifetes.

Des d'aquesta pàgina volem donar les gràcies a les nostres famílies per tot l'esforç que estan fent per a que puguem gaudir d'aquest any tan especial.

Volem agrair als nostres companys d'any, els millors companys que podien tindre.

Ariadna: A la nostra Fallera Major, Noe, que enguany és com una germana major per als dos, sempre pendent de nosaltres i que ens malcria en tot.

Ulises: I que dir del President, Ricardo, el meu oncle, que aquest any sé que per a ell és diferent; primer perquè per fi té el grup al complet, sols ha tingut que esperar quatre anys; però el més important, perquè el compartirà amb mi, el seu nebot. Sé que et trac un poc de polleguera perquè sóc molt nerviós i no puc parar quiet, però també sé que aquest any gaudirem junts moltíssim en tots els actes, junt a Noe i Ariadna perquè formem un gran equip.

A la nostra comissió, dir-li que per a nosaltres és un orgull formar part de Santa Anna, i agrair l'oportunitat que ens heu donat enguany per a ser els representants d'aquesta comissió.

Esperem que tothom gaudisca d'aquesta festa tan volguda per a nosaltres, i que tots els xiquets i xiquetes passen unes Falles genials, com esperem passar-les tots els fallers i falleres.

VERSAT 2020
FALLERA MAJOR
INFANTIL

13 retze anys enrere,
 només entrar la tardor,
 un estel angelical
 a cinc cors va enllumenar
 omplint de gran alegria
 la que és la seua llar.

També a la llar santannera
es va celebrar el fet
perquè una floreta nova
s'afegia al seu ramell.

I tu, floreta, vas créixer
entre vestits i xaranges,
entre monyos i entre traques.

Allò de ser la regina
d'entre el ramell santanner
no et feia massa goig
ni et donava quefers.

Però tu, floreta humil,
que no massa destacaves,
vas canviar d'un a altre any
i ta valia has fet valdre.

Volies ser principal
sent infantil de la falla
com a Fallera Major
de tota nostra xicalla.

Discreció i timidesa,
senzillesa i humilitat
són trets que t'identifiquen
i marquen la teua personalitat.

Xiqueta dolça i senzilla,
de somriure molt discret,
arribes al lloc més alt
fent-te molt més de voler,
no sols a la nostra falla
sinó a tot el món faller.

Aquest barri saguntí
 què t'ha vist nèixer i créixer
 està enguany molt més feliç
 perquè a la falla Santa Anna
 tornen a tindre regines
 i tu, de tots, la infantil
 omplint-nos a tots d'alegria

ARIADNA HERNÁNDEZ I DIAZ

ARIADNA HERNÁNDEZ I DÍAZ

COMISSIÓ INFANTIL

EXECUTIVA 2020

PRESIDENT **Ulises**

Antonino i Nieto

Vicepresident 1er

Vicepresidenta 2ª

Secretària

Tresorera

Comptador

Delegats

Adrián Belmonte i Marco

Ariadna Hernández i Díaz

Alejandra López i Francés

Mª José Beltrán i Catalá

Rubén Belmonte i Marco

Daniel Hernández i Díaz

Diego Galarza i García

VOCALS INFANTIL

2020

FALLERA MAJOR
INFANTIL **Ariadna**

Hernández i Díaz

Issey Rozalén i Camacho

Ían Pérez i Báguena

Diego de Haro i Mañas

Carola Máñez i Martínez

Vera Galarza i García

Loara Gómez i Fraga

Vega Ruiz i González

Marina Espuig i Miragall

Marc Pérez i Báguena

Thiago Llorens i Redondo

Chloe Báguena i Andrés

Chloe Martínez i Claret

Claudia Quesada i Redondo

Alejandro Bono i Segura

Álvaro Bono i Segura

EXALTACIÓ

INFANTIL 2020

Ariadna, segurament no t'esperaves que jo hui estiguera ací com la teua mantenidora. Però no podia deixar passar aquesta oportunitat d'exaltar-te com a Fallera Major Infantil de la nostra estimada falla.

Callada portaves aquesta il·lusió alguns anys, i tal volta la por a no aconseguir-ho o un poc de timidesa no et deixava expressar-la, però a poc a poc eixa il·lusió va créixer any rere any en veure altres xiquetes gaudir del tron faller.

I les Falles passades no deixares de repetir una i una altra vegada de manera insistent que volies compartir amb NOE, ULISES I RICARDO ser fallera major infantil, repetint la cançoneta una i altra vegada perquè a casa et concedirem eixe desig.

Eres fallera des d'abans de nàixer, i vas pujar a la teua primera presentació en braços del teu pare quan tan sols tenies uns dies de vida, i des de menuda has portat la indumentària fallera amb elegància i orgull. Així que no ens va sorprendre que desitjares ser fallera major infantil.

A la fi vam prendre la decisió... enguany anaves a regnar compartint a casa tots junts aquesta nova experiència fallera. De segur que gaudiràs molt perquè el teu caràcter extravertit t'ajudarà a conèixer gent i guardaràs grans records.

Lluiràs amb orgull els teixits que junt a la tia i als iaïos Dori i Manolo has elegit amb molta cura. Tu eres pausada i tranquil·la, així que recorda que hem d'estar preparades quan arribe la falla a replegar-te.

En la falla et trobes com a casa, ací ens tens a tots: als fallers, als iaïos, als amics des de la infància i al teu germà Daniel, a qui de vegades t'agrada fer la punxeta com a bona germana major.

Hui portes al pit la banda de fallera major dels infants i llueixes amb orgull el vestit de fallera que la iaia Conxa ha confeccionat per a tu.

Enguany gaudiràs d'un any especial i tota la família estarem pendants que tot estiga al seu lloc: la teua falla estarà compartint amb tu la teua il·lusió. Obri bé eixos ulls blaus com la mar, dibuixa un gran somriure en la cara i escolta amb atenció:

Guardada tu portaves
Aquesta nova il·lusió,
A la xicalla tu contaves
Que tal volta regnaries
prompte en la presentació.

A casa molt callada
Dia a dia vas somiar
De ser ja proclamada
I les falles començar.

Hui el somni és realitat
I sents forta l'emoció,
Per fi el dia ha arribat:
És la teua presentació

Són els teus cabells daurats
Com espiga fina de blat.
Els teus llavis rojos, tot dolçor,
I tu, Ariadna, xiqueta,
Tu ets de Santa Anna
El seu millor tresor.

Fallera des de menuda,
La falla portes al cor,
I al pit lluint la banda
Dels infantils la major.

Ariadna, tu portes a les venes
Una barreja molt especial:
Del port essència marina,
De Sagunt història i tradició.
Ets tu la nostra regina
Guapa, senzilla i cabal.

Des de la mar blava
Fins al nostre castell vell,
Que sone forta l'albada
que ja està exaltada
la dels infantil la major.

Fallera Major Infantil DE SANTA
ANNA PER A LES FALLES
DEL 2020

ARIADNA HERNÁNDEZ I DÍAZ

EXPLICACIÓ INFANTIL

FALLA 2020

Llegir llegendes!

A la xicalla volem motivar
enguany en la nostra falleta,
a llegir llegendes i deixar
al costat el mòbil i la tauleta.

A llegir llegendes de Morvedre,
incentivant en els joves la lectura,
perquè no podem deixar perdre
la tradició oral, costums i cultura.

ESCENA PRIMERA: llegenda de... LA CREU DEL GARBÍ

Aquest cavaller ens fa memòria
al cim més alt de la comarca,
protegir-nos de la meteorologia
el Garbí dites populars remarca:
*"Quan el Garbí porta capell,
fica't a casa i fes cordell"*

Per protegir les collites,
la creu al Garbí posaren.
Del foc i les tempestes
al poble d'Estivella lliuraren.

ESCENA SEGONA: llegenda de... LES LLIMETES DE SANTA ANNA

Ací tenim a l'òrfena Zaïda, la xiqueta
acollida al convent per les mongetes,
la morisca en arrops i xarops experta
que per casualitat va fer les dolces llimetes.

Les llimes de l'hort va convertir
en les famoses llimetes de Santa Anna,
el millor dolç que es podia servir
que fins al rei les va tastar amb gana.

ESCENA TERCERA: llegenda de... ZACINT I LA FUNDACIÓ DE SAGUNT

El trobador proclama al vent fort
la llegenda de Zacint el fundador,
qui, adormit, en la serp troba la mort
i quedà per sempre en el record.

La Torre d'Hèrcules i el camí de la Serpeta
ens recorden aquesta interessant llegenda:
que la societat no es quede dormint i quieta,
que com titelles anem seguint la senda.

ESCENA QUARTA: llegenda de...
LA CÉRVOLA DELS SENYORS D'ALBALAT

El cavaller està estorat en recordar
la tirania del senyor d'Albalat,
que al poble ha maltractat
i com a revenja els habitants
a la cérvola van matar.
Els agricultors per l'estat
avui també són maltractats,
perquè del Marroc han importat
taronges barates i de baixa qualitat.

ESCENA CINQUENA: llegenda de...
LA CALDERONA

Esta anciana dama és Maria Calderón,
la bandolera que dona nom a la serra,
de tots els lladres la millor del món:
la Calderona, amagatall a la guerra,
niu d'estraperlo en la postguerra,
hui ens mira plorant:
per les sequeres i els incendis
el tomicus i altres plagues
van a poc a poc minant
el pulmó verd que em fa feliç.

ESCENA SISENA: llegenda de...
LA FONT DEL CAMPANER

Maria de Luna va promoure la fundació
del convent de Sant Esperit a Gilet,
on els frares cuidaven el seu hortet
i una campaneta cridava a l'oració.

Conta la llegenda que el frare campaner
patia forts dolors als seus rençons,
caminava per la serra, gaudia les olors
de romer i timó dels barrancs i racons.

El frare agafa la vara de bastó:
clavada en la pedra ben fort
va fer brollar l'aigua a muntó.

La font del Campaner
al terme de Segart està,
per als rençons és bona,
per a tot amic i paisà.

ESCENA SETENA: llegenda de...
SANT VICENT FERRER, PATRÓ D'ALGÍMIA

Ací tenim el cavaller amb el dit alçat
imitant sant Vicent, que predicant
la nostra comarca poble a poble visità,
i per ferrar la burreta a Algímia parà:
Encara es pot veure la pedra on el sant
va seure per esperar.
Hui els visitants no coneixen
bé els nostres pobles:
prefereixen les platges
i oblidar-se de muntanyes i serres.

ESBÓS INFANTIL

FALLA 2020

NOU VINGUTS / DES 2020

 Chloé Báguena i Andrés

 Thiago Llorens i Redondo

VIVÈNCIES

SANTANNERES 2019

Quan estan a punt d'arribar les Falles, tots els fallers comencen a posar-se un poc nerviosets perquè tot ha d'estar a punt, i una d'eixes coses és el nostre llibret. Llibret que, com des de fa uns quants anys, conté una part per a contar les nostres «Vivències santanneres», tot allò que ens ha passat durant aquest any i que de seguida coneixeran.

Per seguir el costum, començarem contant el que ens ha passat durant tot l'any 2019, començant amb el final d'un any i el principi de l'altre. Després d'acomiar el 2018, vam donar la benvinguda al 2019 i, amb ell, al període de més activitat fallera.

Només començar l'any nou, concretament el 3 de gener, tinguérem la visita del pessebre per part de les Falleres Majors de la Federació i dels Reis de l'Orient. Una vesprada plena d'il·lusió i emoció per als més menuts, que esperaven poder conèixer els Reis Mags i veure si els havien portat algun regalet o, en canvi, carbó si no s'havien portat bé

i «necessitaven millorar».

El mes de gener ens va passar molt ràpid. Finalitzaren les presentacions de falla, férem les últimes proves del llibret, s'acabaren de cosir les disfresses de la cavalcada i jugàrem les últimes partides dels jocs de taula.

Quasi sense adonar-nos-en, ja estàvem al febrer, potser el mes amb més activitat llevat de la Setmana Fallera. Podem destacar l'acte de lliurament de premis de les activitats culturals i esportives, on aconseguírem el 1r premi en la postal nadalenca de Vera Galarza en la categoria A i els subcampionats de futbol-7 i dards. Després ja vingueren quasi seguits tots els actes: la Crida, acte que dona inici a les festes i els fallers més veterans reben les seues distincions, acte realitzat a la Tinència d'Alcaldia del Port; el Sopar de Germanor, on més de mil fallers ens reunírem per a donar inici a les festes; la Nit d'Albades, on preparàrem una xocolatà per a tots els assistents; la Cavalcada, on isquérem amb unes disfresses de fantasia, amb coreografia i una carrossa.

Ja al març, tinguérem els actes pròpiament nostres, com el tradicional Sopar del Ninot de la comissió masculina al taller de l'artista i el sopar de dones al casal, amb els quals iniciem la Setmana Fallera; el berenar dels xiquets i moltes més coses. De seguida ja ens començàrem a preparar per a la Plantà, l'ornamentació del carrer i tot allò necessari per a poder viure tranquils i en festa la Setmana Fallera. Com sempre, tinguérem els típics nervis durant el trasllat de les peces i la Plantà de les falles, però finalment totes les coses isqueren al carrer en perfecte estat de revista. Mentre uns estaven al carrer plantant i ornamentant, uns altres anaren a l'entrega dels Premis de Llibrets de la Generalitat, una cita ja clàssica en la nostra comissió.

Una vegada plantades les falles i passats els jurats, ja ens dedicàrem a gaudir de la festa i dels actes. A les nits poguérem gaudir dels balls a la Glorieta amb «Viu les falles», organitzats per la majoria de falles del nucli antic i que cada any tenen millor acollida.

El dia de Sant Josep va ser el dia dels xiquets, amb els jocs i cucanyes tradicionals, i els regalets dels infants al president, i per a finalitzar, la Cremà, punt final de les Falles de 2019. Una vegada cremades les falles, com que l'activitat fallera no para, la primera cosa a fer per al nou exercici, com sempre, és la renovació de la Junta Executiva. Enguany, Ricardo Antonino va presentar la seua candidatura a president de la falla, mentre que Pepe Gil, anterior president, entrà a formar part de l'Executiva de la Federació Junta Fallera de Sagunt amb Miguel Arenas, un altre membre de la nostra comissió. Es va efectuar la corresponent votació i la seua candidatura fou acceptada, per la qual cosa de seguida començà a treballar, primerament component la Junta Executiva, i després ja organitzant el treball per a l'exercici 2020.

A finals d'abril celebrarem el que ja s'està convertint en un clàssic en la nostra comissió: el sopar de la Fira d'Abril, una excusa com qualsevol altra per a poder ajuntar-se, vestir-se (en aquest cas de sevillans i sevillanes), engalanar el casal amb motius típics de l'acte que es celebra i fer un poc de festa, en un sopar en què ens ho passarem d'allò més bé. Al mes de maig varem assistir a la Mostra de Llibrets de Gandia, una cita ja habitual per eixes dates. I al juny férem el sopar de comiat del nostre president, acte que ens va servir també per a nomenar els nous representants per al 2020, Noèlia Marchán i Comeche com a major i Ariadna Hernández i Díaz com

a infantil, a més dels nous presidents, Ulises Antonino i Nieto com a infantil i Ricardo Antonino i Pérez com a president executiu. Tots van ser proclamats el 7 de setembre en un senzill acte a la plaça de l'Algepsar. A partir d'eixe moment ja ens han representat en tots els actes oficials de la Federació Junta Fallera de Sagunt. El primer va ser l'exaltació de les Falleres Majors de la Federació Junta Fallera de Sagunt al Teatre Romà, el 14 de setembre.

El 21 i 22 de setembre es celebraren els playbacks majors i infants al lloc condicionat al costat del pavelló René Marigil, i el 29 de setembre es va fer el concurs de paelles a Gilet, una bona jornada de convivència amb el nostre plat estrella com a protagonista. I a partir del mes d'octubre... es feren les Trobades Falleres a la localitat de Faura, dia dedicat als xiquets, amb tallers i concursos de dibuix, i començaren les presentacions de les falles. El 19 d'octubre, a l'Auditori Joaquín Rodrigo, la nostra presentació, on lliurarem també el títol de «Saguntí de l'Any» 2019 a Antonio Comeche Martínez per la seua trajectòria esportiva durant els últims anys en la modalitat de tir, en haver aconseguit diversos campionats i subcampionats d'Espanya, Europa i mundials en la categoria de veterans. De seguida, una nova edició del nostre «Halloween santanner», una altra excusa per a ajuntar-se a sopar i gaudir d'una bona estona tots junts. I a finals de novembre... la nostra Setmana Cultural, de la qual donem més informació en un

altre apartat d'aquest llibret. I amb açò, i amb les diferents activitats setmanals com els jocs de taula i els esports, els concursos de narrativa i dibuix i altres activitats s'acabà el 2019 i donà pas al 2020, any que ja estem vivint i del qual els contarem les nostres vivències en el pròxim llibret.

No volem acomiadar-nos sense anomenar els nous fallerets que han nascut durant aquest 2019. Al març va nàixer Thiago Llorens i Redondo, i unes setmanes després, a l'abril, venia al món una nova fallereta: Chloe Bàguena i Andrés. Ells són de moment els més menuts de la nostra família santannera.

Fins l'any que ve!

FALLA i
CULTURA

SETMANA CULTURAL 2019

XVII SETMANA CULTURAL

**Del 29 de novembre al 5 de desembre
del 2019**

L'acte d'inauguració es realitzà el dia 29 de novembre, presidit per les nostres falleres majors Noèlia i Ariadna i els nostres presidents Ricardo i Ulises, amb la presència del regidor Roberto Rovira i les falleres majors de Federació Junta Fallera de Sagunt, Aitana i Sandra, acompanyades pels vicepresidents de Junta.

Un any més, tenim el plaer de dirigir-nos a vosaltres per a explicar-vos el ha sigut la **XXVII Setmana Cultural**. L'exposició d'enguany ha portat com a títol **"Neteja i Reciclatge"** i estava dividida en dues parts.

En la primera part donàrem importància a conèixer el reciclatge i poguérem observar una gran quantitat d'objectes realitzats amb materials reciclats, aportats per fallers i amics de la nostra falla.

La segona part de l'exposició la dedicàrem a la SAG (Societat Anònima de Gestió), que és una empresa de titularitat pública i el 100 % és propietat de l'Ajuntament de Sagunt. La SAG treballa i ofereix els seus serveis a la ciutadania del municipi de Sagunt i a les empreses privades que ho sol·liciten. Algunes de les activitats que ofereixen són: la neteja

urbana, ecoparc fix i mòbil, grues, jardins, neteja d'edificis públics i manteniment de col·legis, pàrquing de vehicles pesants, platges o senyalització. En la nostra exposició varem poder veure una xicoteta mostra dels objectes que utilitzen per al servei de neteja urbana, per al servei de neteja d'edificis públics i del servei de jardineria.

A més, dins de les activitats realitzades, el dissabte dia 30 vam realitzar una visita guiada a la Planta de Reciclatge d'Algímia, on vàrem conèixer el seu funcionament.

Al cap de setmana, els jocs de taula van prendre el relleu: el dissabte de vesprada es celebrava el XXVI Trofeu de Bolot "Ciutat de Sagunt", i el diumenge el Campionat de Parxís.

Al llarg de la Setmana també vam exposar els tres treballs seleccionats del XXV Certamen Literari Infantil, i amb motiu d'aquest aniversari es va lliurar una Porta d'Almenara especialment al col·legi Cronista Chabret, per ser l'escola que més anys ha participat en el nostre certamen literari.

Per a finalitzar, el dijous 5 de desembre vam presentar els esbossos dels que seran els nostres monuments del 2020 i vam donar per clausurada la Setmana amb l'entrega de trofeus i el lliurament de premis als guanyador, que van ser:

1r premi del XXVI Trofeu de Bolot: Paco Garrido i Pedro Garrido.

1r premi del Campionat de Parxís: parella formada per Rafa i Javi.

1r premi del XXV Certamen Literari Escolar en Valencià: a Elena Aznar Cortés, del CEIP Cronista Chabret, amb el treball titulat "La llegenda de Sant Cristòfol".

Només queda donar les gràcies a les entitats col·laboradores i a totes les persones que fan possible la realització d'aquesta activitat any rere any. També volem animar la gent de Sagunt i comarca a col·laborar i participar en tots aquestos actes. Fins l'any que ve!

CERTAMEN

LITERARI 2020

LA LLEGENDA DE SANT CRISTÒFOL

La setmana passada, jo tornat a casa amb mon pare, vaig vore l'ermita de Sant Cristòfol i li vaig preguntar:

-Pare, perquè no es pot obrir mai l'ermita de Sant Cristòfol ?

-A vore Júlia es una llarga historia però si vols te la contaré ! -Va dir il·lusionat.

-Doncs, podries contar-me-la ara que tenim temps

-Com ja saps l'ermita de Sant Cristòfol es una ermita a Sagunt, que és la ciutat on vivim. -Va començar- Es diu que fa molts anys varen ficar el cos d'un sant allí, era el Sant de les muntanyes, li deien així perquè ell pràcticament va nàixer a les muntanyes i sempre feia que tots els habitants del seu poble pujaren a l'ermita que hi havia dalt d'una muntanya, i per questa raó l'ermita esta dalt d'una muntanya.

Ell es deia Cristòfol.

Les claus les tenia una persona, en concret un familiar de Sant Cristòfol, el seu nebot Pere, fill de la seva germana.

Es diu que les claus han passat de generació en generació i que els familiars entraven cada dijous a vore si estava tot correcte.

Les claus les té el meu avi, després passaran a mi i... després a tu !

Conta la llegenda que Sant Cristòfol digué que li agradaria que tots els saguntins veren on ell pregava i que si això es complia, seria el 24 de març, el dia del seu aniversari.

-Ah i per això la tradició diu que tots els habitants de Sagunt tenen que pujar el 24 de març a l'ermita de Sant Cristòfol perquè és el dia de portes obertes. I pare, com que estem a 10 de març dins de 14 dies podem pujar a vore l'ermita de Sant Cristòfol ! -Va exclamar Júlia.

-Clar que sí Júlia ! -Va respondre el pare.

-Quina historia més bonica m'has contat, que ganes tinc de tindre les claus de l'ermita per complir la tradició!

En Sagunt, a 25 de novembre de 2019

Reunint el jurat qualificador del XXV Certamen Literari Escolar en València compost per l'equip de cultura de l'Associació Cultural Falla Santa Anna, s'ha arribat a la determinació de seleccionar els següents treballs:

Tercer Premi:

Pel CEIP Cronista Chabret el treball titolat "L'aqüeducte del monstre", presentat per:

Manel Carretero Balaguer

Segon Premi:

Pel CEIP Cronista Chabret el treball titolat "La llegenda del pa gegant", presentat per:

Leo Chordà Pérez

Primer Premi i guanyador del Certamen Literari:

Pel CEIP Cronista Chabret, el treball titolat "La llegenda de Sant Cristòfol", presentat per:

Elena Aznar Cortés

El treball guanyador serà publicat al Llibret de la nostra Falla en Març de 2020.

I per què així conste, signe aquesta acta com a Secretari de l'Associació Cultural Falla Santa Anna.

El Secretari

Signat: Josep Xàfies Marco i Raro

SAGUNTÍ

Antonio DE L'ANY 2019
Comeche i Martínez

Per la seua trajectòria esportiva durant els últims anys en la modalitat de tir, per haver aconseguit diversos campionats i subcampionats d'Espanya, Europa i Mundials en la categoria de veterans.

Antonio Comeche Martínez, funcionari de l'Ajuntament de Sagunt com a oficial de Policia Local, està federat com a esportista en la Reial Federació de Tir Olímpic de la Comunitat Valenciana pel Club de Tir Olímpic de Lliria, i es troba competint en la modalitat de Recorreguts de Tir, tant en l'àmbit de la Comunitat Valenciana com a nivell nacional i internacional.

És una especialitat en què es prima la rapidesa, precisió, domini de l'arma, tir pràctic, tàctica de tir i elecció i selecció de l'objectiu a abatre. És una modalitat que utilitza siluetes que simulen ostatges i penalitzen la puntuació, i té una certa aplicació en la labor policial en cas d'haver d'utilitzar l'arma de foc.

Els principals mèrits esportius d'Antonio Comeche són els següents:

- Nomenament com a esportista d'elit en 2014, 2015 i 2019.

- Subcampionat d'Europa per equips, seté en individual i tercer en Shoot Off (duel) en 2013 en la seua categoria en Modalitats de Recorreguts de Tir celebrat a Portugal.

- 16é de la seua categoria en el Campionat del Món de Recorreguts de Tir celebrat a Florida (USA) en 2014.

- Campió d'Espanya de Recorreguts de Tir en 2018 en la categoria sènior, i cinquena posició en la classificació general.

- Onzé classificat als Jocs Mundials de Polícies i Bombers celebrats a Barcelona en 2003 en la modalitat de tir de combat.

- Campió d'Espanya en la Regularitat en 2014 en categoria de veterans.

- Campió Nacional en la 1ª Fase President en categoria Veterans en 2014.

- Campió Nacional en la 2ª Fase President en categoria Veterans en 2014.

- Subcampionat d'Espanya en categoria veterans i seté classificat general en 2016.

- Diversos podis en campionats d'Espanya amb l'equip de la Comunitat Valenciana.

- En l'àmbit autonòmic ha aconseguit en diverses ocasions proclamar-se campió autonòmic i provincial.

- En 2019 ha aconseguit fins ara tres podis nacionals i alguns autonòmics, a l'espera del que puga aconseguir en el Campionat d'Espanya 2019, que es celebrarà pròximament.

Tots estos resultats no haurien pogut ser possibles sense el suport d'alguns patrocinadors, l'Ajuntament de Sagunt i, per descomptat, la família.

PREMIS 2019

SANTA ANNA I
JOSEP M^A FRANCÉS

Reunit el jurat qualificador de la V edició del premis Josep M. Francés i Duato i Santa Anna al millor contingut didàctic i cultural d' un llibret infantil de falla, compostat per: Maria Luisa Ripollés, Paqui Mañez, Celia Paniagua, i Josep Xavier Marco decideixen atorgar

PREMI SANTA ANNA 2019
A.C. FALLA SANTA ANNA – SAGUNT

FINALISTES 2019

A còpia d' anys, tornen els usos estranys.
L' ordre incanviable de l'ofrena
Autor: Àlex Morales
Publicat en el llibret de l' AC Falla El
Canet de Cullera

Anna
Autor: José Tena Tejado
Publicat en el llibret de l'AC Falla
Marqués de Montortal – Berní i Català
de Valencia

PREMI JOSEP M. FRANCÉS I DUATO 2019
A.C. FALLA SANTA ANNA - SAGUNT

FINALISTES 2019

Set monstres que contenen contes i fan
música en el lloc del por.
Autora: Rosa Benet
Publicat en el llibret de l' AC Falla El
Mocador de Sagunt

Juguem com els romans
Autora: Aurora Aleixandre
Publicat en el llibret de l' AC Falla Doctor
Palos i Adjts. de Sagunt

PREMI
SANTA ANNA
AL CONTINGUT
DIDÀCTIC I CULTURAL
INFANTIL
D'UN LLIBRET DE FALLA
COMUNITAT VALENCIANA

PREMI
JOSEP M. FRANCÉS I DUATO
AL CONTINGUT
DIDÀCTIC I CULTURAL
INFANTIL
D'UN LLIBRET DE FALLA
CAMP DE MORVEDRE

LA FALLA SANTA ANNA DE SAGUNT
OTORGA EL PREMI SANTA ANNA 2019 A

ANNA

José Tena Tejado
Falla Marqués de Montortal – Berní i
Català de Valencia

LA FALLA SANTA ANNA DE SAGUNT
OTORGA EL PREMI JMFD 2019 A

JUGUEM COM ELS ROMANS

Aurora Aleixandre
A.C. Falla Doctor Palos i Adjts. de Sagunt
Febrer 2019

COL-LABORACIONS LITERÀRIES

INTRODUCCIÓ

Vivim pendents del fem que hi ha al voltant de nosaltres. El nostre dia a dia es basa a intentar desfer-nos d'ell, des de la pols dels mobles de la casa, fins a les vegades que baixem al contenidor per a tirar els cartons i embolcalls de la compra.

Les mars ja tenen illes de plàstics que hem generat gràcies a la societat del consum i del no aprofitament, els espais naturals mesclen la seua terra amb una altra mena de components que no es desintegran fins que no passen un parell de segles, les ciutats concentren excessos de pol·lució perquè som incapasos de deixar el cotxe per a anar a comprar el pa, i tot això, el notem en el clima, en el reescalfament de la terra, en les pluges torrencials, en l'arribada de la primavera al gener, en les riudes, en els temporals de mar que s'engulen la costa, en la sequera extrema.

Som responsables de la brutícia del món i de com aquest es venja de nosaltres. No obstant això, també hi ha brutícia en altres aspectes que ens concerneixen a tots i a totes, com en la política i els grans governants que manegen els fils, en les xarxes socials i en les formes que usem actualment per a comunicar-nos, en el nostre patrimoni cultural, en les nostres arrels i la nostra llengua. Jocs bruts que també hauríem de revisar i

netejar, reciclar donant-los la volta, fer de la nostra convivència i de la nostra existència, un exemple de manera d'estar en el món.

Servisca aquest llibret, al qual hem anomenat Brutícia, com una pantalla petita on observarem diversos exemples, senzills i puntuals, que reflecteixen fins a on estem arribant. El llibret és un mitjà perfecte per a expressar la nostra opinió, difondre-la, que la gent es veja reflectida, es senta identificada, i puguem fer front a aquest mal que ens està enterrant sota muntanyes de plàstics i residus. Potser així aconseguim xicotets gestos: una compra amb una cistella o un carro de la compra, un dia de muntar amb bici per a anar al treball, el compte de no deixar gens tirat un dia de platja... Potser, mitjançant aquest llibret, aconseguim netejar una mica el nostre món.

LLUMS I OMBRES DE LES CASES SENYORIALS DEL SEGLE XVIII

Manuel Civera i Gómez

Professor de Magisteri, investigador i escriptor.
Membre del Centre d'Estudis del Camp de Morvedre.
Premi Emili Llueca 2019 de les Lletres Falleres.

Sagunt disposa d'un ric i variat patrimoni arquitectònic que abasta totes les èpoques de la història: ibèric, romà, islàmic, gòtic, barroc, neoclassicista, modernista i avantguardista. Entendrem que la llum és la cara neta del patrimoni arquitectònic, són aquells edificis o restes que han estat estudiades i posades en valor i la bellesa artística de les formes hi resplendeix; al contrari, l'ombra és la cara bruta de l'arquitectura saguntina, les restes i els edificis històrics que no han estat posats en valor i l'obra ha estat degradada perquè han caigut els enlluïts, s'ha perdut la pintura, s'han assolat parts notables, s'han fet intervencions desencertades, etcètera.

Ara tracte l'arquitectura neoclassicista de Sagunt del segle XVIII, la qual és una obra severa que està conformada per cases senyorials, amb la porta blasonada

i entrada ampla, planta senyorial amb balcons i golfes, generalment sederes. El tema va estar tractat en 1960 per José María Alandí Chabret i Juan Chabret Bahilo en un opuscle titulat *Nobleza y heráldica saguntina*; en 1999 Francisco Muñoz Antonino es va estendre en la qüestió en *Casas señoriales de Sagunto*. Ara reprenc el tema centrant-me en el segle XVIII amb la finalitat d'afegir informació sobre les famílies i algun detall sobre els edificis. En les ombres de l'arquitectura neoclassicista denuncie la desaparició d'edificis i la situació degradada dels que perduren i clame per la implicació de les administracions (local, autonòmica i estatal) i la iniciativa privada per a posar-los en valor.

El conjunt d'edificis que tracte són fonamentalment cases senyorials de la burgesia enriquida amb les rendes

agrícoles (vi i aiguardent, oli i seda) del segle XVIII, fonamentalment; famílies que aprofitaren la Reial Cèdula de Lluís I de 1724 i la Reial Cèdula de Carles III del 18 de març de 1783, per les quals obtingueren el títol de gentilhòmia perquè mantenien una fàbrica (comerç, tallers...) que ocupaven gent en la indústria sedera o vitivinícola, o potser també perquè un ascendent pertanyia o pertangué al braç militar. Consegüentment, eren famílies reialistes i concretament borbòniques assentades a València a partir de la Guerra de Successió i la victòria borbònica. L'enriquiment per l'agricultura i el concepte refeudalitzador d'Espanya expliquen l'ús d'escuts a les portalades. He considerat interessant parlar de dues cases senyorials que no disposen de blasó, però no tenen res a envejar a les nobles.

La casa del Duc de Gaeta

Se situa en la pujada del Castell 2-10. Es va construir sobre estructures gòtiques, de les quals romanen arcs de mig punt, apuntats i rebaixats com podem veure al Bar Castell i al Restaurant Arrels. Va ser rehabilitada entre els segles XVIII-XIX com manifesta la façana amb balcons de forja senzilla en la primera planta i finestres rectangulars en l'andana. La porta principal conserva l'escut del Duc de Gaeta, el qual ens revela que l'origen de l'estirp descendia dels Almenara (castell amb dues torres), la qual era de procedència jueva com podem veure en el túmul blasonat d'Isac Atzar exposat al lapidari i emparentat amb els Berenguer i les cases reials de la península.

El quarter escaquejat ens indica potser la relació amb la casa d'Urgell. L'últim Duc de Gaeta, segurament l'autor de l'última rehabilitació, fou Enrique Gialdini i Fabregat-Santyan de Velasco i Duart, casat amb Consuelo Galmés Pallarés, el qual va morir el dia 1-3-1911 i al soterrament van assistir els seus parents de Sagunt: Vicent Galmés, Vicent Pallarés Igual i Francisco Canino. Quedà com a hereu del títol nobiliari Gialdini Galmés. Actualment la casa està en procés de rehabilitació per a convertir-la en un hotel i estan donant llum a les estructures gòtiques, consolidant la torre...

La casa dels Cubertorer

Se situa a la Pujada del Castell, i tot i que no ha deixat d'estar habitada, en l'actualitat té un aspecte degradat. L'escut porta corona de marquès i l'any 1792, en què la família revalidaria la noblesa i ben probablement rehabilitaren la casa. En el segle XVIII els Cubertorer eren exportadors i potser per això al pis de la planta noble hi havia quatre plafons de taulellets que representen Europa, Àsia, Àfrica i Amèrica, dipositats al CAS. Al sostre de guix de l'escala hi ha un segon escut acuradament pintat. Per l'escut exterior sabem que els propietaris descendien dels Armengol (muntanya amb el liri) i emparentaren amb els Cucaló (cuc caragolat), amb els Jou (jou) i amb els Marc (març). En el segle XIX, Gertrudis Pallarés Burcet es va casar amb José Galmés Cubertorer i una filla del matrimoni, Consuelo Galmés Pallarés, es va casar amb Enrico Gialdini Fabregat, Duc de Gaeta (1845-1911).

Les cases dels Berenguer

Fou la família més important del Morvedre medieval i modern. A la ciutat es coneixen diverses cases dels Berenguer: la més important degué ser la que se situava al Carrer Major (ara de Gaspar Lluesma), però tenien casa confrontada amb la dels en Jou en estat molt degradat, si bé conserva l'escut familiar. Després de l'expulsió dels jueus, es quedaren amb la casa de l'Aljama Jueva (casa del Notari) on hi ha l'escut familiar més antic (la tau i la torre) i amb l'edifici que fora Estudi General (i abans madrassa islàmica), el qual rehabilitaren i convertiren en casa senyorial en el segle XVII-XVIII afegint-hi el cos de la façana a costa de perdre la part oest de la placeta dels Tarongers. Eren de procedència jueva, com evidencia que el primer emblema dels escuts, la tau, siga el símbol dels justos d'Ezequiel. Altres símbols evidencien la política matrimonial: la torre de la casa de Castella, les tres aus dels Sant Feliu, el grifó dels Guerau, l'escaquejat de la casa d'Urgell i la flor de lliri de la casa de França. Foren procuradors dels franciscans durant la baixa edat mitjana. Bru i Vidal sospitava que els Berenguer, almenys una part de la família, foren austriacistes i perderen tot el patrimoni després de la Guerra de Successió.

La casa dels En Jou

La casa reaprofità les estructures gòtiques que perduren en la planta baixa, segurament propietat dels Vallebrera, família que donà nom al carrer. En 1610 es va rehabilitar la casa amb criteris

renaixentistes perquè no disposa dels balcons típics del segle XVIII. Aleshores l'edifici era propietat d'un en Jou, cavaller, com indica l'escut. L'au central de l'escut podria ser l'au fènix, fet que ens revelaria la descendència dels Vives, familiars dels Vallebrera. Tot sembla indicar que les plantes superiors s'empraren com a cambres sederes. Popularment es coneix com la Casa dels Fideus, nom que ens revela la utilització com a fàbrica de pasta durant el segle XIX-XX, si bé no hem pogut documentar els propietaris i els anys d'activitat.

La casa dels Barta

Se situa al Carrer Major. Segons Bru, els Barta construïren la casa entre 1726 i 1746 sobre estructures molt antigues. En l'edifici que hem conegut durant la primera meitat del segle XX la propietat estava segregada en diversos habitatges accessibles per la galeria. Els Barta emparentaren amb els Bergadà i amb el Comte de Soto-Ameno. A l'escut de la façana, en el quart quarter dreta de l'escut es representa dues vegades el grifó, símbol heràldic que ens porta a la relació amb els Guerau. La casa fou reconstruïda per Chordà en els anys vuitanta.

La casa dels Borràs Berenguer

La casa del carrer dels Cavallers 12 està assentada sobre estructures romanes, com evidencia la gran cisterna que s'omplia de l'aqüeducte iberoromà Sequiola dels Pous i les restes romanes recuperades en les obres. La casa fou reestructurada en època islàmica, com evidencia l'atzucac de la Palmera. L'edifici conserva moltes estructures de l'edat baixmedieval, com demostra l'escala de baixada a la cisterna, la porta i les arcades de la planta baixa de Cavallers. En la part est de la porta gòtica conserva un baix relleu amb el grifó, emblema dels Guerau. A la fi del segle XVIII-XIX es realitzà la rehabilitació que ha arribat als nostres dies, en pur estil renaixentista pretensions com revela la façana, però amb balcons. L'últim propietari conegut que arrossegava la noblesa fou José María Borràs Berenguer, el qual ingressà en l'Orde de Carles III en 1820. Fou l'autor

de l'escut nobiliari de finals del segle XVIII i qui donà nom a la casa. En el segle XIX pertanyia a la família Galmés, a la filla que es va casar amb el general Francisco Canino Álvarez, governador del Castell durant les Guerres Carlines. Actualment és la Casa de Cultura Capellà Pallarés, propietat de la Fundació Bancaixa.

La casa del Marqués de Sant Josep

Se situava en el cantó confrontat amb la casa dels Borràs. Fou assolada en 1943 i en el seu lloc es va construir el Centre Catòlic. L'últim marquès senyor de la casa fou Enrique Tamarit Moore, baró de Carrícola i Atzeneta. Potser l'horrible Centre Catòlic es convertisca en un futur proper en un hotel amb garatges que oferisca al visitant una estada a la ciutat en un lloc tan excepcional com fou la casa senyorial del marquès de Sant Josep, confrontant amb l'església de Santa Maria i la casa dels Borràs.

La casa dels Ferrer (també Mallent)

La casa se situa en els quatre cantons (cruïlla de Cavallers i Araig). L'edifici actual conserva la porta, l'entrada, l'escala senyorial, l'estructura gòtica dels baixos que reutilitzà materials romans, i les golfes. Es va rehabilitar en el segle XVIII, com evidencien els balcons de forja senzilla de la planta noble i l'andana sedera, així com el buits gòtics amortitzats. No disposa d'escut nobiliari i en la façana la Penya Esvaradora feu una placa en la qual s'indica que en la casa visqué la mare de Vicent Ferrer. Els Ferrer foren una família benestant amb una de les contribucions més elevades fins al segle XIX: Juan Ferrer Gimeno. En l'actualitat, la casa està segregada en habitatges de diferents propietaris.

La casa dels Armengol

Se situava al carrer dels Cavallers 19 i es va assolar en 1958. L'estructura de la casa era gòtica: el pati i l'escala senyorial, les cavallerisses... les recordem els xiquets dels anys cinquanta. Els Armengol vingueren a Morvedre amb la conquesta de València en 1238 i encara hi ha membres familiars residents a Sagunt. És una de les famílies més documentades i amb diversos membres amb noblesa reconeguda. Ha estat estudiada per Alandí i Chabret, i fonamentalment per Manuel Girona Rúbio, fet que ens excusa allargar-nos-hi! La família emparentà amb els Cucaló, els Cubertorer, els Anjou, els Brugada, els Girona i els Rúbio.

La casa dels Brugada

Els Brugada construïren la casa situada al Caminrel 16 durant el segle XVIII, quan es remodelà el Caminrel i ocupà la ronda per l'interior de la ciutat i la barbacana exterior. Els Brugada eren oriünds d'Olot, on Pere de Brugada era generós en 1496. En 1799, Juan de Brugada justificà la noblesa a l'Audiència de València. La família degué posseir terres amb vinyes a Sagunt, perquè en 1875 van cedir o llogar la casa com a seu de la Societat Vitivinícola. En 1894, les germanes dominiques Desamparados i Concepción Brugada i Moliner cediren la casa familiar a la congregació perquè obrira un col·legi de xiques. L'edifici encara pertany a la congregació, si bé el col·legi adaptat a les exigències de l'escola actual es va construir al camí del Remei pels anys 1978-1979.

¹Girona Rúbio (2012).

La casa dels Romeu

Es troba al carrer de Romeu (abans Tintorers). És la casa pairal dels comerciants de vi i aiguardent. Entre els segles XVIII-XIX subministraven l'exèrcit espanyol. El jove Josep Romeu i Parra (1788-1812) fou cap de l'exèrcit i lluità contra els francesos en guerra de guerrilles, fou traït i capturat a Xelva i penjat enfront de la Llotja de València. A l'escut nobiliari figura l'au fènix, la qual ens fa relacionar-los amb la família dels Vives. En 1888, la reina regent va concedir pòstumament a Josep Romeu el títol de Comte de Sagunt en nom del seu fill, el rei Alfons XIII.

La casa de Miguel de Múzquiz

El navarrés Miguel de Múzquiz i Goyeneche (1719-1785), marquès de Villar de Ladrón i comte de Gausa entre 1783-1785, va ser administrador de la batlia de Morvedre a partir de 1755 fins a la seua mort en 1785, si bé delegà en Joseph Sáenz de Arze de 1766 a 1785. Durant la seua gestió posà el seu escut a la portalada de forns, molins i almodí. Es trobava al carrer d'Abril 1, dalt de l'almodí. La seua tasca fou elogiada pel successor en l'administració per Maquíbar, noble que construí la casa senyorial a la plaça de Sant Francesc (Glorieta). No devia ser un habitatge de residència permanent perquè l'escut nobiliari revela l'any 1789, quan ja havia faltat el Comte de Gausa, però és l'escut dels Múzquiz més gran i noble de Miguel Múzquiz. Les seues armes eren els dos llops, l'escaquejat, la torre i les claus com a donacions particulars.

La casa dels Maquíbar

Es troba a la Glorieta o plaça del Convent de Sant Francesc; com s'ha exposat, pertanyia als arrendataris successors de Múzquiz. Era un gran edifici del qual només queda la façana amb els muntants de la porta i l'escut del segle XVIII. Les armes dels Maquíbar eren els dos minvants i un castell tots dos símbols en plata. Fou la seu de la Societat Musical Lira Saguntina abans de construir l'edifici actual a l'altra banda de la Glorieta.

La casa dels Agramunt

Se situa al carrer del Capità Pallarés (abans Caminrel de Terol). Fou construïda o habilitada en el segle XVIII com indiquen els balcons i la cambra sedera. Es conserva bastant verge, però deshabitada. L'escut que es conserva a la dreta de la porta presenta dalt un símbol que ha estat descrit com una muntanya amb una flor de liri (el qual és el símbol dels Armengol), però no puc veure'l amb claredat. Davall té cinc faixes que tenien com a emblema els Armengol de Rocafort de Queralt.

La casa d'Enric Platet

Se situava al carrer de Manuel Monzó 7. Sobre estructura gòtica, es rehabilità en el segle XVIII i després va pertànyer a les famílies Criado-Becerril, les quals implantaren els escuts que blasonaven la casa fins a la segona meitat del segle XX. Les restes ornamentals neogòtiques podem veure-les en la Casa de Cultura Capellà Pallarès.

La casa dels Burcet

Se situa al carrer de Sant Francesc 13. Es tracta de l'última casa senyorial construïda a Sagunt a la fi del segle XVIII pels Burcet, una família de comerciants de vi i aiguardents. De fet, estava previst fer-ne dues parts talment, com si el projecte responguera a l'habitatge de dos fills, i la meitat oest quedà per acabar. És un edifici que revela el gust i els diners d'un llinatge pretensions en els muntants de les portes, els marcs de les finestres, la cantonada... Es va rehabilitar i segregar en apartaments a la fi del segle XX. D'aquesta casa precedeixen els alambins florentins del segle XVIII dipositats al Centre Arqueològic. El net de José Zacarías Camaño Burcet (Sagunt 1821-València 1876) fou José Camaño Laymón (València, 1850-1926), tot dos arquitectes famosos de València i pertanyents al cercle del Marqués de Campo.

Encara hi ha a Sagunt més cases de llauradors rics: la casa dels donzells Vitòria al carrer de Na Marcena 22, la casa dels Lluesma-Quevedo (Peluca) al carrer de l'Hospital, la casa dels Tarín

al carrer d'Abril que s'assolà pels anys setanta, etc., les quals no tractem perquè han desaparegut o s'han rehabilitat. Les famílies de la baixa noblesa saguntina i valenciana també construïren alqueries amb la finalitat d'apropar l'explotació a la terra i disposar de residències de camp. Entre els nobles disposem l'alqueria del Marqués de Cáceres (Noguera), la del Comte de Trénor (Puig de Pasqües i ara Cabeçolet), la del Senyor de Petrés, la dels Armengol, la de Montíber, la de l'Aigua Fresca...

LA BRUTÍCIA A LA SOCIETAT, LA VIOLÈNCIA

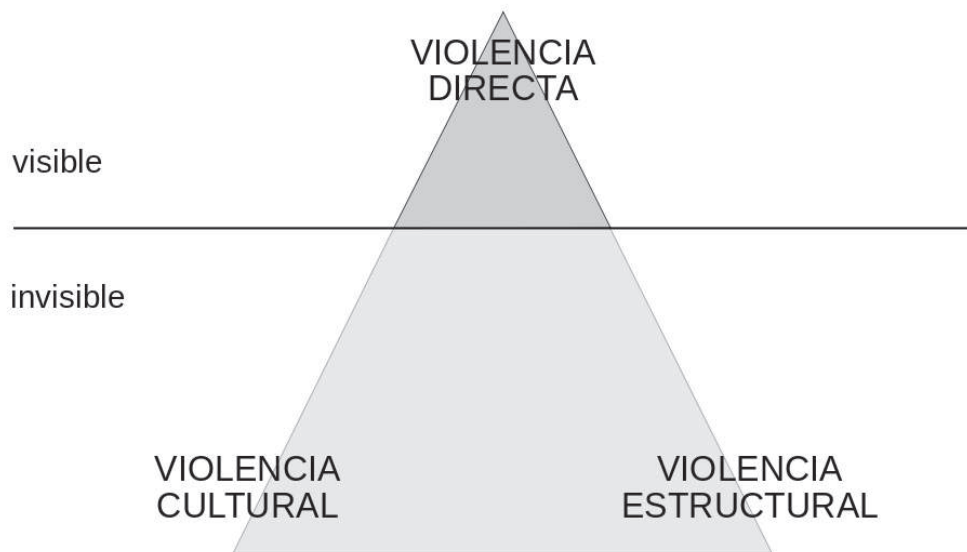
Eva Mª Marco i Raro

Fallera de l'AC Falla Santa Anna

El tema que centra enguany el llibret és la brutícia però la societat té una brutícia que no es neteja, ni es recicla, ni es reutilitza : la violència és un tipus de brutícia que té la nostra societat actual. Segons la OMS¹ *"La violència és l'ús intencionat de la força física, amenaces contra u mateix, una altra persona, un grup o comunitat que té com conseqüència o molt probable que tinga un traumatisme, danys psicològics, problemes de desenvolupament o la mort"*

Es pot produir a través d'accions i llenguatges però també per silencis i interaccions.

La violència es reprovada per l'ètica que estudia la conducta humana el Bé i el Mal, és la part filosòfica, és la part normativa, el conjunt de normes de la conducta humana.

Tal com el noruec Johann Gault representa en el triangle de la violència els conceptes de violència directa, violència cultural i violència estructural.

Violència directa

És la violència directa física i verbal que es visibilitzen en les conductes, la realitza una persona o emissor de manera intencionada i qui la pateix és un ésser viu danyat o ferit física o psicològicament. Són comportaments que apliquen mètodes fora del que és natural, abusos d'autoritat (cas del mobbing laboral) que són freqüents en relacions asimètriques.

Encara que la part visible de la violència directa són les empremtes en el cos com els hematomes, traumatismes i altres, també les empremtes psicològiques acaben passant factura al cos humà. D'altra banda podem considerar l'acció destructiva contra la natura també com violència directa destructiva contra la naturalesa també devem d'entendre-la com violència directa.

Podem diferenciar tres tipus de violència respecte a què o qui atenta.

- **Violència contra la naturalesa**, tota acció agressiva destructiva contra la naturalesa, danys a la biodiversitat, contaminació, etc.

En l'actual situació d'emergència climàtica podem afirmar que l'ésser humà realitza una violència directa contra la naturalesa.

- **Violència contra les persones violacions, robatoris, assassinats, violència masclista, etc.**

Per desgràcia la violència contra les persones es viu dia a dia, a les notícies

podem escoltar com les dones són assassinades en mans de les seues parelles, com un homosexual ha patit una pallissa o com un robatori amb violència ha ferit amb un ganivet a una persona.

- **Violència col·lectiva** (danys materials contra edificis, infraestructures, guerres, terrorisme, etc.

Els actes de terrorisme realitzen una violència col·lectiva contra les persones.

Violència Cultural

Dels tipus de violència la directa és la més visible i la que millor es detecta, en canvi, en l'estructural i cultural és més difícil de detectar-ne l'origen. Els factors que hi intervenen són més i més complicats.

La violència cultural és la forma de violència que fa referència a la cultura i li donen base i legitimació la religió, la filosofia i el dret.

Cap als 90 es defineix el concepte de violència cultural, s'expressa a través de simbolismes, lleis, ciència, educació, realitza la tasca de legitimació de la violència directa i estructural. Intenta reprimir la resposta de qui la està sofrint i dona justificacions a la violència.

Este tipus de violència cultural s'utilitza per aconseguir l'aprovació de postures fanàtiques en relació a ideologies, en l'economia, les relacions personals, relacions amb l'entorn. Està basada en valors que assumim o adquirim per la societat des de ben menuts.

Exemples de violència cultural trobem en moltes ideologies que justifiquen la violència per aconseguir objectius polítics mitjançant guerrilles o atemptats terroristes.

Violència Estructural

És aquella originada per un conjunt d'estructures, físiques i organitzatives, que no permeten satisfer les necessitats. De les tres és la pitjor perquè és l'origen, és difícil identificar-la.

Este terme de violència es pot aplicar a aquelles situacions en les que es produeixen danys en la satisfacció de les necessitats humanes bàsiques (supervivència, identitat, llibertat).

La violència estructural seria un tipus de violència indirecta, és dir, les accions que provoquen la fam en el món, per exemple, no estan dissenyades i realitzades directament en eixe fi, sinó que són derivacions indirectes de la política econòmica capitalista i de l'injust repartiment de la riquesa.

Les causes que produeixen la violència estructural no són visibles, amb evidència en alguns casos o en una anàlisi poc profunda en altres i, per consegüent fa que siga més difícil i complicat enfrontar-se a aquesta mena de violència. Per contra, la violència directa, a l'ésser la més visible de totes, permet amb major facilitat enfrontar-s'hi.

La violència estructural es manifesta quan no hi ha un emissor o una persona concreta que haja efectuat l'acte de

violència sinó que és una estructura i es concreta en la negació de necessitats. També pot dir-se que aquesta violència és la suma total de tots els xocs incrustats en les estructures socials i mundials.

La violència estructural es subdivideix en interna i externa:

- La interna emana de l'estructura de la personalitat de cadascun.
- L'externa prové de la pròpia estructura social, ja siga entre éssers humans o societats. D'acord amb Galtung, les dues principals formes de violència estructural externa, a partir de la política i l'economia, són: repressió i explotació. Ambdues actuen sobre el cos i la ment, i encara que no siga consol per a les víctimes, no necessàriament són intencionades.

D'altra banda, també s'han descrit dos tipus de violència estructural, la vertical i l'horitzontal:

- Vertical: "és la repressió política, l'explotació econòmica o l'alienació cultural, que violen les necessitats de llibertat, benestar i identitat, respectivament".
- Horitzontal: "separa a la gent que vol viure junta, o junta a la gent que vol viure separada. Viola la necessitat d'identitat".

A la nostra societat actual ha augmentat la violència, especialment la violència masclista, l'assetjament escolar, la ciberviolència entre altres.

Violència Masclista

De la violència masclista podria parlar moltíssim tant que es podria dedicar un article però tant sols donaré uns apunts al respecte.

L'Organització de les Nacions Unides (ONU) defineix la violència contra la dona com tot acte que causa **«un mal físic, sexual o psicològic per a la dona, inclusivament les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la privada»**.

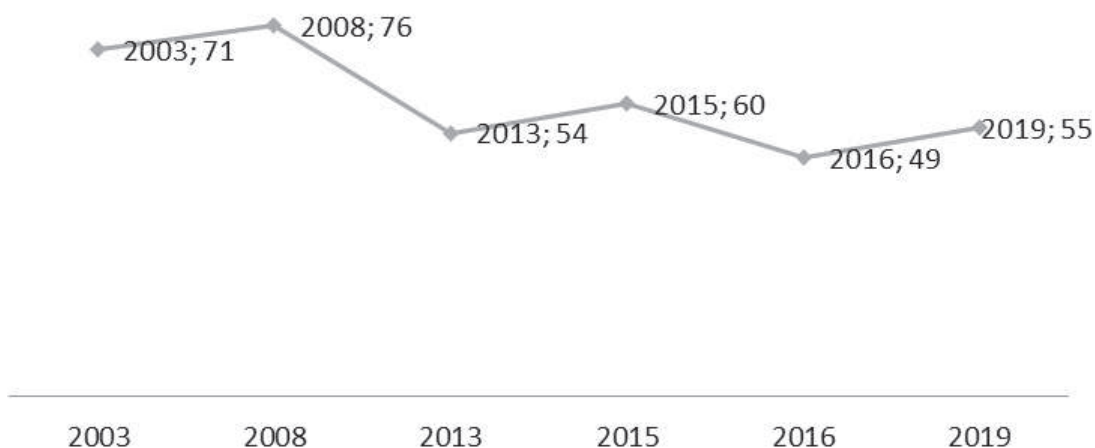
Al 2019 la xifra de dones assassinades per la violència masclista és de 55, una de les més elevades dels últims anys sols superada en 2015 amb 60 dones.

Ciberviolència

Violència que consisteix en el fet que una persona use la violència (física o verbal) per a ridiculitzar algú i faça un vídeo, una publicació o qualsevol altra forma de comunicació i la divulgue per Internet o en les seues xarxes socials.

El 7% dels vídeos publicats per Youtube en 2010, això és 50.000, pertanyen a ciberviolència. I hi ha una escalada notable en importància de la popularitat d'aquest agressiu i agressor fenomen estimada en un augment de més del 57%, moltes vegades esta ciberviolència acompanya a altres tipus de violència com l'assetjament escolar la violència escolar o bullying.

DONES ASSASINADES

Assetjament escolar Violència Escolar

L'assetjament escolar (també conegut com maltractament escolar o en anglés bullying) és qualsevol forma de maltractament psicològic, verbal o físic produït entre estudiants de manera reiterada al llarg d'un temps determinat tant a l'aula, com a través de les xarxes socials, amb el nom específic de ciberassetjament.

El tipus de violència dominant és l'**emocional** i es dona majoritàriament en les aules i als patis escolars. Els protagonistes dels casos d'assetjament escolar solen ser xiquets i xiquetes en procés d'entrada en l'adolescència, sent lleugerament major el percentatge de xiquetes en el perfil de víctimes.

Assetjament escolar Violència Escolar

L'assetjament escolar (també conegut com maltractament escolar o en anglés bullying) és qualsevol forma de maltractament psicològic, verbal o físic produït entre estudiants de manera reiterada al llarg d'un temps determinat tant a l'aula, com a través de les xarxes socials, amb el nom específic de ciberassetjament.

El tipus de violència dominant és l'**emocional** i es dona majoritàriament en les aules i als patis escolars. Els protagonistes dels casos d'assetjament escolar solen ser xiquets i xiquetes en procés d'entrada en l'adolescència, sent lleugerament major el percentatge de xiquetes en el perfil de víctimes.

L'assetjament escolar és una espècie de tortura, metòdica i sistemàtica, en la qual l'agressor afona la víctima, sovint amb el silenci, la indiferència o la complicitat d'altres companys.

Aquest tipus de violència escolar es caracteritza, per tant, per una reiteració encaminada a aconseguir la intimidació de la víctima, implicant un abús de poder en tant que és exercida per un agressor més fort. El subjecte maltractat queda, així, exposat física i emocionalment davant el subjecte maltractador, generant-se com a conseqüència una sèrie de seqüeles psicològiques; és comú que l'assetjat visca aterroritzat amb la idea d'assistir a l'escola i que es mostre molt nerviós, trist i solitari en la seua vida quotidiana. En alguns casos, la duresa de la situació pot implicar pensaments sobre

el suïcidi i fins i tot la seua materialització, conseqüències pròpies de la fustigació cap a les persones sense límit d'edat.

Solen ser més propensos a l'assetjament escolar aquells xiquets que posseeixen diversitat funcional, entre les quals es poden comptar la síndrome de Down, l'autisme, síndrome d'Asperger etc.

A la societat podem observar la violència als diversos àmbits: a l'esport especialment al futbol, al treball (hem vist com alguns professionals han necessitat suport per causa de l'augment de les agressions, metges, mestres d'escola inclosos alguns funcionaris), a l'àmbit domèstic (agressions a persones majors o amb diversitat funcional).

La violència és una de les xacres a les quals s'enfronta la societat actual, una de les més agressives de la història de la humanitat, un greu problema mundial.

BIBLIOGRAFIA

Johan Galtung (1998). Tras la violencia 3R: reconstrucción reconciliación, resolución, afrontando los efectos visibles e invisibles de la guerra y la violencia. Bilbao: Bakeaz, Gernika gogoratu.

Fonts dades : Delegació de Govern

LA BRUTÍCIA EN LA BANCA

I JO, A QUI VULL QUE SERVISQUEN ELS MEUS DINERS?

Belén Català i Estada

Graduada en Dret i Administració i Direcció d'Empreses,
estudiant del Grau d'Economia i del Màster en Economia Social.

Que vivim en un sistema capitalista de mercat en el qual els estats intenten corregir amb les seues intervencions les (moltes) fallides que ocasiona no és cap secret. Inherent a aquest sistema econòmic, trobem un sector bancari que té com a objectiu prioritari l'obtenció de benefici econòmic i la seua raó de ser és la remuneració dels accionistes.

En els darrers anys, la banca espanyola ha estat fortament colpejada pels escàndols de corrupció, de males pràctiques, de productes financers poc ètics i d'actituds reprotxables per part dels principals responsables de la banca. Segurament, llegint aquesta darrera frase tothom ha pensat en el cas de les preferents, en el cas de l'eixida a borsa de l'entitat financera Bankia l'any 2011 i en el cas de Caixa Catalunya i els sobresous, entre molts altres. Es tracta, com sempre,

de casos aïllats d'una corrupció sistèmica, doncs s'ha perdut l'esperit que els diners han d'estar al servei de les persones i no a l'inrevés.

Un esperit que sí que podíem trobar l'any 2007, quan aproximadament el 50 % del sector bancari espanyol estava representat per caixes d'estalvi, les quals apostaven per un model arrelat al territori i dedicat a finançar i destinar part dels beneficis a projectes de tipus cultural i educatiu. No obstant això, la politització dels òrgans de govern d'aquestes entitats va fer canviar la seua naturalesa i les caixes van començar a actuar amb les mateixes polítiques que els grans bancs: oferint productes financers d'alt risc i d'àmbit internacional, allunyant-se així de la seua premissa màxima que era repercutir econòmicament i positiva a la societat.

La resta de la història és coneguda per totes: amb la vinguda de la crisi econòmica es produeix un fenomen de bancarització de les caixes d'estalvi com a conseqüència de la política de fusions d'entitats duta pel Fons de Reestructuració d'Ordenació Bancària (FROB) creat pel govern l'any 2009, i amb aquest escenari s'aconsegueix la quasi completa desaparició de les caixes i la consolidació d'un model de banca capitalista caracteritzat per buscar la màxima rendibilitat financera i econòmica, que deixa en un segon pla els objectius socials i de benestar.

Davant d'aquest context actual, moltes són les persones i associacions que no es troben representades i reivindiquen una altra manera de fer les coses dins del sector bancari. Precisament amb aquest esperit naixen les denominades finances ètiques, la premissa de les quals es troba a buscar una alternativa als criteris especulatius de les finances tradicionals i la recerca del benestar comú per a tota la societat.

Dues bones alternatives que desenvolupen i reforcen la idea de les finances ètiques com a motor estratègic de les seues entitats són la banca ètica i la banca cooperativa. Ambdues es diferencien del sector capitalista tradicional per l'absència d'ànim de lucre, el model de gestió democràtic i la diferent ràtio salarial, que actualment es troba en 1 a 6 enfront de l'1 a 150 de la banca capitalista. Per a qui no estiga familiaritzat amb els termes, aquestes dades signifiquen que el treballador que més cobra en un banc capitalista ho fa en

una quantitat 150 vegades major que el que menys cobra. Si m'ho permeteu, una barbaritat.

Però, sens dubte, el fet més interessant d'aquest tipus d'entitats és la rigorositat amb què es treballa per a aconseguir tant beneficis econòmics com socials, i no poden anar separats. Els clients elegeixen en quines organitzacions o projectes ha d'invertir l'entitat els seus diners, i aquesta banca sols podrà donar finançament a projectes socialment responsables. A propòsit, sabeu que existeix una associació anomenada Banca Armada que s'encarrega de recollir totes les entitats financeres que participen en el finançament del negoci armamentístic? Durant el període de 2013-2018 s'ha invertit l'escandalosa xifra de 821.660 milions de dòlars americans en el finançament de la indústria militar. Vos sorprendria que pràcticament no se n'escapa cap banc, i que són els mateixos on nosaltres dipositem els nostres diners, els nostres bancs "de confiança", i que emmascaren aquests fets amb intents banals de polítiques de responsabilitat social corporativa.

Tant la banca ètica com la banca cooperativa volen trencar radicalment amb aquest model, i el primer pas rau a oferir un altre tipus de productes financers, com són les targetes de crèdit solidàries, els fons de pensions ètics, els fons d'inversió social i els dipòsits d'estalvis de rendibilitat mixta, on una part dels interessos que es generen estan íntegrament destinats a finançar projectes de cooperació al desenvolupament.

A més, i especialment en el cas de les cooperatives de crèdit, és molt important la seua vocació territorial. Qui de nosaltres no coneix un esdeveniment, uns premis o una associació que no haja estat finançada per la banca cooperativa? Necessitem entitats que siguen un motor per al desenvolupament local i que creguen en els xicotets projectes, ja que aquests seran els que faran prosperar de manera directa i eficaç el nostre territori.

Des del meu punt de vista, el fet que aquests bancs ens pregunten on volem que estiguen invertits els nostres estalvis, que ens escolten, i que nosaltres sentim que els diners que tant ens costen de guanyar cada dia serveixen per a donar oportunitats a persones emprenedores que volen relançar el comerç local, potenciar una indústria sostenible o impulsar empreses que donen oportunitats a persones excloses del nostre sistema laboral, és molt

més satisfactori que simplement ser una peça d'una maquinària ja oxidada en què els teus diners es perden en mercats estrangers, productes borsaris incomprensibles, primes i ves tu a saber quines coses més.

Malauradament, vivim cada dia més en un món on el progrés econòmic es realitza a costa del benestar d'algunes persones, i per això és responsabilitat de tots lluitar per un canvi real en el sector bancari, i que es puguin construir alternatives viables i sostenibles, com les finances ètiques, per a aconseguir el desenvolupament de la nostra societat d'una manera equitativa. Amb tot, el camí que queda per recórrer és llarg, i quan la població siga conscient de la brutícia que actualment tenim en la banca i que existeixen noves opcions per a netejar-la, aconseguirem per fi que una altra manera de fer banca siga possible.

EVOLUCIÓ O DESINTEGRACIÓ DEL LLENGUATGE?

Celia Paniagua i Zornoza

Catedràtica d'Ensenyament Secundari de Llengua i Literatura.
Llicenciada en Pedagogia.

En aquests temps que vivim, assistim a la degradació de certes manifestacions o efectes causada per l'activitat humana. Automàticament, pensem en els problemes mediambientals, perquè són tan evidents que només els necis poden negar-los. Són més perceptibles perquè afortunadament ja hi ha organismes i institucions que denuncien la situació, i els mitjans de comunicació, amb els seus missatges i imatges, intenten que els responsables ens avergonyim per estar participant en tal desastre. Però també hi ha uns altres fenòmens, tal vegada menys visibles, que van experimentant ràpidament una evolució aberrant en la seua degradació; tanmateix, no gaudeixen de la denúncia social ni institucional. Em referisc al llenguatge verbal humà, oral o escrit.

Comencem per la crisi de la correcció expressiva oral. En els àmbits on tal correcció hauria de fer-se gala, perquè són altaveus socials, no hi ha prou sensibilitat ni formació perquè el llenguatge correcte es prestigie i siga garant de la precisió d'idees en la recerca d'una comunicació eficaç. Estic pensant en els fòrums polítics i en els mitjans de comunicació audiovisuals. Amb açò, que ningú es confonga, no estic referint-me a la necessitat d'una expressió grandiloqüent, sinó a la falta d'atenció en la correcció gramatical, a la pobresa lèxica, a no tindre en compte l'adequació respecte a la situació comunicativa i a no respectar un ordre en les idees que es pretén comunicar. Mancances que es manifesten amb més freqüència de la que ens agradaria. El millor, les idees senzillament expressades. Si a una certa incorrecció lingüística se li

afegeix algun exabrupte o els insults, el problema s'agreuja. Em diran, això són qüestions de tipus moral, sí, però també de falta de sensibilitat o d'autocontrol, i no és menys cert que en termes estètics l'expressió no queda afavorida ni és exemplar. Aquesta reflexió no invalida l'ús gros del llenguatge, però no en aquests contextos. En ells es pot disculpar alguna reliscada en el llenguatge producte de l'espontaneïtat en la parla, encara que he de dir que el periodisme és més delicat en aquest terreny que la política. Tanmateix, els mitjans de comunicació audiovisual organitzen certs esdeveniments relacionats amb el debat, la discussió o el xafardeig que destrossen qualsevol estètica lingüística. I no sols això, exporten els models expressius amb tota la seua brutícia a la societat receptora, homes, dones, joves, xiquets i xiquetes.

Al fil de l'última reflexió, entrem en les possibilitats d'una correcta educació lingüística. Defectes dels plans educatius al marge, la societat es troba que els esforços de moltes famílies perquè els seus fills parlen bé s'estavellen junt amb els de l'escola, que amb prou feines aconsegueix que part del seu alumnat parli i escriga raonablement i isca de les cinc-centes paraules amb què s'expressen un bon percentatge d'adolescents. És realment complicat lluitar contra la xarradissa expressiva que ens envolta.

A la pobresa oral cal afegir la pobresa escrita. Tal vegada adolescents, joves i no tan joves escriuen més que fa uns anys, però, com escriuen! Quan va sorgir l'ús dels SMS, les paraules van quedar reduïdes a un esquelet taquigràfic, a símbols matemàtics i altres sorts d'economia espacial i lingüística bones per a entrenar-se a desxifrar jeroglífics i res més. L'inconvenient és que aquest sistema a vegades el traslladaven als escrits acadèmics simplement per inèrcia. Aquesta moda ha continuat, tal vegada en proporcions menors, en els actuals mecanismes de comunicació, WhatsApp, tuits, etc., en les xarxes socials. El problema és que les iniciatives educatives existents no poden fer res davant de semblant allau d'usos. No sé si les diferents institucions com ara acadèmies de la llengua, consells, etc., que se suposa que vetlen per la correcció i el bon ús de la llengua, poden fer un poc més que les famílies o l'escola, però haurien de fer-ho. Accepten i incorporen al diccionari vocables nous tard i malament, perquè moltes vegades els incorporen quan la moda del seu ús

ja ha mort, o bé incorporen termes poc adequats pel seu caràcter vulgar o forà. Recorde una pel·lícula de Howard Hawks de l'any 41, *Fireball*, en la qual un equip d'experts que fan una enciclopèdia, liderat pel personatge que representava Gary Cooper com a responsable de l'àrea de Llenguatge, descobreixen que la realitat dels seus estudis és al carrer, quan se'ls cola al seu lloc de treball un repartidor que busca la resposta a una pregunta d'un concurs en què està participant. I es llancen al carrer, la qual cosa dona peu a la resta de la comèdia, que no fa al cas. Doncs bé, crec que als acadèmics els falta aquest toc d'atenció. Tindrien una visió més realista que tampoc els impediria regular la correcció de la llengua.

I no, no m'estic contradient. No estic en contra de nous usos del llenguatge, estic en contra de la brutícia en el llenguatge. Naturalment, les llengües estan en permanent evolució. Així, les actuals llengües romàniques que parlem a la península Ibèrica i altres europees no són més que llatí evolucionat amb unes quantes incorporacions de diverses cultures al llarg de la història. Quan comença el procés de romanització d'Hispania, en terra peninsular hi ha diverses tribus i pobles amb diferents llengües (veure el Mapa núm. 1). Les diferents característiques d'aquestes llengües, les seues fonètiques, la morfologia de les seues paraules, la sintaxi de les seues frases, etc., constituïren diferents substrats lingüístics a l'hora d'integrar el llatí dels romans en les seues vides, i generaren diferents maneres de produir el llatí oral a Hispania, de manera que s'anaren produint diferents realitzacions d'aquesta llengua.

Si tenim en compte que l'any 219 a. C., quan es produeix el setge i la destrucció de Sagunt, cartaginesos i romans ja portaven aproximadament dos segles buscant el control dels territoris de la península, i que fins al segle V d. de C., quan es produeix la caiguda de l'Imperi Romà, han passat uns quants segles usant-se el llatí a Hispania, quina classe de llatí es parlava? El de la literatura, no. El del Fòrum, tampoc. Realment sabem que, a aquestes alçades, es parlava el que anomenem llatí vulgar i suposem que el llatí clàssic a la península havia evolucionat a causa del substrat de les llengües autòctones i al pas de successives modes expressives durant més de cinc segles. Dic suposem perquè aqueix llatí vulgar no està molt documentat, excepte per grafitis o inscripcions en làpides, en els quals el qui escrivia ho feia com parlava. Cal remarcar una cosa, l'evolució s'havia produït al llarg de més de cinc segles.

El llatí vulgar a Hispania va continuar evolucionant, perquè els pobles bàrbars que havien propiciat la caiguda dels romans també arriben a Hispania i s'hi acomoden, especialment els visigots,

però l'intent d'imposar la seua llengua fracassa. Heretem diversos termes en els diferents territoris durant els seus dos segles de permanència, però en termes lingüístics, res més. Quan al segle VIII arriben els musulmans pel sud i van envaint la península fins a arribar al nord, també ens deixen la seua herència lingüística. La seua ocupació durant vuit segles no va impedir que, sobretot a les zones rurals, el poble continuara parlant això que ja no sabem si és llatí vulgar o ja ha evolucionat tant que és una altra cosa. El que sí que sabem és que el reducte visigòtic cristià del nord comença ja al segle VIII, el que els manuals d'Història anomenen la Reconquesta, i, a mesura que van estenent-se cap al sud, van repoblant els territoris que guanyen als musulmans i estenent el que ja podem anomenar llengües romàniques pels diferents regnes cristians (Mapa núm. 2). Les primeres manifestacions conegudes per al castellà són les notes al marge d'un còdex medieval en llatí. Són les *Glosas Silenses i Emilianenses*. Es daten al voltant dels segles X i XI. Aquestes glosses o comentaris ja no són llatí vulgar, ja estan escrites en llengua romànica, és a dir, fortament evolucionada a partir del llatí. Per a la llengua catalana el fenomen és paregut, encara que en aquest cas cal afegir la influència de l'occità. Per la mateixa època apareixen termes clarament identificables com a catalans enmig de textos llatins, i el manuscrit *Greuges de Caboet* està íntegrament escrit en català. Allò important: aquestes llengües romàniques eren llatí brut? No, simplement havien passat uns quants segles i havien tingut temps per a evolucionar (Mapa núm. 3).

De la mateixa manera, en la llengua escrita van haver de passar molts segles de vacil·lacions en l'ortografia i altres problemes expressius fins que aparegueren les primeres gramàtiques (finals del segle XV) i les primeres institucions normatives com la Reial Acadèmia (segle XVIII).

Situació lingüística a la península Ibèrica al segle X.

Situació lingüística a la península Ibèrica al segle XIII.

Quin és el problema actualment?

El problema actualment és l'acceleració amb què vivim. La doble tendència que té la llengua entre economia expressiva i creativitat sempre ha mantingut un equilibri, que ha afavorit la possibilitat d'una comunicació fluida i espontània entre els parlants, d'una banda, i la creació artística, literària, d'altra. Les llengües han tingut temps per a incorporar neologismes, noves formes expressives, per a integrar-los en el seu ús i també per a rebutjar-los quan resultaven obsolets. Ara mateix, la globalització i les noves tecnologies afavoreixen l'aculturació en les llengües, la invasió d'estrangerismes, les apòcopes i les abreviatures de les paraules, la terminologia tecnològica, etc. Tot açò no seria un problema si els parlants tinguérem temps per a integrar les novetats en la nostra expressió i enriquir així les nostres llengües. Però la realitat és vertiginosa. Les novetats resulten passades de moda en un curt període de temps i en són substituïdes per altres i per altres successivament. Si a això afegim la incúria i la falta de prestigi assenyalades més amunt, resulta que al final es parla amb lèxic molt pobre, amb molts llocs comuns, falques, vulgarismes, paraulotes i argots. Ah! I resulta que els que parlen així són els moderns i se'n vanten, d'això.

L'ABANDONAMENT I LA DEGRADACIÓ DEL PATRIMONI

Conxa Cardo i Monzó

Llicenciada en Història per la Universitat de València.
Presidenta del col·lectiu del Patrimoni de Sagunt.

INTRODUCCIÓ

La paraula "patrimoni" deriva del llatí *patrimonium*, que significa: "rebut del nostre pare". És un regal que rebem dels nostres avantpassats, que hem de cuidar i protegir per a entregar-lo a les generacions futures.

EL PATRIMONI CULTURAL

Patrimoni cultural és el conjunt de béns materials o immaterials que constitueixen l'herència d'un grup humà que el reforcen emocionalment i potencien una identitat pròpia. Per tant, n'hem de garantir el manteniment en les millors condicions en funció de les seues necessitats materials i tècniques sense oblidar fer-les compatibles en la funció que exercisca.

MESURES PREVENTIVES

Les mesures mínimes per a la protecció i cura són:

- Planificar programes d'inspecció i manteniment.
- Elaborar plans d'emergència.
- Formar responsables per a valorar i gestionar el patrimoni.

DEBILITATS I FORTALESES DEL PATRIMONI

Debilitats

- Falta d'informació, valoració, difusió.
- Manca d'infraestructures d'atenció, comunicació i allotjament.
- Desvinculació del context social.
- Manca de professionals en gestió patrimonial.
- Turisme de masses.

- Descoordinació entre les administracions implicades que, de vegades, miren cap a un altre costat.
- Guerres, factors ideològics o polítics.
- Incompliment i vulneració reiterada, tant de la Llei de Patrimoni Històric com de les lleis autonòmiques.
- Falta de participació ciutadana, de sensibilització i de civisme.
- Inexistència de vigilància i cura continuada.
- Brutícia i desídia per part de la població i l'Administració.
- Agressions, vandalisme i robatoris.

Totes aquestes debilitats propicien la manca d'interés per part de la ciutadania, perquè es considera el patrimoni com una despesa inútil, la qual cosa facilita la brutícia i el desordre. Cal una planificació ordenada amb finançament adient. La manca d'interés desmotiva la identitat

com a poble, de manera que no hi ha cap respecte. Per tant, brutícia i escombraries. La cura d'un bé patrimonial depén de la valoració que li atorguem. Eixa valoració és conseqüència del coneixement que la ciutadania hi tinga.

En un moment con l'actual, amb la globalització i el capitalisme salvatge, on el que es potencia és la rendibilitat ràpida i sense escrúpols, és molt fàcil desmotivar les persones, i s'aguditza la incultura. Per tant, el que menys importa és el patrimoni i els béns culturals. Això és el panorama actual, on les persones consideren que lluitar per la cura del patrimoni és un assumpte de quatre bojos que no tenen res a fer. Considerem que és una qüestió d'educació cívica, de respecte. Acudir a un lloc com el nostre Castell on no hi ha res senyalitzat, ni les mínimes normes de seguretat, diu molt poc de la nostra ciutat.

Fortaleses

- Esdeveniments culturals de transcendència nacional i internacional.
- Augment del turisme cultural.
- Existència de subvencions i ajudes dels programes europeus.
- Augment dels llocs de treball en el sector cultural i turístic.
- Augment de la xifra de visitants.
- Millora en la qualitat de vida dels ciutadans.
- Beneficis als restaurants i l'hostaleria en general.

Per contra, les fortaleses potencien una sèrie de circumstàncies positives per a la població en general. Per què? Molt senzill: es considera el patrimoni com un recurs

econòmic que pot donar molts guanys si les coses es fan bé.

DETERIORAMENT

El deteriorament és un dany, un perjudici, que afecta les característiques de qualsevol patrimoni, de manera que en posa en risc l'estabilitat i la duració en el temps. És ben sabut que els materials que constitueixen un bé patrimonial, sobretot els exposats a l'aire lliure, sofreixen un deteriorament o envelliment relacionat amb la natura i, a més, poden haver-hi agents externs que ho acceleren.

QUÈ FER PER A CUIDAR EL PATRIMONI?

- Mantindre'l net. No llançar-hi les deixalles.
- Romandre alerta davant de qualsevol amenaça.
- Posar les infraestructures adients per a la seua cura.
- Educar els escolars de manera que aprenguen a estimar-lo.
- Els llocs i les ciutats que mantenen el patrimoni net i en "estat de revista", evidencien l'existència d'una estima i sensibilització, la qual cosa ompli d'orgull la ciutadania, admira els visitants que, de ben segur, hi tornaran.

Xalets de l'antiga Gerència abandonats. Testimonis d'un passat industrial que va engrandir la nostra ciutat.

A la nostra ciutat hi ha una "Colla de voluntaris pel patrimoni" que, conscients de la brutícia i la desídia a la muntanya del Castell, decidiren un bon dia netejar-lo, sacrificant el matí del diumenge. Quan tots dormen, ells estan treballant amb les seues eines per deixar un Castell net, símbol per als saguntins, la qual cosa fa sentir-nos orgullosos. Tot i això, tenen molts entrebancs per part de l'Administració...

En definitiva: jo no hauria d'estar escrivint aquest article, perquè tot el que s'hi ha expressat hauria d'estar clar, sobretot per banda de l'Administració..., que és la que "teòricament" ho gestiona, però, malauradament, falta voluntat i empena.

En el cas de la nostra ciutat, Sagunt, hem pogut constatar la brutícia, la desídia i l'abandó en les nombroses visites que fa el nostre Col·lectiu. No es pot ocultar, és evident. Tant al nucli històric com al nucli del Port de Sagunt, és palesa la falta d'interés, de la qual no sols podem culpar els polítics, que també, sinó també la ciutadania, que no és sensible al respecte.

N'hi ha d'altres casos, com les guerres. A Iraq i Síria hi ha hagut una destrucció per causes bèl·liques que ha causat danys irreparables, la qual cosa és una desgràcia per a la Humanitat.

Més exemples d'abandó. Erosió causada per la natura i no restaurada.

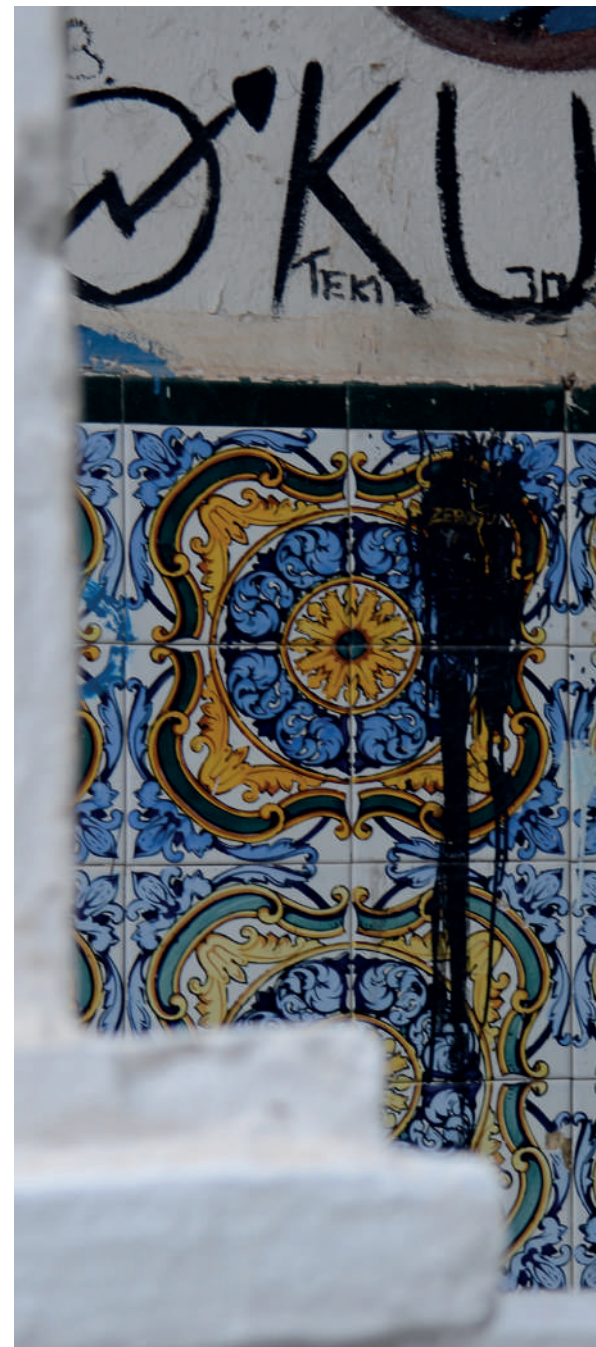
Per acabar, constatem la falta de voluntat política a la nostra ciutat, els despatxos provoquen la falta de perspectiva, de visió, d'empena..., la qual cosa constitueix

malauradament un senyal d'identitat. Ho sent, però el que dic és una dada objectiva. Cal esperar que un alcalde o alcaldessa tinga eixa voluntat... i, si no, res. Que sapiem, no hi ha un pla ni un full de ruta. Si no hi ha voluntat política, no tenim res a fer. Si un ajuntament no hi té interès, la ciutadania en té menys. D'ací venen els abandons, la brutícia, el desinterés i el vandalisme.

Sembla que tots els mals ens acudeixen..., i crec que no ens ho mereixem. La nostra associació ha tocat totes les portes, però, si l'Ajuntament no acompanya, hi ha molt poc a fer.

Finalment, crec, de debò, que fem actual la frase del Senat Romà, en plena Segona Guerra Púnica: "i mentrestant, Sagunt cau"...

En aquest cas ha estat la guerra, els motius ideològics, el fanatisme. Ens han privat d'un bé material pràcticament irrecuperable.

Brutícia i abandó a la Gerència.

Vandalisme al Castell.

BIBLIOGRAFIA

- Correu de la UNESCO, 2017.
- Elaboració pròpia.
- El País, agost 2016.
- El Periódico (secció Mérida), 2018.
- National Geographic, 2015.
- Fotografies de budes: extrems d'Internet.
- Fotografies restants: Eliseu Durbà.

QUI JUGA BRUT AMB LES NOSTRES TARONGES?

Jordi Sebastià i Talavera

Escriptor i periodista

Van arribar un estiu de fa uns quants anys, ningú no recorda ja quan va ser, però sigil·losament, a poquet a poquet, ens vam acostumar a veure que a l'agost (a l'agost!) hi havia taronges en els nostres supermercats i que els bars i les cafeteries ens n'oferien el suc per esmorzar. Venien de Sud-àfrica i ens van dir que, com que el seu hivern és el nostre estiu, no hi havia cap problema de competència: ells en vendrien quan nosaltres no havíem encara començat la campanya... però prompte no en tingueren prou i després de l'estiu vingué la tardor, i fins i tot l'hivern. I ara les taronges de Sud-àfrica inunden les nostres botigues mentre als nostres camps la fruita es podreix sense collir: són les regles del mercat –ens diuen–, cal “adaptar-se”...

Però qui posa les regles? Són unes regles justes? Juguem tots amb les mateixes normes? L'acord entre la Unió Europea i Sud-àfrica que permet als productors africans exportar a la UE durant tot l'any sense pagar cap aranzel ha despertat una bona part de la societat valenciana del seu somni europeu. Ens pensàvem que Brussel·les quedava massa lluny, que el Parlament Europeu era una institució decorativa on els partits polítics aparquen els seus dinosaures amb uns salaris d'escàndol..., i de sobte hem descobert que les coses que s'aproven allà tenen uns efectes molt clars ací i que aquells polítics que vam enviar, i que quasi no coneixem, voten i prenen decisions que marquen les nostres vides. I arran de la polèmica suscitada per l'acord, l'opinió pública ha sabut el que el sector ja sabia fa temps: que Sud-àfrica és només una part del problema, que també

venen taronges del Marroc, d'Egipte, de l'Argentina, de l'Uruguai... i que, totes, resulten més barates per al comprador europeu.

I això com pot ser?, es pregunta el ciutadà "del carrer". Com és possible que una taronja que ha de venir de l'altra banda del món pugui resultar més barata per al consumidor europeu –i valencià– que una cultivada a casa nostra? Hi ha diverses claus que expliquen la paradoxa, però es poden sintetitzar en un sol element: el cost de producció és allà molt més baix, tant com per poder tenir un preu "més competitiu", fins i tot afegint el cost del transport. I com poden produir més barat? Molt senzill: no respecten ni les nostres normes salarials, ni ambientals ni sanitàries. Utilitzen productes fitosanitaris prohibits a la Unió Europea –molt més barats dels que han d'usar per llei els nostres llauradors–, i paguen salaris de misèria. No respecten les nostres normes de producció: juguen amb altres regles.

Guanyadors i perdedors. I això no és competència deslleial? No és una autèntica vergonya que mentre als nostres llauradors se'ls demana una producció més sostenible i més saludable cada dia, en un marc laboral ben regulat, els que no respecten cap d'aquestes condicions puguin introduir els seus productes en el mercat europeu? Així són "competitius"? Sense respectar les normes? En efecte: la "llibertat de comerç" amaga en realitat un joc brut en què els llauradors valencians tenen totes les de perdre.

I qui guanya? Perquè sempre hi ha algú que guanya quan passen aquestes coses, no? Doncs sí. Hi ha diversos guanyadors. D'un costat, hi ha els països del nord d'Europa i els seus importadors. Com que són països deficitaris en fruita i verdura i l'han de comprar en altres llocs, pressionen a través de les seues poderoses empreses d'importació i distribució per poder garantir els preus més barats i els majors beneficis. No obstant això, seríem ingenus si pensàrem que els importadors són només "del nord". Les grans empreses valencianes de distribució de cítrics no es queden al marge del negoci i no tenen cap problema d'introduir a la Unió Europea taronges d'arreu del món mentre els seus veïns agricultors es queden amb la collita per vendre...

D'una altra banda trobem els latifundistes dels països més pobres: Sud-àfrica, Marroc, Egipte... Malgrat que les autoritats europees insisteixen que amb aquests acords tracten de beneficiar els països en vies de desenvolupament i donar-los una oportunitat de creixement per pal·liar la pobresa i l'emigració que pateixen, la veritat és que qui se n'aprofita és sempre el mateix: el gran propietari, el latifundista. Mentrestant, els jornaleros continuen patint un règim d'explotació basat en salaris misèrrims. El model de propietat cítrica mitjana o familiar que gestiona i manté el territori, i que agrupat en cooperatives o organitzacions de productors distribueix els beneficis entre la comunitat, no és universal: és una particularitat nostra. A la resta del món, les plantacions de cítrics cobreixen grans

extensions de grandíssims propietaris, latifundistes que trauen uns beneficis molt majors però que reverteixen poc –o gens– en el benestar de la comunitat. Però, a més d'aquests dos grups, hi ha un tercer que és, sens dubte, el més beneficiat per aquesta mena d'acords: les grans empreses europees, també espanyoles i valencianes, dels sectors industrial, energètic o de telecomunicacions. Gràcies al seu major poder econòmic i tecnològic aprofiten els tractats internacionals de comerç per a introduir-se en els països "emergents" i apoderar-se del mercat. En resum: ells ens envien els seus productes agrícoles i matèries primeres, i nosaltres els enviem productes elaborats de major valor afegit: i a un costat i a l'altre guanyen els mateixos (els grans) i perden els de sempre: els xicotets.

Té la culpa la Unió Europea? Quan es va aprovar el tractat amb Sud-àfrica, hi hagué moltes manifestacions a casa nostra que derivaren en alguns casos en protestes antieuropees, fins i tot es va cremar alguna bandera... Però els tractats comercials no són producte d'una institució, la UE, sinó d'una ideologia i d'uns interessos molt concrets. Els governs i els parlaments dels diferents estats europeus han de confirmar els acords, i en el cas espanyol les dues institucions ho van fer amb entusiasme, amb alguna honorable excepció... No es tracta d'eixir-se'n de la UE, sinó de marcar-li un altre rumb, de canviar el model de creixement econòmic. Si continuem pensant que les grans corporacions han de guanyar sempre,

que el nostre model de producció xicoteta i acurada ja no és "rendible" i que la "competitivitat" no s'ha de sotmetre a les normes ètiques elementals, al respecte pels drets humans i per la sostenibilitat del planeta... aleshores el nostre camp està perdut. I la nostra societat i el nostre planeta, també.

Jordi Sebastià ha sigut eurodiputat i membre de la Comissió d'Agricultura del Parlament Europeu, des d'on va denunciar el tractat comercial entre la UE i Sud-àfrica. És llicenciat en Filologia Hispànica i Portuguesa i en Filosofia, i màster en Ciències de les Religions i el Laïcisme. Escriptor i periodista, el seu darrer llibre *Quadern de l'Europa trista* és, entre altres coses, un manual per a entendre les institucions europees i les seues grans febleses.

AL VOLTANT DE LA BRUTÍCIA I ELS ABOCADORS, UN PROBLEMA D'ACÍ I DE TOTS

José Manuel Palomar i Abascal

Professor d'Història i escriptor.
Llicenciat en Belles Arts i Investigador d'història
especialment de la Guerra Civil espanyola

El medi ambient és un tema que afecta especialment el Camp de Morvedre, on encara que hem tingut un augment moderat de la població, hem passat la ratlla dels problemes menuts i fàcilment solucionables. Ara, juntament amb els problemes mediambientals derivats de les empreses que tenim i pensant en les que han de vindre (amb molta atenció al procés de desenvolupament que ens portarà la descentralització d'algunes activitats del Port de València), es fa necessari enrasar-ho tot amb els problemes que es deriven de les deixalles produïdes a la nostra comarca, i encara que, com ja hem dit, la població no ha crescut espectacularment en els últims anys, sí que representa ja (ja fa temps) un problema de pes. No conec enquestes al voltant de la importància i consideració del problema mediambiental en la comarca, però sembla que no és

la principal preocupació dels seus veïns, i això es pot reflectir en el tractament d'aquest problema des d'un punt de vista polític. Així, i segons van les coses, la protecció del territori des de la perspectiva mediambiental, serà en un present futur una qüestió principal per al veïnat del Camp de Morvedre.

Si fem un cop d'ull a la història de les nostres deixalles, podem veure que fa uns cent anys, quan no es tirava pràcticament res, ja hi havia abocadors a Sagunt. L'abocador més gran era el riu (també els barrancs), on anaven a parar els trastos vells i juntament amb les fogueres de Sant Antoni i, no ho oblidem, les falles, els problemes quedaven aproximadament depurats. Uns anys més tard, també al Port hi havia un abocador, que naturalment era el riu, encara que posteriorment se n'habilità un altre en

un descampat al costat del cementeri. I és que es feien poques deixalles; es llançava poc i es reaprofitava tot, i es donava utilitat a les coses més variades. Heus ací un exemple de la consciència reaprofitadora dels nostres iaïos: com tots sabeu, ací va haver-hi una guerra i les guerres produeixen gran quantitat de deixalles (algunes perilloses), així que la gent netejà, a poc a poc, els camps de batalla i s'ho emportà tot per a veure si es podia reutilitzar (o vendre). Jo, que ja vaig tenint una edat, he vist coses molt curioses i ben pensades, per exemple: utilitzar les cartutxeres de les bales dels soldats per a penjar-les darrere del seient de la bicicleta i portar ací la ferramenta menuda per a reparar la roda. Una altra: utilitzar les cintes buides de tela grossa de les metralladores per a fer les corretges de les cavalleries o encomanar-li al ferrer del poble que, d'una baioneta

llarga, l'encorbava i l'esmolava per a fer una bona corbella. També he arribat a veure corrals amb moltes plantes dins de llandes metàl·liques d'oli i encara he gastat les típiques mesuretes de paper gris o els mocadors grans, de fardo, on es podia transportar o guardar quasi qualsevol cosa. Eren altres temps, i en veure des d'ara aquells nuclis de població (més petits), ens adonem que eren gairebé autosuficients; no hi havia envasos, les deixalles eren principalment orgàniques i totes anaven a parar als animals o al femer. Era una bona manera de reciclar, ja que els fems servien per a adobar els conreus i es tancava així el cicle de la matèria. Quan les ciutats i els pobles comencen a créixer es començà a fer la recollida "moderna" de deixalles. A Sagunt, a banda d'alguns llauradors que demanaven el fem per a poder adobar millor la seua terra, apareix l'anomenat carro del fem, primerament amb rodes de vora metàl·lica i després modernitzat amb roda de goma. Però el sistema era el mateix: tu treies el poal o el cabàs i l'abocaves al carro. També acceptava trastos, que de vegades trencava al mateix carrer i després al carro.

Carro del fem dels anys 40, molt semblant al que passava pels carrers de Sagunt a la mateixa època

Ampolles saguntines de vidre reutilitzable. Una de gasosa de l'Aragonesa i l'altra de Miguel Vives

És clar que no hi havia envasos, o molt pocs; tot anava amb mesuretes i embolcalls de paper, o dins d'una bossa de tela o en cistella. Ningú tirava una caixa de cartó perquè servia per a emmagatzemar altres coses i entrava de meravella dins d'un armari. Les begudes, dins d'ampolles de vidre reutilitzables; de vegades anaves per vi amb la mateixa botella que tu mateix escuraves per a conservar-la. Ja he dit que eren altres temps i han canviat molt les coses. Ara tenim de tot a l'abast, i amb l'excusa de la qüestió sanitària (que és important, sens dubte) apareixen gran diversitat d'envasos difícilment reaprofitables, que no es composten, i que constitueixen ja un gran (enorme) problema. Més endavant avançarem en el temps i en la quantitat,

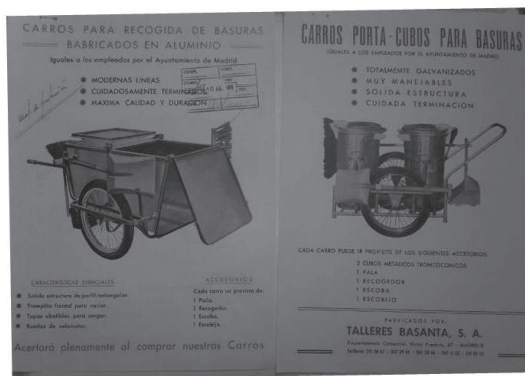
i la recollida ja es feia amb el camió del fem, que descarregava generalment en un abocador allunyat del nucli urbà. Aquests eren abocadors on les deixalles no rebien cap tractament, de manera que el fum, la pudor, les rates, i els incendis forestals eren prou comuns. Exactament com va passar ací a Sagunt. I arribats ací, és necessari fer una referència al nostre abocador més insigne, el primer per quantitat de deixalles per metre quadrat que aconseguiren abocar. També va ser el millor aprofitat de tota la comarca i més enllà, i amb ell vam guanyar un premi: li donaren el primer premi mundial en gestió, dins de la categoria dels abocadors que "no sabem què fer amb ells perquè no ens exploten a la cara". Em referisc a l'abocador del Pic dels Corbs. Aquest indret el formen la muntanyeta pròpia del Pic dels Corbs amb la seua cresta tallada i els seus vessants laterals. És un lloc emblemàtic de la història de Sagunt, ja que s'hi va descobrir, excavar i abandonar un poblament del Bronze valencià amb algunes troballes interessants.

El Pic dels Corbs, amb l'abocador al fons

El cas és que, aprofitant un del seus vessants, van crear un primer abocador de residus sense tractar, que, vist el volum de deixalles que generava la zona, estava previst que estiguera obert prou de temps. Però tot es complica, que diu la cançó, com la gestió que va fer d'ell Dragados y Construcciones, amb moltes històries paral·leles, i això que ja s'intentà iniciar una espècie de tractament de les deixalles, compactant-les amb una màquina (Tana) que literalment les xafava. De tot açò van eixir un grapat de problemes agreujats, on els menors eren les escorrenties de líquids fermentats derivats de la xafadeta i del seu propi pes, que arribaren fins als horts i la carretera de baix. Que bon record tenen alguns veïns saguntins de l'avinguda dels Sants de la Pedra de la pudor i el fum que venia cap al poble els dies que bufava de llevant!; i els incendis tan bonics que va produir, amb una il·luminació natural per a les nits de l'estiu. Però tot s'acaba, i els últims problemes ens van vindre de València i la seua meravellosa gestió que va fer (també) de les seues deixalles. El cap i casal va reblir els seus abocadors i ens va demanar de moltes maneres que deixàrem el nostre abocador a l'abast seu i de la seua comarca. I van ser temps feliços, quan Sagunt va cobrar perquè li portaren el fem que no era seu, començant així les llargues processons, algunes nocturnes, de camions femers carregats amb qualsevol cosa que puguem imaginar. És clar, i així ho imagineu, que davant la imaginativa gestió que van fer de l'abocador, el van reblir ràpidament i s'agreujaren els problemes anteriors, que van acabar

amb la paciència (molta paciència) dels veïns i dels ecologistes d'Agró. Davant de les protestes generalitzades i d'una sentència judicial, es va tancar l'abocador cap al 2002, començant els treballs per a rehabilitar la zona (cinc anys després) que s'adjudicaren a l'empresa Urbaser per la mòdica xifra de 3,4 milions d'euros de l'època. És a dir, si a València i el seu Fervasa els va pillar el bou, als saguntins ens pillà el bou, la vaqueta i el manso, ja que ens quedàrem sense abocador i com que no teníem res preparat (la planta d'Algímia encara no hi era) no vam tindre més remei que portar el nostre fem fora i, com ja havíem fet nosaltres abans, ens van cobrar prou bé per tirar-lo en un altre lloc.

Fulls de propaganda amb els nous models de carros del fem (1978)

Si anem un poc més avant, podem trobar ara que les coses han canviat molt, que han millorat alguns problemes, que s'han deixat igual uns altres i s'agreugen de nous. Parlant de coses al voltant d'açò em comentava Paco Pinilla, dels ecologistes del Camp de Morvedre (al qual des d'ací vull donar les gràcies

pel seu temps i el seu coneixement del tema) unes qüestions que tenim ara mateix. Sembla que la lluita en l'actualitat estarà en "l'orgànic", en les deixalles de matèries orgàniques. El problema és que si no les separen d'altres fems, ho contaminen tot i ens costa el doble processar i reaprofitar el que aboquem. Per això és important separar i classificar, i fins que no modifiquem els nostres hàbits de vida (que, no ho oblidem, són els que han imposat aquest sistema industrial de producció massiva), no farem res. No podem oblidar les tres R (Reduir, Reutilitzar i Reciclar), i ara ja hi ha una quarta R, també amb la seua importància: la Revaloració energètica. Tot açò representa un bon desplegament de contenidors diferenciats per tot arreu i un procés de recollida acurat i car, encara que, segons han dit alguns científics, posats a gastar diners, aquesta és una de les millors maneres de fer-los servir a la comunitat. Acabant aquestes línies i pensant precisament en la R de Reduir, ha passat aquests dies l'anomenat "Black Friday", i té nassos que per a anomenar el dia de les vendes massives el món civilitzat haja triat aquestes dues paraules que ens recorden amb precisió que no es pot vendre de tot, i menys vendre persones. S'ha fet una bona campanya en Internet al voltant de la crítica i valoració d'aquest dia, negant el seu antic significat. Així, algunes plataformes de vendes, per a llevar-li ferro a les crítiques i blanquejar el nom, han utilitzat raons amb tant de pes acadèmic que farien riure a un xiquet de primària. Hi ha documentació (molta documentació) dels mercats d'esclaus als Estats Units abans de la seua Guerra civil,

on s'anomena "Black Sale" a això, a la venda de persones negres, i un Black Friday és també això: la venda de negres que es feia el divendres (el dissabte era festa) un poc abans del dia d'Acció de Gràcies i abans de l'hivern. Posat en l'idioma per a entendre, això era que després de la collita del cotó (que es feia cap a la fi de l'estiu i començament de la tardor) sobraven esclaus i no es venien tan bé, i com que arribava l'hivern i es morien, calia traure els saldos, que poden ser de més coses, però de negres també.

Tampoc m'agradaria acabar aquestes línies sense tocar un altre problema més actual i que és un dels que més es veu, naturalment pel seu caire descarat i la quotidianitat amb el que s'hi troba: són les escombraries dels abocadors incontrolats. En aquests anys, i amb la proliferació de la cultura de l'esport i de l'oci, molts veïns i veïnes dels pobles de la comarca ixen a practicar esports d'aire lliure o senzillament a passejar i dotorejar una estona per la natura. A Sagunt, per posar un exemple, hi ha rutes ja establides i molt utilitzades per a les eixides (la del Colesterol, la dels Col·legis, etc.), on sempre et trobes amb més gent gaudint un poc del seu temps lliure. Sols fan falta un parell d'eixides al camp, i de vegades tampoc fa falta anar molt lluny, per a adonar-te de l'existència d'abocadors clandestins, que s'han fet pràcticament inevitables. A tall d'exemple, fem una eixida: comencem a caminar en les Pedres Blaves i seguim la vora per a vianants en direcció a Gilet. De moment tot bé: el riu al costat, els arbres... Tot seguit ens desviem cap al camp de futbol i seguint el camí que voreja les

instal·lacions esportives eixim al camí que fa costat a l'autovia. Baixant cap al riu ja descobrim les primeres deixalles: vora camí, al costat d'una caseta per a donar l'aigua, han netejat un tanc de polvoritzar i després d'abocar tot el residu al costat han deixat les bosses negres grans amb els envasos de la medicina allí mateix. Continuem un poc avant, i en passar per davall del pont de l'autovia trobem un verdader femer, amb despulles de tot. Allí es pot veure qualsevol cosa: enderrocs menuts, reformes del cap de setmana, electrodomèstics desmuntats.

Però és que un poc més avant, anant cap a Petrés, descobrim una altra acumulació de deixalles. I allí, a la vora del camí hi ha bastit amb bona consideració i idea un menut abocador, aproximadament controlat, per a les deixalles de Petrés. Però és que alguns humans destrossaren (acabada de posar) la tanca i s'emportaren (robant) la porta de ferro, els pals i la xarxa metàl·lica fins als fonaments, comportament que deixava obert una altra vegada i incontrolat tot el recinte.

Abocador del camí que roda la muntanyeta de Pesta, junt a la sèquia i molí de Gausa

Davant de la desfeta tornem a Sagunt, així que ara creuem el pont del riu i pel carril de vianants (incomplet) caminem, ens desviem per davall de l'altra banda del pont de l'autovia i descobrim també alguna menuda iniciativa (malgrat els senyals de prohibició) d'abocar despulles i trastos. Cal tornar ja, que ja hem vist prou, i passant per davant d'on la SAG deixa els seus contenidors, també una zona prou neta, arribem ja al passeig, just a temps per a saludar una parella d'avis xinesos que s'han fet amb molt d'esforç un hortet de queviures allí mateix. Però la vida encara ens ofereix sorpreses, i un poc més avant, abans d'arribar al solar de l'antiga Panificadora trobem un company que ve de fer una volteta i ens comenta el que hi ha en el camí que voreja la muntanyeta de Pesta, la de l'IES Clot del Moro. Allò és una batalla, no sé si perduda o què, però la veritat és que se n'ix de mare el que han abocat allà. Entrant pel caminet a la vora de la Panificadora, observem que han retirat ja les despulles i enderrocs que col·lapsaven el mateix camí i amb pilons de formigó s'ha intentat evitar l'entrada de vehicles. Però si continuem, si donem la volta i anem a la cara de Gausa, entre les vies del tren i la mateixa muntanyeta, els humans han fet un desastre i vos convida que passeu i ho confirmeu. Si davall del pont de l'autovia hi ha moltes coses, allò de Gausa és impressionant: abocaments industrials de rodes, trossos de cotxe, enderrocs variats, cuines senceres, llaunes d'oli, etc. I tot al mig mateix del camí i en la muntanya; cap problema. Igual hauríem de fer alguna cosa, no ho sé.

Després de veure el que estic contant –i conste que tenia comptabilitzats huit abocadors més, sense incloure els més allunyats, que també són de la nostra comarca–, pense que ja no és qüestió d'educació, ni de conscienciació ni més gaites; és necessari prendre mesures ja. Mesures greus si arriba el punt i dedicar-li prou més atenció i mitjans que els que ara es fan servir, i em venen al cap (i amb elles acabe) unes paraules d'un estudiós i amant de la natura, Félix Rodríguez de la Fuente, que ja fa uns 50 anys va dir: "Pero, ciertamente, lo que más nos diferencia de otras épocas y de otras culturas, lo que más puede transformar la posición de la humanidad en el presente, es la basura. Basura, no solamente en forma de coches viejos que se hacían y se amontonan en los cementerios. Basura no solamente en forma de bolsas de plástico y de esos envases sin retorno que van a llenar España y el mundo entero. Basura en forma de venenos disueltos en la propia sangre de los seres vivos que se van acumulando en nuestro interior. Basura de toda clase de sustancias químicas sin las cuales parece que no podemos vivir. Así que, no cabe duda, de que la nuestra puede muy bien llamarse la civilización de la basura". I té raó: el fem ens menja per la garreta i serà, sens dubte, el principal problema (no l'únic) dels nostres fills, ací i en tots els llocs.

— Ara ja no hi queda camí, ja no es pot passar

LA POLÍTICA

Francesc Fernández i Carrasco

Llicenciat en Filologia Hispànica-Valencià
Professor Llengua i Literatura IES Clot del Moro de Sagunt
Tinent Alcalde i Regidor Ajuntament Sagunt
Ex-Alcalde

Ex-President FVMP (Federació Valenciana de Municipis i Províncies)

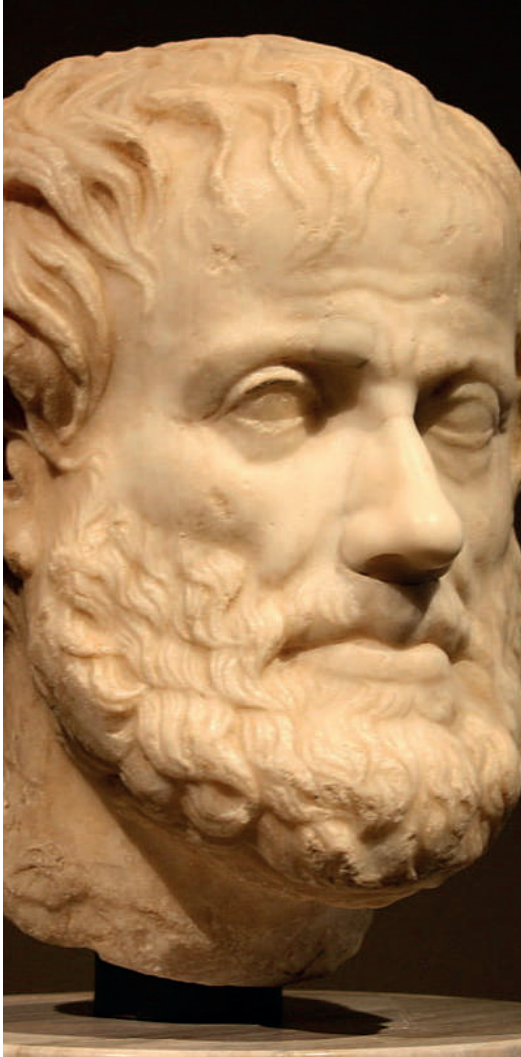
Afirmava Aristòtil que l'home (de la dona, no en deia res) era un **ζῷον πολιτικόν**, un animal polític, que era precisament la capacitat de relacionar-se políticament i la necessitat de crear societats i organitzar-se en polis (ciutats-estat), una de les facultats que diferenciava la nostra espècie de la resta d'animals. És obvi que al segle IV a.n.e, els filòsofs grecs no sabien ni el que era un fòssil ni havien sentit parlar de Lucy, l'*Australopithecus afarensis* que havia viscut i mort més de tres milions d'anys abans, i que la paleontologia moderna havia batejat com a mare de la humanitat (ves per on, una dona!).

En aquella època de mites i epopeies, els hel·lens pensaven que des dels orígens els humans érem iguals, modelats a imatge i caprici dels déus, que no havíem evolucionat i que la nostra vida estava

marcada pel fat. I el mateix creien els hebreus de la Bíblia, com després els cristians o més tard els musulmans. Encara ningú no havia disseccionat la història ni la prehistòria, ni sabien què havia implicat el neolític respecte del paleolític. Nosaltres sí, i des de Darwin sabem que l'homo sapiens és el resultat de l'evolució, i també coneixem les transformacions que la humanitat ha experimentat al llarg de la seua existència. Dels aproximadament 200.000 anys que té la nostra espècie, només els últims huit o deu mil anys hem sigut sedentaris, llauradors i ramaders, i ens hem agrupat en nuclis urbans. Hi havia política abans, en l'edat de pedra? La resposta dependrà en gran mesura del que entenguem per política.

Lucy

Aristòtil

Tornem als clàssics, i tornem a Aristòtil, qui precisament va escriure un dels primers tractats sobre la matèria, **Política**, en què insisteix en l'exclusivitat de la condició política de l'home per la seua dimensió social, per la seua necessitat natural de conviure amb altres persones, al contrari dels déus i les bèsties.

Poc sabien els grans savis de l'antiguitat de la complexa vida animal i de la vocació social de moltes espècies, i que atenen a la bàsica definició d'Aristòtil,

els ximpanzés i els grans simis en general, si més no, també podrien ser considerats animals polítics. Com en altres comparacions entre humans i animals, més que en termes d'oposició caldria parlar de graus; i sens dubte som els sàpiens les bèsties que més hem desenvolupat eixa condició política, fins a constituir a hores d'ara una comunitat a escala planetària d'una complexitat difícil de comprendre i de preveure, que només els déus poden manejar, però déus més potents que aquells volubles habitants de l'Olimp, i a més ajudats per una tecnologia digital hipertrofiada que ens té controlats gràcies a l'addicció a les xarxes socials de la majoria dels 7.000 milions d'individus que habitem la Terra.

Deixant de banda si la política és una facultat exclusivament humana, o si és compartida amb els altres animals i fins i tots amb els déus, i independentment que

alguns polítics creguen que formen part d'una casta divina o es comporten com a bèsties, hauríem de poder explicar quina és la raó de ser i quina és la finalitat de la política.

ÈTICA I POLÍTICA

Al final de **l'Ètica a Nicòmac**, conclou el deixeble de Plató i mestre d'Alexandre Magne que la política es dedueix de l'anàlisi de l'ètica, és a dir, la política seria l'ètica de la vida pública, i consegüentment, amb el concepte de l'ètica com a recerca de la felicitat de l'individu, la política tindria com a objectiu la felicitat del conjunt social. La qual cosa ens portaria a definir felicitat i a preguntar-nos si l'individu pot ser feliç al marge de la societat en la qual viu. O més enllà, la conclusió seria que l'ètica és, en realitat, una part de la política i que ha d'estar supeditada a ella: la felicitat del conjunt social és més important que la de la persona.

Segurament, no tots els contemporanis d'Aristòtil hi estaven d'acord, especialment les dones, els esclaus i els metecs, perquè ni tan sols eren considerats ciutadans, ni tampoc els tirans o el sàtrapes, a qui només importava la seua pròpia felicitat. I si férem un repàs de la història de la humanitat, des dels orígens fins a ahir mateix, comprovaríem que la identificació de la política amb el benestar de la majoria no ha sigut ni és la pràctica habitual, si de cas només en els utòpics. Mireu si no les propostes ultraliberals actuals que posen en dubte i en perill l'estat bàsic de benestar de què gaudeixen algunes societats, no la majoria, certament.

LA POLÍTICA BRUTA

No sabem si De Gaulle tenia part de raó quan deia que la política és massa seriosa com per deixar-la en mans dels polítics, però el cert és que massa sovint, quasi sempre, la política s'ha distanciat dels nobles objectius que alguns auguraven. En la majoria dels règims polítics, d'abans i d'ara, s'ha deixat l'ètica de banda i el benestar públic ha sigut desplaçat com a objectiu per l'ambició del poder i per la conservació al preu que siga d'allò que es coneix com *la poltrona*.

Fins i tot alguns personatges històrics, com Juli Cèsar o el mateix August, paradigmes del sàpiens predador de poder, han gaudit i gaudeixen de més fama i popularitat que aquells que precisament intentaren evitar que una sola persona ostentara tota l'autoritat. I es recorda més la tràgica mort al Senat de l'aspirant a emperador que no el cruel i violent assassinat de Ciceró, el defensor de la República, a mans de dos sicaris de Marc Antoni el 43 a.n.e.

Evidentment, la majoria dels polítics, sobretot els actuals, no admeten que la seua màxima és el poder, i per això solen "disfressar d'interés general l'interés particular", com diria l'escriptor i filòsof francès del segle XIX Edmond Thiaudière. Només uns pocs ho van admetre, des del conegut com el "Maquiavel hindú", Chanakya, una mena de bràhman que va ser conseller del primer emperador a l'Índia de l'època antiga, fins al més modern i conegut Nicolau Maquiavel, cèlebre pel seu pragmatisme i per la famosa sentència "el fi justifica els mitjans".

En l'actualitat, pocs polítics admetrien que els seus objectius són la injustícia, la desigualtat, l'opacitat o el classisme, i tanmateix els resultats de la seua gestió porten a societats més desequilibrades, més intolerants i més fosques (i ho saben). Com en molts altres àmbits de la vida, en la política la **hipocresia** és un dels principals vicis.

Les formes d'arribar al poder són moltes i variades, de les més violentes a les més pacífiques, però no per això lliures de perversitats. Hitler va guanyar les eleccions democràtiques del 33, Mussolini va ser nomenat president del Consell de Ministres Reials després d'incendiar Itàlia amb una escalada de violència protagonitzada pels camises negres que va culminar el 1922 amb la Marxa sobre Roma, i Franco va ser el més directe: un colp d'estat militar contra el govern de la República el 1936.

Juli Cèsar

Hitler

Franco

Mussolini

El resultat del seu pas pel poder va ser semblant: supressió del sistema democràtic i de tots els drets i llibertats, persecució i repressió, corrupció sistemàtica i misèria econòmica i cultural.

La recent arribada al poder de Donald Trump, democràtica tot i que no exempta de polèmica al respecte dels mètodes emprats, també ens il·lustra de la deficient ètica que alguns polítics exhibeixen sense pudor per arribar a la seua meta. Ara mateix està plantejant-se un procés d'investigació, conegut com a impeachment, que podria fer-lo fora del càrrec, ja que és acusat d'usar el seu poder precisament en contra dels seus rivals polítics.

Un altre dels punts negres de la política, vinculat moltes vegades a aconseguir la victòria electoral, és el de **la corrupció**, especialment d'actualitat durant les últimes dècades per la intensitat d'episodis, singularment concentrada en alguns territoris. La corrupció no és exclusiva de l'activitat política, però és més cridanera quan afecta càrrecs públics que haurien de ser no sols exemplars, sinó a més els responsables d'evitar-la. Les campanyes electorals consumeixen grans recursos i els partits no sempre compleixen les regles del joc.

Una de les majors perversitats de la política que també té per objectiu conservar la poltrona és **el clientelisme**, és a dir, l'ús del poder institucional per fer favors, que van des d'adjudicacions a subvencions, passant per la facilitació de llocs de treball, sobretot en l'administració. No és cap secret que d'esta pràctica no sols són responsables els polítics en sentit estricte, sinó també altres esferes del poder com les sindicals, estretament lligades en alguns casos a determinats partits. De nou, recursos públics en benefici d'interessos privats.

Donald Trump

Esta praxi política es veu que no ve d'ara: els Borja sembla que col·locaren al Vaticà parents i nebots, fins al punt que Calixt III, el primer pontífex de la nissaga, és qui va introduir el seu nebot Roderic en aquells ambients fins que amb el nom d'Alexandre VI, el segon Papa Valentinus va seure en la Cadira de Sant Pere. I això a pesar de la multitud de fills i amants que l'acompanyaven; no hi ha cap obstacle si tens padrins... o tios. Esta variant del clientelisme es coneix com a nepotisme.

Alexandre VI

Sense arribar al nivell del Quattrocento a Itàlia, el costum actual de designar per a llocs de responsabilitat institucional persones que només poden exhibir un carnet, uns cognoms o una lleialtat al líder a prova de bomba, està tan estès que s'ha convertit en una veritable epidèmia de l'administració. I no és que rememore amb nostàlgia les pretensions de Plató d'una **República** de savis, però a l'hora dels nomenaments caldria tenir més en compte l'interès públic que l'interès partidista.

El partidisme i el sectarisme també apareixen en la llarga sèrie de pecats de la política, i no per formar part inherent de la condició humana i arrelar en els mateixos orígens de la vida política tenen més butlla. Hi ha diputats i diputades, alcaldes i alcaldesses... que estan més pendents del que mane el seu cap orgànic que del que més convé al seu poble o al seu país. La seua pàtria és el seu partit.

Confuci, el més famós pensador xinès, va formular allà pel segle VI a.n.e. les bases del **paternalisme polític**, una idea que en aquella època podria entendre's, però que ara sembla desfasada perquè tracta els ciutadans com a súbdits que han de mostrar lleialtat i respecte al líder protector i benefactor. Desfasada potser en els seus termes inicials, el paternalisme és hui freqüent, i no sols en algunes repúbliques més o menys bananeres, sinó també en alguns líders mundials de tot l'espectre polític, fins i tot ja jubilats i situats per damunt del bé i del mal, i amb complements suculents per a les seues pensions certament contributives.

Confuci

S'acusa molt sovint els polítics de **mentir** o de parlar molt i no fer res, de prometre i no complir els programes. Una dona, per cert, Margaret Thatcher, parlant del paper femení cada vegada més present en política, deia irònicament que si el que vols és que es diga alguna cosa, li ho demanes a un home, però si el que vols és que es faça, li ho has de demanar a una dona. Potser la lenta feminització de la vida pública ens acoste més a la política ètica, encara que la Dama de Ferro no en siga el millor exponent.

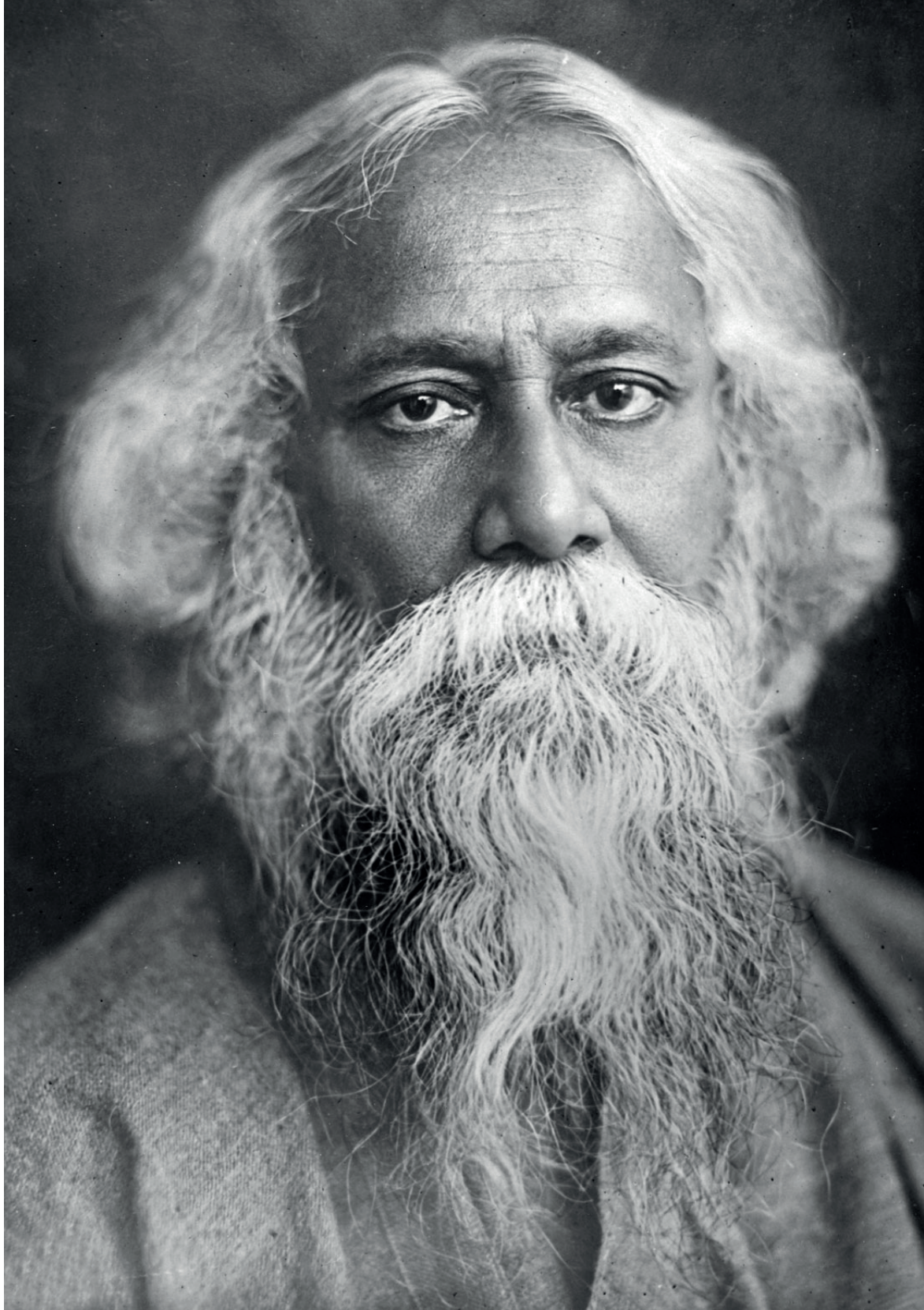
Altres derives polítiques, tan de moda ahir com hui, són **el populisme i la demagògia**, una màxima per als salvapàtries de tots els colors polítics que consisteix a buscar solucions fàcils i expeditives per a situacions complexes. Busquen expiar en "els altres" la pròpia incompetència, furguen en els sentiments i instints humans. "Els altres" tenen la culpa de tot, siguen migrants, homosexuals, jueus, gitanos, pobres, negres, dones... No hi ha límit en la demagògia i el populisme. Es tracta de no raonar, per això els intel·lectuals estan també entre les seues víctimes. Com va escriure el filòsof indi Rabindranath Tagore, "no és tasca senzilla dirigir hòmens; espentar-los, en canvi, és molt senzill".

I podríem continuar enumerant més i més defectes, alguns tan importants com la contaminació ideològica de poders que haurien de ser independents o la sacralització interessada i oportunista de les lleis, especialment les constitucions, l'immobilisme...

No sé si, com diu Vargas Llosa, "la política saca a flote lo peor del ser humano", però no podem obviar que la desviació del vell ideal aristotèlic ha sigut una constant al llarg de la història i que en ple segle XXI hi ha fam i hi ha guerres, i si hi ha alguna cosa que ens diferencia dels animals és que els humans som les úniques bèsties que entropessem dues vegades en la mateixa pedra.

Del que sí estic segur és que la política és necessària per a tot, i que la democràcia avançada i participativa és l'únic antídoto contra els virus que ataquen l'ètica política: transparència, sistemes electorals més representatius, lleis més dinàmiques i adaptades a la realitat, mecanismes de control real contra el frau i la corrupció...

"La política hauria de ser la professió a temps parcial de tots els ciutadans", deixà escrit Eisenhower. I és veritat; ara bé, el que s'escriu i el que es diu s'ha de fer. I també és veritat que els ciutadans i les ciutadanes acudeixen a votar majoritàriament, encara que la majoria no tenen un bon concepte de la política, segurament perquè es creuen eixa reiterada i perversa sentència que afirma que tots els polítics són iguals. Doncs, afortunadament, no és així, de la mateixa manera que no tots els ciutadans són iguals.

UN COMPROMÍS

Roser Furió i Antoni

Escriptora i poeta.

A trenc d'alba els carrers desperten
lleganyosos, les siluetes es difuminen
pel paisatge que a poc a poc pren el dia.
Comença el ritual, gens cerimoniós, amb passos
que alimenten el seu treball en solitari.
Camins, voreres, barrancs, sèquies, femers
de deixalles on els humans vomitem part
de les vergonyes.
Bosses en mà, cada dia recull una variada
fauna de materials que sense pietat aboquem
allà on la natura creix salvatge.
He dit salvatge?
Perdó, allà on els salvatges destrossem la natura
tacant tots els colors del verd.
Capficat però amb decisió ferma, no defalleix,
ell sap que la brutícia no solament contamina
el camí, també sap que fa niu als cors mancats
d'estima per l'entorn, pel cicle de la vida.
La pudor no es pot amagar per sempre,
l'alegria de viure amb harmonia tampoc

BRUTICIA EN FALLES, QUE NO DE FALLERS

Carles-Andreu Fernández i Piñero

Director de DistritoFallas.com.
Col·laborador de la Revista Cendra

Li ha gent que té molta mania a les Falles. I no és pel tall de carrers, el soroll de la mascletà o perquè en el seu carrer sempre planten el mateix, sinó perquè durant la setmana fallera el seu barri es converteix en un femer on per terra hi ha botelles buides, gots de plàstic, papereres trencades, pudor de pixades i fins i tot algun vòmit. Les queixes dels veïns de barris de València com Russafa o el Carme són constants cada any en este sentit. Són conseqüències de la festa nocturna, naturalment, però, ¿dels fallers o dels visitants? ¿I això ha passat sempre?

No, sempre no han existit estos problemes de brutícia: n'hi ha des que hi ha activitat festiva nocturna durant les festes falleres. Però no sempre ha sigut així. De fet, les Falles van ser durant moltíssims anys una festa per a viure-

la de dia. En les primeres cròniques conegudes, que daten del segle XIX, l'únic acte nocturn que hi havia era la *plantà* de la falla, la nit del 17 de març. Al dia següent tenien lloc els festejos, i cap al vespre del dia 18, al voltant de les huit de la nit, tenia lloc la *Cremà*. Els dies de festa van anar augmentant i els actes multiplicant-se, però essencialment l'activitat dels fallers i falleres era diürna, cosa lògica perquè pel dia es veu millor la falla, que era l'important. Tot començava amb la despertà, per a passar a esmorzars, jocs, dinars, pirotècnica i tot el que hi haguera programat; tan sols s'entrava a la nit amb els sopars i, naturalment, amb la *plantà* i la *cremà* (esta última va endarrerir-se en horari amb l'ampliació de l'horari festiu). No era bo anar-se'n tard al llit perquè al dia següent hi havia despertà de bon matí.

Però la cosa va començar a canviar amb l'arribada dels paradors fallers en 1951. Amb estes sales de festa temporals, les falles ja començaven a programar actes en horari nocturn, en què la música i l'alcohol estaven presents. Eren molt minoritaris (poques comissions es podien permetre'n un) però era senyal d'un canvi. Desaparegueren en els anys setanta, una època en què encara la festa fallera es vivia fonamentalment de dia, però que, en fer-se més turística, ja animava l'oci nocturn de la ciutat amb la gent que venia a gaudir de les Falles. Eren temps en què els costums havien canviat, la gent eixia més de nit i començaren a popularitzar-se els locals nocturns, les sales de festa i les discoteques.

La cosa ha anat a més, i una de les notícies més impactants de les setmanes falleres és, des de fa molts anys, la brutícia dels barris de València més concorreguts, principalment Russafa i Ciutat Vella. A banda de les fotos de les falles de la secció especial, cada any és habitual veure imatges dels carrers plens de restes de botelló, mobiliari urbà trencat, contenidors i papereres cremades, i pintades en parets fins i tot d'edificis històrics. La broma en 2019 va costar a l'Ajuntament de València uns dos milions d'euros només en neteja viària. ¿I per a qui són les culpes sempre? Per als fallers, perquè són Falles.

Però eixa resposta fàcil no està gens clara. ¿Els fallers omplien els locals de Russafa i fan botelló? ¿Orinen al carrer quan tenen el lavabo de l'envelat o del casal? Està clar que l'activitat fallera genera residus, sobretot en les revetles,

però els propis fallers i falleres netegen la seua brutícia i deixen el carrer com estava abans del festeig. Aleshores, qui causa problemes de fem a la ciutat no són les comissions falleres, sinó els qui ixen als locals d'oci o, pitjor encara, els qui fan botelló i que deixen més residus.

Per este tema, el col·lectiu faller de València va rebentar en acabar les Falles de 2019. De rebre tantes acusacions de deixar la ciutat bruta per part de polítics, veïns i alguns mitjans de comunicació, la Interagrupació de Falles de València, la Federació de Falles de Secció Especial, la Federació de Falles de Primera A, la Federació de Falles en Especial Ingeni i Gràcia i els delegats de sector, van emetre un comunicat conjunt al poc de celebrar-se la Cremà on negaven que fóra culpa de les comissions falleres l'enorme quantitat de fem que hi havia pels carrers. En el text aclarien que els fallers i les falleres ja deixaven net allò que els corresponia, i apuntaven a l'Ajuntament de València per no oferir un servei de neteja eficaç a la resta de la ciutat. També consideraven que 300 urinaris eren insuficients per la gran afluència de visitants que té la festa, cosa que feia que alguns utilitzaren el carrer per a fer les seues necessitats.

Ara, tot cal dir-ho, cal reconéixer que els fallers i les falleres hi ha ocasions en què embruten i no netegen. Ja no en l'àmbit de comissió fallera, ja que totes fan la seua funció de retirar el fem del carrer després d'un acte, sinó a nivell particular. Parlem del faller que es deixa el plat de plàstic o el got del cubata a la vorera o en un parc, o el que és pitjor, els que fan botelló esperant la Crida davant les Torres dels Serrans i després en deixen les restes a terra. L'aspecte de la plaça després de l'acte és lamentable, tota plena de bosses de plàstic i botelles buides. Està clar que una aglomeració de gent ha de deixar brutícia, però no d'eixa manera, ja que la Crida no és un botelló (encara que porta camí a ser-ho) i, per tant, cert fem no hauria d'estar.

En altres poblacions on se celebren les Falles també hi haurà un augment del fem pels carrers durant les festes, però en rebre molts menys visitants que la capital el problema no és tan greu com en esta última. Com a solució a este problema, l'Ajuntament de València ja ha anunciat que per a les Falles 2020 estarà prohibit el botelló, o més concretament el consum i subministrament d'alcohol en zones que no estiguen autoritzades. S'aclareix que, per a les comissions falleres, no hi haurà prohibició de venda, consum i subministrament de begudes alcohòliques entre els dies 9 i 19 de març. És una mesura que ajudarà a tenir la ciutat més neta en festes, i consegüentment a reduir l'enorme despesa en neteja que paga el consistori cada any, i potser a millorar els costums d'oci low cost de la gent.

No obstant, seria millor que les Falles deixaren de ser una festa "d'alcohol" per a molts, i que estes persones gaudisquen més de la pirotècnia, d'anar a vore falles i d'altres activitats que sí que son genuïnes de la setmana fallera. Però de moment això és una utopia, i més quan hi ha tanta marca de cervesa com a patrocinadora en comissions i fins i tot en Junta Central Fallera.

NETEJAR LES FALLES VOL DIR MILLORAR-LES

Jesús Peris i Llorca

Professor del Departament
de Filologia Espanyola de la Universitat de València.
Membre de l'Associació d'Estudis Fallers

Parlar de la brutícia i de la neteja en termes metafòrics sempre té un risc, atés que aquestes metàfores s'han farcit de connotacions indesitjables al llarg dels segles. L'objectiu de la neteja pot ser entés com llevar alguna cosa afegida: la brutícia sempre és una capa adherida a la netedat que hi ha davall, per això netejar és llevar, és portar les coses a un estat anterior al procés d'embrutament, i aquest estat anterior pot ser entés com puresa, i això sempre resulta perillós, perquè normalment és la utopia d'alguna mena d'essencialisme. I parlant de Falles, molt. Ves a saber el que és això, i, en tot cas, un retorn a un passat idealitzat ens revelaria alguns elements inesperats que possiblement no ens agradarien. Per exemple, les falles del segle XIX eren populars i expressió d'una intuïtiva consciència de classe, eren sostenibles (cartró, palla, cera i fusta) i

vertaderament satíriques, i, això, és clar, ens agrada molt. Però... eren exclusiva o molt majoritàriament masculines, i això ja ens agrada menys.

El que vull dir és que crec que més que de netejar es tractaria de modificar aquelles coses de les Falles que no ens agraden, potser de descartar alguna altra, i potser també d'incorporar alguna novetat. Perquè, al cap i a la fi, molts dels elements que hui ens semblen absolutament tradicionals foren en algun moment novetats. I per cert que molt possiblement aleshores tenien un significat diferent de l'actual en un context social també molt diferent.

Per exemple: l'aparició històrica de les reines falleres, aviat convertides en falleres majors, va suposar un avanç en aquell moment històric, perquè incorporava les dones a la festa i els donava un protagonisme en l'espai públic. Si mirem les fotos de les falleres majors dels anys trenta, veurem dones apoderades i valentes, com les mítiques Amparito Albors i Vicentita Montoro, per cert fallera de la meua falla, Ripalda, Beneficència i Sant Ramon, del barri del Carme.

Cal dir, a més, que no era l'única via de participació de les dones en la festa: coneixem casos de comissions íntegrament femenines en eixa mateixa dècada. Però l'època del franquisme tan rigidament heteronormativa, amb un repartiment tan rígid dels rols reservats als homes i les dones, i a més a més amb el seu conservadorisme extrem associat a un acusat classisme, va fer que a partir dels anys 40 eixa fos l'única possibilitat de participació alhora que la mateixa figura es

redefinia en termes d'ostentació vertical del poder de les classes dirigents.

Hui en dia la societat ha canviat bastant i en alguns aspectes per a millor. Les dones són membres de ple dret de les comissions que fa dècades que eliminaren dels seus estatuts allò de les "seccions femenines". Ho són de dret i ho són de fet: comparteixen tasques i també preses de decisió. Les dones ocupen càrrecs en les juntes directives, coordinen llibrets, duen els comptes de la falla i fins i tot podem dir que ja no estranya a ningú que una dona siga la presidenta de la seua falla, fins i tot s'han produït adaptacions protocol·làries per fer-ho possible i harmònic.

Aleshores... com es redefineix la funció de la figura de la fallera major en el nou context? Si és una figura representativa honorífica que acompanya a la figura executiva que és el president o presidenta..., és normal que el càrrec representatiu tinga restricció de gènere mentre l'executiu ja no en té? Aquesta asimetria no pot ser percebuda com una fossilització de rituals socials corresponents a un altre moment del procés històric de la societat valenciana?

Jo personalment crec que sí, per la qual cosa és una qüestió de temps que aquest càrrec representatiu i honorífic esdevinga també no marcat genèricament, i ja hem vist de fet alguns gestos tímids que van en aquesta direcció: alguna falla ja té presidenta infantil, i alguna altra ja ha eliminat el requisit de gènere dels seus estatuts. Tindria sentit parlar de Faller Major? Jo particularment pense que sí, que sense cap problema, vist que altres festes tenen aquestes figures equivalents sense

cap problema: els clavaris majors, per exemple, sense anar més lluny. Algunes veus parlen de canviar radicalment el nom i parlar de coses com ambaixadors o ambaixadores de la festa o de la comissió. També podria ser, encara que pot ser percebut com més dur en termes de trencament i això podria ocasionar més resistències; ho veurem.

En qualsevol cas, aquestos canvis que és molt probable que es produïsquen, seran això, canvis, representacions en el ritual faller de canvis previs que s'han produït en la societat. I sense dubte seran canvis per a millor. I sí, podem pensar-los com un pas endavant per a netejar les Falles de masclisme carrincló i anacrònic.

Però clar, no és l'únic. La igualtat s'aconsegueix amb una suma de xicotets gestos constants. A més, encara que les comissions falleres, com a xarxa de sociabilitat –i solidaritat– popular, ja fa molt de temps que són en general espais segurs per a les dones, cal que encara ho siguen més i cal que la festa sencera ho siga. I especialment en aquestos temps en que corren el risc d'esdevindre una festa massiva despersonalitzada, i ja sabem malauradament que les festes massives són espais propicis a l'assetjament i a les agressions sexuals. I això, que les Falles siguen un espai segur, és una tasca quotidiana de tots i de totes i va més enllà dels elements simbòlics sent com són importants. Netegem les Falles de violència masclista a qualsevol nivell i en qualsevol grau, perquè això sí que és literal brutícia repugnant. És urgent. I molt necessari. Farem així entre tots i entre totes unes Falles encara millors.

LA BRUTICIA DE LES FAKE NEWS

Palmira Benajas i Medina

Llicenciada en periodisme i Locutora d'Onda Cero.

Sona al meu costat l'alerta que tinc posada per a identificar que una nova intervenció ha entrat en un dels grups de Whatsapp dels quals forme part. He de reconèixer que en són pocs, quatre o cinc, els grups dels quals no me n'he eixit, deixant darrere en moltes ocasions a persones preguntant-se per què me'n vaig i a altres criticant el gest de deixar de compartir espai virtual. Una de les raons que m'han fet en més ocasions eixir-me'n dels grups és el costum de moltes persones d'escampar la brutícia sense mirar més enllà. Efectivament, al grup de la família algú ha compartit un missatge preocupant per un assalt a les cases dient que venen a entregar una ordre judicial quan es tracta de lladres o alguna cosa pitjor. No hi ha l'origen de l'avís ni s'explica res més, però amb aquesta alerta aconseguixen que quan sona el timbre de ma casa em sobresalte i que ja no

compre loteria de Nadal ni als de la Falla Santa Anna, perquè clar, qualsevol obri la porta.

Hi ha molta preocupació amb la repercussió que les denominades Fake News, (notícies falsejades) pot tindre en períodes electorals. Efectivament, sembla que darrere d'algunes d'elles hi ha intencionalitat d'algun partit polític per aconseguir vots o per llevar-ne als altres. Als Estats Units estan investigant si una campanya de notícies falses havia influït en els resultats, així com si algun país estava darrere d'altres per a desestabilitzar el món. Eixes informacions són falses i intencionades, i a vegades nosaltres som col·laboradors necessaris perquè eixa brutícia s'escampe. La major part de la població sembla estar predisposada a creure sense cap sentit crític qualsevol notícia que reforce les

seues creences. De fet, si una persona es considera de dretes, creurà sense massa reflexió una notícia que pose en relleu la inoperància o la falta d'ètica de persones o institucions d'esquerres i a l'inrevés exactament igual. Per això a voltes circulen durant mesos declaracions que algun líder mai va fer o fotografies que són producte del Photoshop, i que per l'ímpetu que els afectats posen a mostrar la mentida, segueixen apareixent de tant en tant i rebent comentaris acalorats d'algunes persones que les lligen.

Moltes voltes no són notícies que afavoreixen un partit, sinó una ideologia. Al meu telèfon començaren a arribar vídeos que, segons la persona que els compartia, ens mostraven com un immigrant mamprenia a colps amb el mobiliari de l'hospital on estaven tractant-lo gratuïtament. Després altres

compartint la nòmina d'una persona de procedència estrangera que cobrava una quantitat indecent d'ajudes públiques. Ambdues històries són falses. El vídeo de l'hospital és d'un centre d'un altre país i la persona està afectada per l'alcohol, per eixe motiu està a soles en el passadís. En el segon cas també es va confirmar que és un muntatge i fins i tot funcionaris de totes les comunitats autònomes han fet una campanya Twitter per a explicar que no hi ha cap ajuda per procedència, raça o qualsevol cosa diferent de les circumstàncies familiars o personals.

En altres casos, l'aparició de la brutícia en les xarxes no sabem quina intencionalitat té, si no és la de desestabilitzar la societat. Les furgonetes que circulen per tot el país furtant xiquets en els parcs, les persones desaparegudes, la petició de sang en l'hospital i un que em fa molt de fàstic: l'avís perquè no ajudem els xiquets que puguem trobar a soles pel carrer. Aquesta ja és la brutícia més perillosa, perquè ens fa poregosos i insolidaris amb la part més vulnerable de la societat.

El cas és que molta gent em comenta que, encara que potser eixa història no siga real, no passa res, perquè hi ha sempre una altra que de segur que ho serà i que és molt pareguda. Sempre traient el més dolent de la immigració o del feminisme o de qualsevol cosa que al meu interlocutor li sembla tan negativa com per a merèixer el seu rebuig. Potser moltes persones estiguen convençudes que estan fent un bé a la humanitat deixant que eixa brutícia s'escampe, col·laborant de fet que així siga, enviant allò que reben sense cap mena de comprovació.

De molts d'eixos grups me n'he eixit perquè no vull estar tot el dia rebent missatges que em posen nerviosa. I molt menys puc passar la vida desmentint com si jo fora *Maldito Buló* tot allò que no està provat que siga veritat o que senzillament està provat que és mentida.

Enfront de l'afirmació de "jo el reenvie per si de cas", potser estaria bé plantejar-se la contrària: "no el reenvie per si de cas". Sempre que ens arriba un avís de la Policia, o de qualsevol cos de l'Estat, convé assegurar-nos que és real i no un buló. I és molt fàcil: Policia Nacional té les xarxes i els webs perfectament actualitzats i ens poden dir de seguida si allò que hem rebut és un avís d'ells o brutícia escampant-se. Quan els arriba un avís d'engany o la desaparició d'algú, la cosa és tan fàcil com anar a Google i escriure el nom del desaparegut per a comprovar si és un SOS o un missatge que porta rodant cinc anys. La gent a

voltes ho passa tot. Fa poc, m'havia arribat una alerta per Whatsapp d'un xiquet desaparegut. El telèfon que estava escrit era evidentment un telèfon estranger i les dades de l'adreça i la tipologia de llenguatge apuntaven cap a Amèrica com a origen. Quan vaig googlejar el nom, era una persona desapareguda a Mèxic en 2006. Estaria bé comprovar les voltes al món que ha fet l'avís d'aquella família desesperada. La brutícia de les fake news és un perill nou i sembla que l'única manera de combatre'l és alertar sobre la seua presència, crear en la població la necessitat de no creure sense contrastar. Fins fa poc, eixe contrast, eixa comprovació i anàlisi de les informacions ens la feien els periodistes. Els mitjans de comunicació continuen sent una garantia, la major part d'ocasions. Per desgràcia, la situació dels mitjans en aquest moment provoca que, a voltes, es donen per certes informacions distribuïdes per les xarxes i que després resulten ser mentida.

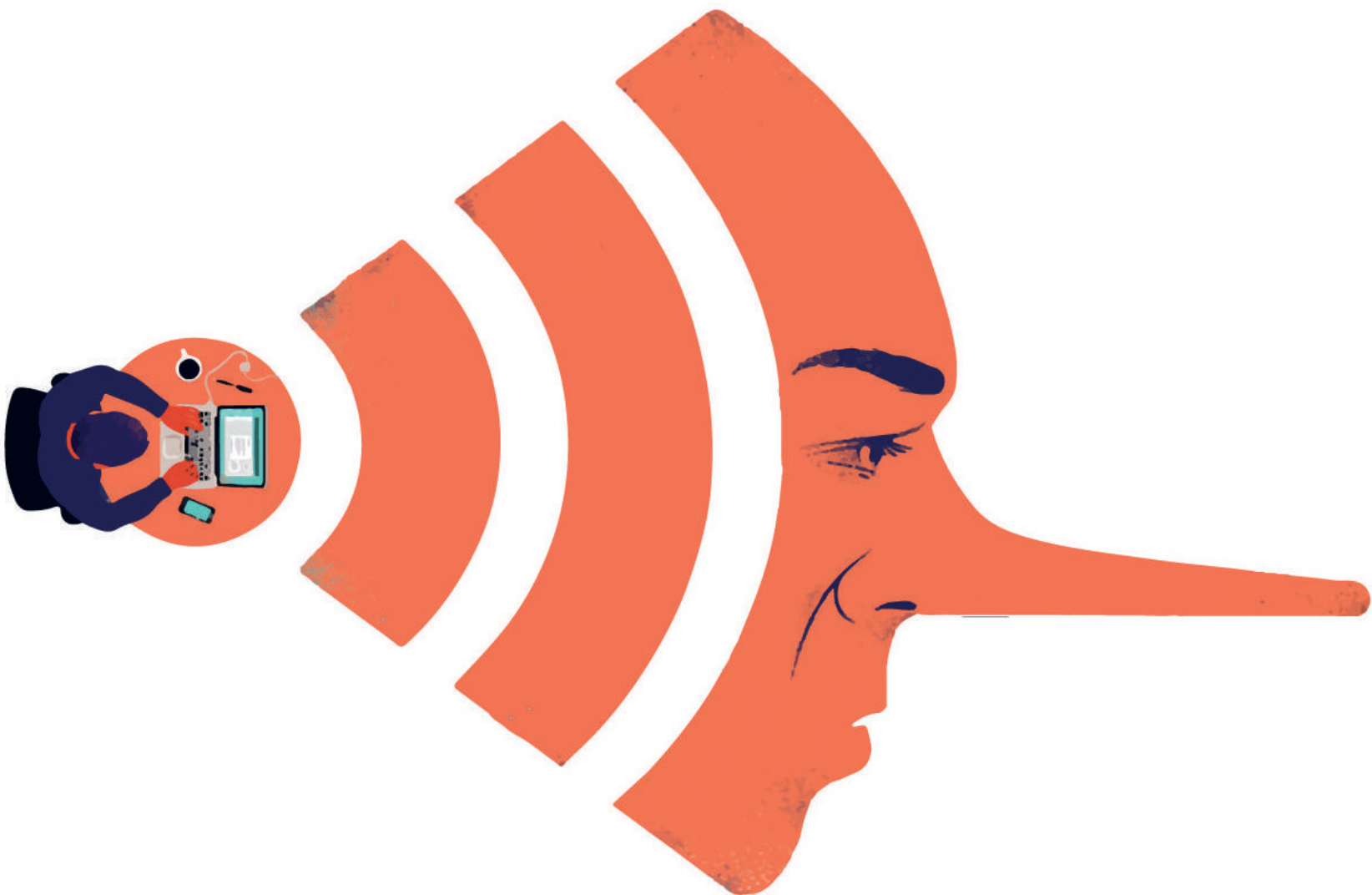
Haurem de fer millor el nostre treball, perquè no podem embrutar encara més el nostre voltant i, ben al contrari, hem de recuperar la credibilitat de la població.

Imaginen que de sobte començaren a difondre notícies sobre les conseqüències negatives que les falles tenen per a la ciutat. Un dia una notícia que parle de la contaminació ambiental a conseqüència de la Cremà, un altre dia un vídeo de persones cremant papereres que assegura que es tracta de fallers, un altre dia un article denunciant que les comissions reben milers de milions en subvencions públiques que després gasten en alcohol als casals.

Darrere de totes aquestes informacions no hi ha cap realitat, cap dada que ens confirme que són reals, cap veritat. Quant de temps pensen que tardarien els ciutadans a sentir rebuig cap al món de les falles? Pensen que un moviment com el faller està completament vacunat contra una campanya d'aquestes característiques? Potser pensen que la gent no ho creuria. Però, i si les notícies de la contaminació arribaren simplement a la gent preocupada pel medi ambient? I si les notícies sobre els efectes del so dels coets en els animals de companyia arribara a les persones que tenen mascotes o als animalistes? I si les notícies sobre les subvencions sols arribaren als que ja eren crítics amb les falles i la resta ni les pogueren llegir? Si tenen una estona i ganes d'aprofundir al respecte, poden llegir el que ha passat amb la campanya pro-Brèxit al Regne Unit o gaudir amb la pel·lícula *Brexit* que reflecteix aquesta campanya.

Encara estem molt lluny de saber fins a quin punt les manipulacions mitjançant les *fake news* seran importants en el desenvolupament dels trets polítics o socials. El cas és que les informacions falses, les notícies creades amb l'objectiu d'influir en la població estan ja formant allò que s'anomena la postveritat: una realitat que es construeix per damunt d'un sòl de falsedats, de mentides i a voltes d'afirmacions que són autèntiques animalades. Que serà el que eixirà d'un món en què els fets, les dades, les proves científiques no li semblen tan importants com que la veritat creada es parega a la que desitja? Caminarem i veurem.

L'OCÈÀ, LA MAR DE PLÀSTIC

Natalia Llopis i Monferrer

Llicenciada en Ciències del Mar i Ciències Ambientals.

Avui, doctorant en Oceanografia Química a l'IUEM
(Institut Universitaire Européen de la Mer) a Brest, França.

Les oceans són fonamentals per a la salut del planeta i la de la nostra societat. Les seues aigües cobreixen el 71% de la superfície terrestre, sent un dels components més importants de la Terra. Aquest sistema acull una gran diversitat i és el responsable de la producció d'aproximadament el 50% de l'oxigen del nostre planeta. Fa ja més de mil anys que els humans exploten els mars i oceans per al seu propi benefici: la pesca, el transport, i fins i tot s'aprofiten dels oceans com a reguladors del clima. Malgrat tot això, seguim utilitzant-los com abocadors de tota mena d'escombreries.

Amb els avanços de la indústria i la tecnologia dels últims anys, les activitats humanes que produeixen residus susceptibles d'acabar a l'oceà s'han incrementat de manera insostenible. Qualsevol objecte o substància que no es degrada de forma natural en uns dies o mesos, tindrà segurament com destí final els mars i oceans. Un cop a l'aigua, aquests residus es converteixen en un perill per als habitants i per a la salut dels organismes que viuen en els ecosistemes on els contaminants s'acumulen.

La natura dels residus que poden trobar-se als oceans és variada: paper, fusta, tèxtil, metall, vidre, ceràmica i plàstic. Entre el 60 i 90% (de vegades fins i tot al 100%!) de les deixalles que s'acumulen a l'ecosistema marí són plàstic. Mentre que un mocador de paper o una poma tarda unes poques setmanes en degradar-se, el plàstic necessita anys per a desaparèixer. En l'actualitat, aquest residu representa una de les majors amenaces per a la vida marina.

La història d'aquest material revolucionari començà fa més d'un segle, a l'any 1907 quan el químic belga Leo Baekeland va descobrir la fórmula de la primera substància plàstica totalment sintètica: la baquelita. En els seus principis, aquesta substància, nomenada així en honor al seu creador, va ser utilitzada principalment en carcasses per als telèfons i ràdios. Va ser al final de la guerra mundial quan la utilització d'aquest material va disparar-se. Fins als anys 70 el plàstic va experimentar múltiples desenvolupaments amb l'aparició de noves matèries.

Avui es produeixen anualment al voltant de 300 milions de tones de plàstic i està previst, si no fem res per a evitar-ho, un augment d'aquesta producció de l'ordre de quatre vegades a l'any 2050.

L'èxit del plàstic es deu a que aquest material és persistent, lleuger, barat d'obtenir, i forma part de la vida quotidiana de tots nosaltres, convertint-se en certs casos en indispensables. Són precisament aquestes virtuts les que el converteixen en un problema per a l'ecosistema marí, ja que la seua degradació és molt lenta.

Un dels grans problemes del sistema de consum actual és que, del plàstic que es fabrica, aproximadament la meitat està destinat per a ser utilitzat una sola vegada, amb una vida útil massa curta, només uns minuts, generant un residu innecessari que probablement acabarà als oceans i tardarà en degradar-se centenars d'anys.

Recipients d'un sol ús. Foto: Marc Long

Els plàstics que suren als oceans i s'acumulen a les platges, són la cara visible d'una immensa contaminació, no obstant això, aquest plàstic és només la punta de l'iceberg. Aquestes deixalles representen una xicoteta part de les milions de tones que entren als mars cada any, sense comptar les 150 tones que es calcula que ja circulen per les aigües oceàniques. Estem plastificant el nostre planeta, sense cap control. Som capaços de conquerir cada cantó del planeta i part de l'espai exterior, des del gel de l'Àrtic fins a l'espai. Als mars i oceans podem trobar plàstics en la superfície, la columna d'aigua i el sediment marí, fins i tot a 11000 m de profunditat! Per no parlar de les cinc grans acumulacions de residus plàstics que es troben a tots els oceans i que coincideixen amb els cinc grans girs de circulació oceànica. Els vents i les corrents poden arribar a formar sopes de plàstic que abasten més superfície que Espanya, França i Alemanya juntes.

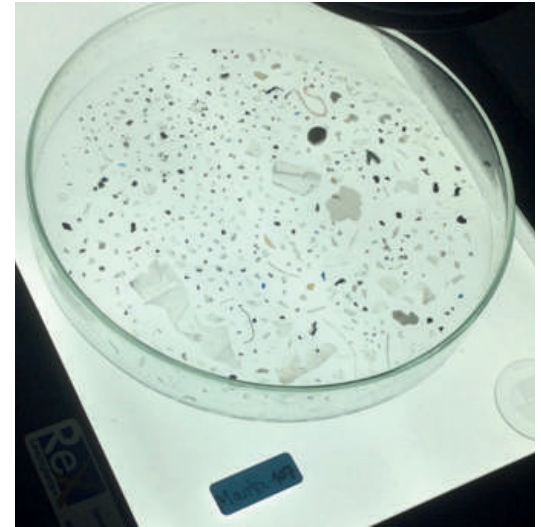
Deixalles trobades a la platja d'Almardà després d'una tempesta.

Les conseqüències degudes al plàstic afecten gairebé mil espècies marines, des de balenes i tortugues fins al plàncton. Més d'un milió d'aus marines i cent mil mamífers marins moren cada any a causa de la contaminació per plàstic. El passat 27 de febrer, un catxalot va aparèixer mort a les costes murcianes. Van trobar uns 30 quilos d'escombreries a l'estómac de l'animal, entre elles, bosses de plàstic, xarxes, cordes i fins i tot un bidó. Si el ritme de producció i d'abocament de residus no es frena, s'estima que a l'any 2050 hi haurà més plàstic que peixos als oceans.

Els plàstics afecten no només als grans organismes marins. A causa de la radiació solar i altres processos de degradació i envelliment d'aquest material, el plàstic va trencant-se en fragments cada vegada més petits. Els microplàstics són diminuts trossos de plàstic d'una mida màxima de 5 mm, que a més de poder crear-se a partir de la degradació de peces de plàstic més grans, també poden tindre el seu origen en productes de cosmètica on utilitzen micropartícules plàstiques. Un cop al mar, poden actuar com imans de compostos tòxics que poden alliberar a l'aigua, influint en el comportament dels organismes marins i finalment integrant-se en la cadena alimentària marina, que no només afecta al medi ambient sinó també a la nostra salut. Aleshores, hem de repensar-se això de "ulls que no volen veure cor que no sent".

L'ANY 2050 HI HAURÀ MÉS PLÀSTIC
QUE PEIXOS ALS OCEANS

Mostra de microplàstics mostrejats durant una campanya oceanogràfica en 2014 a bord del veler Tara en la Mar Mediterrània. Foto: Amanda Elineau.

Segons els científics, entre un 21% i un 54% dels microplàstics del món són a la Mediterrània, tot i que aquest mar només representa un 0.8% de la superfície marina.

Cal afegir que els plàstics que es troben surant per tots els oceans del món, també poden convertir-se en vectors de propagació d'espècies invasores. Les corrents oceàniques contribueixen a la distribució dels plàstics a través de l'oceà, permetent a certs organismes, com les bacteries, algues i gran quantitat de petits invertebrats, incrustar-se als plàstics i viatjar arreu les masses d'aigua, causant nous perills en ecosistemes on abans no hi existien.

Tots aquests problemes contribueixen a una pèrdua gradual de la diversitat de la fauna i flora marina, afectant l'equilibri de l'oceà, i per tant perjudicant el benestar de tots i totes.

El problema del plàstic ha arribat a unes dimensions massa grans i afortunadament les seues conseqüències han estat reconegudes recentment.

Actualment, les accions per a previndre i minimitzar els problemes que causen els residus al mar són més que necessàries. Tenim l'oportunitat d'assegurar un futur per a nosaltres i les generacions futures tancant l'aixeta i optant per

altres opcions com la reutilització, el reciclatge i sobre tot el sentit comú. És important augmentar la consciència sobre les problemàtiques ambientals, i el paper que programes de sensibilització i educació ambiental tenen per a la societat, és fonamental. Però hem de tenir en compte que el principi de la solució d'aquesta emergència planetària no està només en el conjunt de la societat ni a nivell individual, encara que també

és imprescindible. Sobre tot està en les empreses productores de plàstic i en les decisions que els polítics prenen i que no permeten que aquest model de consum canvie. Un tracte global ha de ser el següent pas vital i necessari per a restaurar els nostres oceans, per arribar a una mar sense plàstic, ja que si la mar s'ofega, nosaltres també.

MICROMASCLISMES

Darío Moreno i Lerga

Alcalde de Sagunt

Hi ha una anècdota que m'agrada contar sempre que tinc ocasió i volia començar estes línies amb ella perquè em sembla un clar exemple de com una subtil i imperceptible acció atempta contra la condició femenina.

Des que sóc alcalde, estos mesos he acudit a múltiples actes i esdeveniments que organitzen entitats, organitzacions o la mateixa Administració Pública. En moltes d'estes cites solc anar acompanyat de la meua primera tinenta d'Alcaldia, María José Carrera, la meua número dos i la meua mà dreta. Ens hem trobat, tristament en més d'una ocasió, amb una situació surrealista que, lluny de semblar graciosa, és sens dubte preocupant. Quan acudim junts donen per fet que és la meua parella. La meua dona, la meua "xica", o un familiar. Per què? Per què no pot ser una dona preparada,

treballadora i professional vista com el que és? Per què assumim que si una dona m'acompanya és perquè té una relació sentimental d'algun tipus, en lloc de pensar en el seu aspecte professional? Un dels micromasclismes més estesos per la societat són estos xicotets gestos que minimitzen el reconeixement de la dona i perpetuen el rol de gènere sexista.

Estic convençut que este comportament, eixes "innocents" preguntes, no suposen intencionalitat o mala voluntat. Sens dubte, no ha sigut planificat. No obstant això, són actituds incorporades i automatitzades en què és dona per fet que la dona no ocupa un lloc de rellevància. Es menyscaba la seua vàlua i es damnfica el seu poder per a ser tinguda en compte en peu d'igualtat, però es fa d'una forma que passa desapercebuda, unes formes o costums

socials que lluny de tindre alguna cosa a veure amb la nostra tradició, només reflecteixen el masclisme que ha tenallat la nostra societat des de temps immemorials. Eixos comportaments, quasi invisibles, prenen diferents formes. Són prejudicis ocults, són idees preconcebudes pel fet de tindre un sexe, són connotacions negatives, són judicis de valor. Són, en definitiva, micromasclismes.

En les relacions socials del dia a dia vivim constantment exemples d'això. En totes les esferes socials podem trobar-nos amb eixos gestos sexistes, també en les pel·lícules o sèries que seguim estan mostrats amb tota la naturalitat. A vegades són tan subtils que a penes són percebuts com un atac contra la posició de la dona. I justament eixe és el major perill d'esta pràctica: la seua imperceptibilitat. En tractar-se de gestos tènues, de comportaments adquirits generació rere generació, continuen sent utilitzats per la societat, ja que funcionen secundats per la normativa patriarcal de gènere, sense adonar-nos que precisament reforcen el masclisme existent i ens impedeixen continuar avançant cap a una societat igualitària.

Què podem fer per a erradicar-los? Sens dubte, accions com les que ha portat a terme enguany la Falla Santa Anna: denunciar els micromasclismes i donar-los a conèixer a tota la societat ajuda a identificar-los i a combatre'ls. Però la lluita contra estos comportaments ha d'intensificar-se, hem de destapar-los perquè la societat prenga consciència d'ells i faça un exercici d'autocrítica fins a anul·lar-los. I cada vegada tenim més eines que ens ajuden a reflexionar i actuar.

Per exemple, amb l'objectiu de lluitar contra la desigualtat de gènere implantada en les obres artístiques, com són les pel·lícules, sèries o còmics, es va desenvolupar un sistema de comprovació anomenat Test Bechdel. El test és molt simple i consisteix en tres preguntes:

- 1) Apareixen almenys dos personatges femenins?
- 2) Estos personatges es parlen una a l'altra en algun moment?
- 3) Esta conversa tracta d'una cosa diferent a un home?

Estes tres condicions, que semblen ridícules quan s'analitzen en fred, destapen una veritat esquinçadora: entre el 2000 i el 2016, el 45 per cent de les pel·lícules nominades a Millor Pel·lícula en els Premis Oscar no van superar el Test de Bechdel.

És a dir, la meitat de les pel·lícules dels Òscar no té a dos dones que parlen entre sí d'un tema que no siga un home. Si estem parlant de les obres cinematogràfiques que se suposa que són les cimeres d'eixe any, ens podem imaginar la resta...

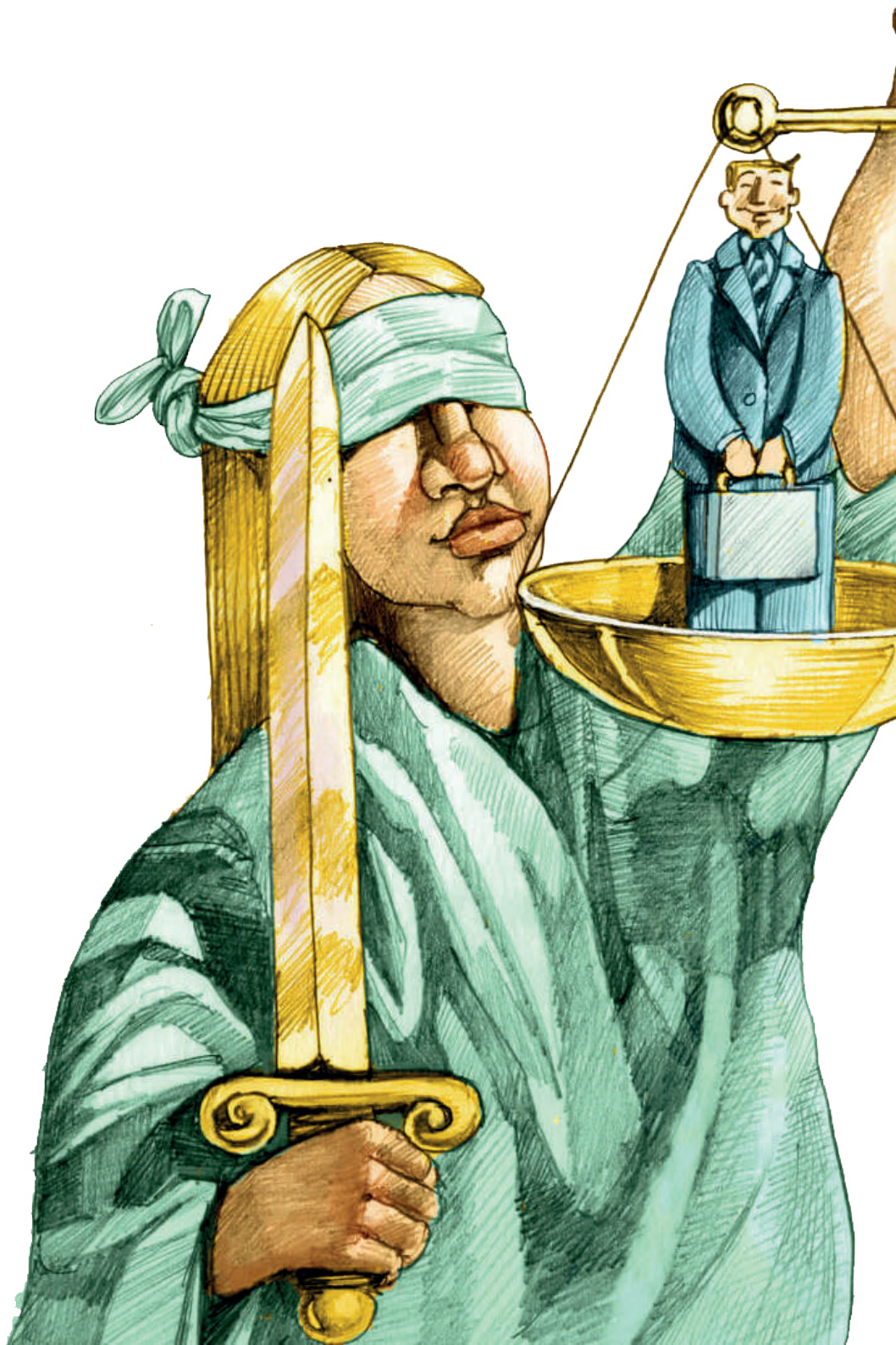
Este fet, que pot semblar menor, amaga una terrible veritat. Vivim en una societat en què contínuament es diu a totes les dones, majors i xiquetes, que el seu paper és sempre un paper accessori al d'un home, que el seu paper social depén del paper d'un home, moltes vegades la seua parella o marit, però també el seu pare, el seu germà o el seu cap al treball. D'esta manera es relega la dona a un personatge sense poder, una acompanyant, un decorat. Tal com succeeix en l'anècdota amb la qual he iniciat estes línies, la dona no és percebuda com una professional amb veu pròpia, sinó que és associada a un home. Quan s'exposa així, el consens és total: és una actitud a erradicar, però si algú no alça la veu és un comportament absolutament normalitzat

Esta prova avalua obres artístiques, però existeixen milers d'exemples. Quan assumim que un treball en particular és femení o masculí, estem reforçant un micromasclisme. Quan establim la diferenciació entre joguets de xiqueta i joguets de xiquet, això és un micromasclisme. Quan es pressuposa que ella ha de passar temps amb els xiquets o ser una mala mare, però eixe tracte no s'aplica al pare, això és micromasclisme.

Pot semblar una nimietat, però tot això és un fre perquè les dones puguem realment viure la vida en peu d'igualtat. Sense privilegis, simplement sent iguals als hòmens. I no ho dic jo, ho diuen els estudis científics. Hui en dia, si una dona ascendeix en el seu treball té el doble de probabilitats d'acabar divorciant-se. Si un home ascendeix, la seua probabilitat no canvia. Hui continuen existint professions "de dones", com el sector de la dependència, el de la neteja o el de la infermeria, que tenen salaris molt inferiors a la mitjana, i que empitjoren la bretxa salarial. No acabarem amb eixes i amb moltes altres injustícies fins que no erradiquem els micromasclismes.

Però vaig un pas més enllà: encara que sembla una exageració, hi ha un fil que connecta els micromasclismes i la violència de gènere. Naturalment, algú que inconscientment cometa un micromasclisme no és automàticament un agressor en potència, però tots els nostres xicotets micromasclismes generen un caldo de cultiu que en els anys fa que un agressor en potència done el pas i es senta legítimat per a insultar o colpejar a una dona.

¿QUE LAS CHICAS
NO PODEMOS
HACER QUE?

Per això, si treballem conjuntament les administracions públiques, les entitats i organitzacions, com en este cas la Falla Santa Anna, aconseguirem que les noves generacions, els més joves, esborren el masclisme i la violència contra les dones de la seua vida quotidiana. Amb estes xicotetes accions també construïm una societat plenament igualitària i lliure de masclisme.

SAG: REPLEGA DE FEM

Roberto Rovira i Puente

Regidor delegat i vicepresident de la SAG

La gestió de residus és un dels sectors que més ha evolucionat en els últims anys. Això es deu a un conjunt de factors de diversa índole que tenen origen en la cada vegada major consciència de la societat quant a la necessitat de respectar el medi ambient i ha donat lloc a l'aparició d'una extensa normativa. I, ja que correspon a les entitats locals com a servei obligatori la recollida, el transport i el tractament dels residus domèstics generats en les cases, comerços i serveis en la forma que s'establisca en les diferents normatives, resulta d'especial interès l'optimització de tots aquests processos a fi de poder prestar un servei adequat a un cost raonable.

Pel que fa a la nostra ciutat, aquest servei és prestat per la SAG, empresa de titularitat municipal que compta amb

una plantilla mitjana que en 2020 se situarà al voltant dels 390 treballadors i una flota de 126 vehicles, dels quals 179 treballadors corresponen al Servei de Neteja Urbana.

En relació a l'estructura del servei de neteja viària, el municipi es troba dividit en 22 zones de neteja viària manual de dilluns a divendres, en la qual presta servei un peó amb un carro d'escombratge i els útils pertinents.

Neteja de places i parcs amb motocarro, dividit en 9 zones de dilluns a diumenge, en la qual presta servei un peó especialista que utilitza per a desplaçar-se i transportar els útils de treball un motocarro amb la capacitat i autonomia suficient per a traslladar càrregues de residus i estris.

Neteja viària mecànica amb agradora, sectoritzat en 8 zones en les quals es presta servei amb un conductor i un peó especialista amb bufador de motxilla elèctrica per al desenvolupament de la seua tasca.

Neteja a pressió, dividit en dues zones, desenvolupat per un peó especialista amb el suport d'una hidronetejadora d'aigua calenta instal·lada en un vehicle.

Brigades d'actuació formades per dos peons que amb un vehicle de caixa oberta s'encarreguen de recollir els estris i tot el que es trobe fora dels contenidors.

Reg i aigües amb camió cisterna, que es presta habitualment tots els dies de l'any per a banyar avingudes i zones de terra depenent bàsicament de les condicions climatològiques.

Brigades d'actuació formades per dos peons que amb un vehicle de caixa oberta s'encarreguen de recollir els estris i tot el que es trobe fora dels contenidors.

Reg i aigualeig amb camió cisterna, que es presta habitualment tots els dies de l'any per a banyar avingudes i zones de terra depenent bàsicament de les condicions climatològiques.

Neteja dels mercats exteriors els dimecres, dijous i dissabtes, amb un total de 1.820 hores de personal i 780 hores de vehicle, a més de 6.000 hores anuals destinades a festes.

El servei de recollida de residus sòlids urbans (RSU) es realitza a través del sistema de càrrega lateral, càrrega posterior i satèl·lits que mouen els contenidors a bateries per a la seua posterior càrrega en aquells punts en els quals no pot accedir un camió recol·lector. Actualment està estructurat en dues zones de nit i dues de dia, amb un total de 1.339 contenidors dels quals 168 són exclusivament per a l'orgànica. Les aproximadament 27.000 tones recollides són traslladades a la planta de transferència propietat de la SAG que compta amb un moll de descàrrega amb 4 tremuges, on són carregades en 3 semiremolcs amb pis mòbil de gran capacitat per al trasllat a la planta de valorització del Consorci de Residus a Algímia.

La recollida d'envasos es realitza amb camions recol·lectors de tipus ploma amb un total de 273 contenidors de

càrrega vertical, que se substituiran progressivament pel sistema de càrrega lateral, molt més eficient i segur.

En la recollida de paper i cartó tenim contenidors de càrrega lateral i de càrrega vertical, a més de cubetes per als col·legis i altres centres, amb un total de 416 contenidors. Les aproximadament 1.200 tones que es recullen són embalades en la planta del cartó que posseeix la SAG per a la seua posterior venda a recicladors autoritzats, assegurant així el seu retorn al cicle productiu.

Aquests més de 2.000 contenidors situats en la via pública es llaven periòdicament amb dos camions de l'empresa i l'entorn amb les hidronetejadores.

A més, es disposa de l'Ecoparc fixe situat al Polígon Sepes, obert de dimarts a diumenge, i d'un Ecoparc Mòbil les ubicacions del qual es poden consultar en la pàgina web de l'empresa, que permeten dipositar un ampli tipus de residus.

Però tot aquest ampli desplegament de mitjans no resultaria eficaç sense la necessària cooperació d'altres institucions i, sobretot, sense la cada vegada major conscienciació de la ciutadania per les qüestions mediambientals.

BRUTÍCIA EDUCATIVA: HI HA CONTENIDORS PER A ELLA? OH, NO, HI HA DOCENTS!

Mª Luisa Ripollés i Cabrera

Mestra d'Educació Infantil Primària i Pedagogia terapèutica.
Coordinadora d'Igualtat i convivència en CEIP Ausiàs March Sagunt.

Parlar de brutícia a l'educació no és molt complicat. Quan un docent comença a formar-se en aquesta meravellosa professió, escolta expressions tan genials com: Estat, Comunitats Autònomes, escola i societat han d'anar en la mateixa direcció...

L'escola ha d'estar preparada per als canvis. Els i les docents, les programacions, etc., hem de ser flexibles i oberts, cada grup és un món i cada alumne diferent. En creuar el marc de la porta d'una classe dia a dia el món pot ser canviat. Sense educació la societat no pot avançar. L'escola pública és l'escola de tots i totes i per a tots i per a totes.

Les teories són genials i malgrat totes les dificultats, els docents complim amb aquestes teories que en algun moment

de la nostra vida hem cregut. Ara bé, la realitat al nostre sistema educatiu és una altra.

Començà la democràcia, i no n'estic segura, però si donaren un premi per canviar les lleis d'educació, l'Estat espanyol guanyaria premi segur. Mentre els nostres polítics "servidors públics" vegen en les lleis d'educació un triomf partidista, tindrem brutícia en l'origen del nostre sistema.

Comunitats Autònomes amb competències en educació, conselleries d'educació, amb decrets, canvis, més papers, reduccions de docents, i si te'n done un altre en un moment determinat has de fer, justificar, inscriure't en un programa. Ara bé, tot ix, els i les docents poden amb tot, no fan falta contenidors.

Brutícia a mitjan camí

Hem de ser una comunitat autònoma oberta quan arriba alumnat amb necessitats educatives particulars, se'ls ha d'oferir compensatòria, l'aula d'acollida és un format genial, però a l'escola ja no tenim docent de compensatòria.

Més brutícia? No passa res!

Aquí està, l'escola i els/les docents es poden multiplicar en funcions. Però, pensem: aquesta situació és realment la que l'alumnat es mereix? Per descomptat, l'alumnat és atès, però podria ser atès en millors condicions? Amb més recursos? Amb més personal?

Més brutícia? No passa res! Els i les docents continuem estant aquí.

De moment pareix que sí que anem pel mateix camí: els de dalt fan el que volen, els del mig fan el que pensen que és millor per a la seua comunitat i els de baix carreguem amb tot; no sé si és el mateix camí, però el pes sempre recau en els mateixos i l'alumnat és qui pateix, no perquè no tinguen allò que necessiten, sinó perquè encara podrien tindre més.

Més brutícia? No passa res! Un docent, un contenidor; no anem malament.

Ara ja només queda en aquest primer apartat parlar d'aquesta societat on tots estem involucrats. Recordem: Estat, escola i societat han d'anar de la mà. Si ho pense, em fa un poc de vertigen.

L'escola, al llarg dels anys, ha canviat i en

moltíssimes coses per a millor. Aquesta comunitat té grans docents públics que cada dia s'ho deixen tot en eixe treball que tanta felicitat personal dóna, perquè aquests sempre continuen endavant, la queixa sempre és a peu de taula amb xarrades entre companys i companyes; podríem dir que aquesta és l'etapa del contenidor.

La nostra societat, aquesta sí que ha canviat una animalada! La infància cada dia s'acurta més, l'adolescència cada dia s'amplia més, d'educació tothom sap, però i si alguna cosa no funciona? La solució és senzilla: s'hauria de donar a les escoles. És una qüestió d'educació.

Una altra vegada contenidors? I les famílies? On estan? On comença la seua responsabilitat?

Més brutícia? No passa res! Tenim un gran contenidor, l'escola.

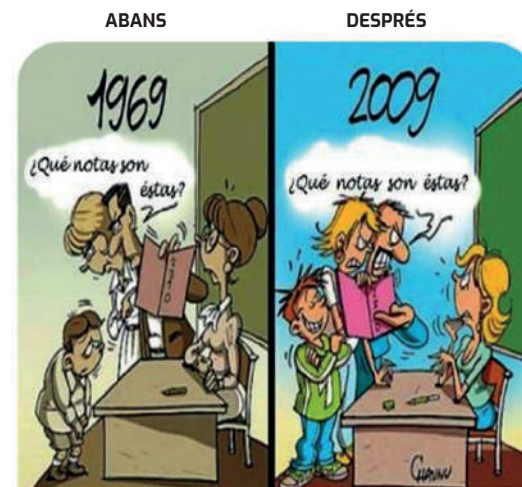
I en cas que parega massa gran, en moltes ocasions si no trobem on tirar allò que no cap a casa, per això està la docent. Un contenidor on cap tot. En aquest cas no fa falta separar la brutícia que porta dins: en aquesta professió, al docent li cap tot.

No podria finalitzar aquesta reflexió sense parlar dels docents, perquè aquesta professió com qualsevol altra també té de bo i de no tan bo. Per tant, qui arriba a la docència i no ho fa per vocació genera una brutícia que recau en altres docents i, el més important, en l'alumnat.

Més brutícia al nostre sistema educatiu. Com establir qui és docent perquè realment ho duu dins i no per un lloc de treball segur? No hi ha resposta, el sistema encara no ha trobat la solució, ja que el sistema d'oposicions no garanteix la capacitat real d'un docent per a l'ensenyament.

Malgrat això, he de reconèixer que encara podem trobar brutícia al sistema educatiu, i que la brutícia moltes vegades, per no dir totes, tapa la part meravellosa del nostre sistema educatiu: grans famílies, gran alumnat i grans docents.

Si tornara a nàixer tornaria a ser qui soc: la brutícia el que no pot cobrir és la il·lusió.

SALUT PÚBLICA I QUALITAT DE L'AIRE

Berta Uriel i Latorre

Metgesa Especialista en Medicina Preventiva i Salut Pública
Titulada en Higiene Industrial per als serveis de Prevenció de
Riscos laborals i Màster Universitari en Economia i Gestió
de la Salut per la Universitat de Santiago de Compostel·la

Els adults sans respirem 20 vegades per minut. Els xiquets i les embarassades multipliquen per dos o tres aquestes xifres.

Els nostres pulmons són com esponges, i cada vegada que respirem van acumulant determinats contaminants i partícules; alguns d'ells arriben al conjunt del nostre organisme a través del sistema circulatori. I... a Espanya vivim una mitjana de 84 anys!

Només per una cosa tan elemental com això, defensar un aire net estaria àmpliament justificat, però a més les partícules en suspensió s'incorporen als cultius, als aliments, a l'aigua que bevem; en definitiva, al conjunt del medi ambient que tant ens afecta.

És cert que en els últims anys hem millorat molt a Europa: la legislació ha

anat limitant o directament prohibint aquells productes o gasos en què ha pogut establir-se científicament una relació amb malalties humanes i que no fa molt, desgraciadament, formaven part del nostre entorn habitual. Tenim, per exemple, l'amiant, el formaldehid o metanal, les emissions de monòxid de carboni o el plom de les gasolines... Defensar que aquesta legislació s'aplique i que les inspeccions i les anàlisis d'autoritats independents ho verifiquen amb la periodicitat adequada és responsabilitat de tots i molt important per a defensar la nostra salut.

Però no sols els productes intrínsecament nocius són perjudicials. Recordem les epidèmies de crisis asmàtiques i malalties respiratòries ocorregudes a la ciutat de Barcelona als anys 80. Es va poder demostrar que estaven relacionades

amb les descàrregues portuàries d'una cosa tan poc sospitosa com la soja i es van adoptar mesures des d'aleshores per evitar la dispersió en l'aire en fer les descàrregues.

Qualsevol producte en gran quantitat i qualsevol partícula prou xicoteta en l'aire, encara que no forme part d'aquesta llista negra de contaminants regulats, pot produir danys en gran nombre de persones especialment susceptibles: els xiquets, les dones embarassades, els al·lèrgics a determinats productes, els ancians, les persones amb malalties respiratòries o cardiovasculars són els primers i els més afectats. Amb les seues visites als centres sanitaris ens avisen que alguna cosa no va bé en la qualitat del nostre aire, i tenim l'obligació d'escoltar-los.

L'aire és, a més, un laboratori que treballa incansable les 24 hores del dia. Els productes que incorporem per a la nostra activitat reaccionen entre si i, depenent de la llum, de la temperatura, de la pressió o de la humitat poden produir nous elements nocius de forma poc previsible, com per exemple l'ozó, que si bé en l'estratosfera té un efecte beneficiós i ens protegeix de les radiacions solars, en la part baixa de l'atmosfera actua com a contaminant amb efectes nocius sobre el nostre sistema respiratori. També poden

generar-se, com a producte d'aquestes reaccions químiques incontrolades, aldehids cancerígens l'emissió directa dels quals estaria prohibida. No sols l'activitat industrial és font de contaminació. La produïda pel trànsit rodat és molt important en aportació global de contaminants, però a més les fonts d'emissió estan molt més a prop dels nostres pulmons i no diguem dels més menuts. Certes configuracions urbanes, climes amb molts períodes anticiclònics i llum solar intensa la fan

especialment perillosa. ¿No hauríem d'optar per espais urbans més lliures de trànsit i més saludables per als ciutadans? Les ciutats que han apostat per això han demostrat que és possible sense inconvenients insuperables i en poc de temps ni tan sols els seus detractors voldrien fer marxa arrere en les mesures adoptades. Els ambients interiors també podem millorar-los, no fumant i ventilant amb freqüència, especialment si s'utilitzen xemeneies.

Com afecta la contaminació de l'aire a la nostra salut?

Diversos estudis científics troben una relació entre nivells de partícules en l'aire i mortalitat: increments de $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en les concentracions de partícules respirables (PM10) s'associen amb un augment a curt termini de al voltant del 0,6 % en el total de defuncions. És interessant considerar que els valors mitjans de PM10 a les ciutats espanyoles on es disposa de dades poden situar-se entre els 30 i els $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, aproximadament.

Les partícules més fines (PM2,5) i els òxids de sofre s'associen amb la mortalitat per totes les causes: per causes cardiovasculars i per càncer de pulmó. Per cada increment de $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en aquestes partícules fines, la mortalitat augmentava, respectivament, un 4, un 6 i un 8 %.

Algunes intervencions per a millorar el medi ambient, com va ser la prohibició de l'ús de carbó per a la calefacció domèstica a Dublín, van demostrar una important reducció (del 70 %) en les concentracions de fums negres, amb la consegüent reducció de les taxes de mortalitat per totes les causes (un 5,7 % de disminució), per causes circulatòries (un 10,3 %) i causes respiratòries (un 15,5 %), mostrant un impacte similar a l'obtingut en els estudis comentats.

Reduir les partícules PM10 per davall de $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ podria evitar 18 morts per milió d'habitants a l'hivern i fins a 51 a l'estiu cada any; reduir-les més fins i tot evitaria més morts ja que diversos estudis han

demostrat que la relació entre l'exposició a partícules i el risc de morir és lineal, és a dir, no hi ha un valor llindar per davall del qual no es produeix l'efecte. L'objectiu ha de ser, doncs, aconseguir el nivell més baix possible de contaminants si volem evitar mortalitat.

I si la mortalitat es veu tan incrementada és perquè la morbiditat (és a dir, les malalties, algunes en principi no mortals) està clarament incrementada amb la contaminació ambiental, i això ha sigut àmpliament descrit en nombrosos estudis. Les visites als metges, a les urgències i el nombre d'hospitalitzacions s'incrementen amb els pics de contaminants. L'asma, les aguditzacions de les bronquitis cròniques, les al·lèrgies, els infarts i les angines de pit són algunes de les malalties que es detecten.

I què passa amb el càncer, es veu afectada la seua incidència per la contaminació ambiental? A més dels productes classificats com a cancerígens per la IARC i que a poc a poc han sigut prohibits o controlats, hem vist que alguns poden produir-se secundàriament en el laboratori ambiental de manera incontrolada, però és que el mateix IARC ha estudiat en el seu informe número 109 la "contaminació ambiental" com a conjunt de contaminants o grup de productes i gasos que contaminen habitualment l'atmosfera i ha conclòs que es pot considerar inclòs en la categoria 1, és a dir, aquells productes o grups de productes en els quals hi ha evidència científica per a considerar-los clarament cancerígens.

No és fàcil realitzar estudis poblacionals en el nostre entorn que relacionen nivells de contaminació i freqüència augmentada d'alguns càncers. És cert que àrees més industrials o més desenvolupades econòmicament tenen més càncer de mama en dones o de pròstata en homes, i la nostra comarca no s'escapa d'aquesta tendència, però en això poden estar influint altres factors com hàbits de vida o d'alimentació, tendències en els hàbits reproductius de les dones, l'obesitat, etc., que és molt difícil d'aïllar de manera científica. Altres qüestions com l'accessibilitat de serveis sanitaris o la participació en programes de detecció del càncer poden augmentar les xifres d'incidència per major diagnòstic en càncers no massa mortals sense que es dega tampoc a la contaminació, en comparació per exemple amb zones rurals més apartades, menys desenvolupades o amb pitjor accés a serveis sanitaris.

Encara que no disposem d'aquests estudis, hi ha indicis i estudis suficients per a aspirar a un aire net, sense caure en el parany que la netedat de l'aire va contra els llocs de treball. El progrés dels pobles ha anat de la mà de la cura del medi ambient; de fet, són els països menys rics i amb menys tendència a la seua millora econòmica els més contaminats.

Tenim un bon sistema sanitari, però... no seria millor necessitar-lo poc? Té sentit estar acumulant danys en cada respiració per a després intentar reparar-ho? El calfament global del planeta multiplicarà sens dubte els efectes negatius de la contaminació

i la generació d'elements nocius en l'atmosfera. Cuidar el medi ambient també és cuidar la nostra salut.

SIGLES:

IARC: International Agency for Research on Cancer

BIBLIOGRAFIA:

Ferran Ballester (2005): «Vigilancia de riesgos ambientales en Salud Pública. El caso de la contaminación atmosférica». *Gac Sanit* 19 (3), p. 253-257.

Volume 109 de IARC monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans. Outdoor air pollution/ IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, 2013.

Community outbreaks of asthma associated with inhalation of soybean dust. Antó JM, Sunyer J, Rodríguez-Roisín R, Suárez-Cervera M, Vázquez L (and The Clinical and Toxicoepidemiological Committee). *N Engl J Med* 1989; 320: 1.097-1.102

Berta Uriel Latorre

Médico Especialista en Medicina Preventiva y Salud Pública.

Titulada en Higiene Industrial para los servicios de Prevención de Riesgos laborales y Master Universitario en Economía y Gestión de la Salud por la Universidad de Santiago de Compostela.

Trabajó de 1981 a 1987 en el servicio de Medicina Preventiva del Hospital de Sagunto y posteriormente como Jefa de Servicio del Servicio de Medicina Preventiva del Hospital Universitario de Ourense hasta su jubilación.

Fue Presidenta del Consejo Asesor del Sistema Sanitario de Galicia entre el 2006 y el 2009.

Presidenta de la Sociedad Española de Medicina Preventiva Salud Pública e Higiene (SEMPSPH) entre 2011 y 2013 y miembro de la Comisión Nacional de la Especialidad.

Epidemióloga de la Unidad de investigación de Ourense durante muchos años y profesora de la Escuela de Enfermería de Ourense (Universidad de Vigo).

Autora de numerosas publicaciones científicas e investigadora en varios proyectos de investigación financiados en convocatorias públicas competitivas (FIS, FEDER etc.).

Actualmente Jubilada y residente en Sagunto es miembro de la asociación ecologista AGRO.

AUDITORIA AMBIENTAL FALLERA LES BIO-FALLES DEL FUTUR

Teresa Garcia i Muñoz

Enginyera Industrial, especialista en Medi Ambient.

Les i les amigues de la Falla de Santa Anna, enguany em conviden a participar i a col·laborar en el seu llibret amb una reflexió sobre la relació entre Falles i medi ambient.

Una encertada visió en una societat que, si no actua de forma contundent, camina sense remei cap a un escenari on la pujada de les temperatures, canviaran el clima i les condicions del nostre entorn, més del que ja estan canviant.

L'acció de l'home, que en 300 anys ha alliberat a l'atmosfera quasi tot el CO₂ dels combustibles fòssils, ha generat una espècie d'hivernacle atmosfèric global, els efectes del qual: pèrdua de biodiversitat, desgel, incendis, pujada del nivell del mar, desertificació, fenòmens meteorològics extrems, etc, afectaran a

les nostres condicions de vida i a la de les futures generacions.

Quan els i les estudiants arreu del món ens adverteixen que NO HI HA PLANETA B, ho fan conscients que hem de canviar la nostra forma de veure i conèixer al món, perquè l'actual és insostenible.

El sistema de consum actual, ha deixat fora de l'equació del desenvolupament econòmic al planeta i la seua capacitat ecològica per regenerar-se. Només des dels anys 70, amb la Conferència de Nacions Unides a Estocolm i el posterior Informe Brundtland: Our Common Future, en 1987, es comença a prendre consciència que el creixement econòmic està limitat per la capacitat del medi natural a acollir-lo. Els principis del desenvolupament sostenible porten a

penes 50 anys en vigor, massa tard, pot ser, per poder aturar les conseqüències de més de 300 anys de revolució industrial, basada principalment en el consum de carbó i petroli.

No s'ha de perdre l'esperança però, per dos grans motius, el primer, perquè el planeta no es destruirà, en tot cas evolucionarà preservant la vida. Sempre ho ha fet així. El que en realitat ocorre és que l'home li ho està posant un poc més difícil a l'home, sobre tot al del futur, perquè canviaran les fràgils condicions ecològiques del benestar per a l'espècie humana, per això hem de pensar molt més i millor en quin futur deixem als nostres fills i filles. En segon lloc, perquè existeix tecnologia suficient com per a poder escometre un canvi en els patrons productius i de consum, que equilibren la

relació de l'activitat humana amb l'entorn i respecte el planeta.

Tot està per fer i tot és possible. L'objectiu de la Unió Europea, que pretén que la UE al 2050 siga un territori neutre en CO2 ens implica a tots i cadascun dels qui vivim en el continent. El que cal és actuar i actuar ja. És una obligació ciutadana repassar les nostres accions diàries per veure si tenen possibilitat de millora i d'acció sostenibles.

Entre eixes accions es troben les nostres tradicions i festivitats, com les Falles, on de ben segur que trobarem pràctiques que seran bones, altres que no tant, però que de ben segur sabrem transformar per a que ho siguen.

Aquest assaig d'auditoria ambiental fallera, mancarà de xifres i paràmetres de mesura, estarà redactat des d'un punt de vista obert i simpàtic, perquè busca ser una primera invitació a que als casals i a les falles comencem, en primer lloc, a adonar-nos de l'impacte ambiental que causa la nostra festa, i segona, a com tindre unes festes falleres que ens facen sentir orgullosos i orgullosos de com cuidem el nostre entorn.

Ben mirat, s'obri l'oportunitat de començar, de forma creativa a pensar unes falles que siguen sinònim de cuidar el planeta: Les BIO-FALLES

Comencem pel principi.

L'Origen de les falles.

Un dels orígens més comunament acceptats per a descriure com va naixer

la tradició fallera és el que es remunta al SXVIII, i a la costum dels fusters de la ciutat de València, que en vespra de la festa del seu patró, Sant Josep, cremaven en front dels seus tallers, els "trastos" que ja no els servien, junt amb els parots, que utilitzaven per il·luminar-se quan treballaven en hivern.

S'imaginen la de multes que els caurien avui si cremarem els "trastos" vells al carrer?

Com veiem, des del primer moment, les Falles tenen una relació directa amb la gestió de les deixalleries del gremi fuster, encara que eixa gestió no fóra la més aconsellable, si la mirem amb la perspectiva actual.

Podem començar, per crear un pel de polèmica, que les falles consagren la pitjor pràctica de la gestió dels residus: la incineració de les deixalleries. Una pràctica que actualment està al final de la cadena de tractament dels residus i, que, deuria tendir a no utilitzar-se. Però reduir la cultura ancestral de la veneració del foc a una simple pràctica de gestió de residus, seria sesgar una festa que té en el foc el seu principal protagonista. I no és pot parlar de foc, sense parlar de fum. Eixe és un dels primers impactes que repassarem en l'auditoria ambiental fallera.

La cremà de les Falles produeix CO2 i altres substàncies contaminants, que es generen durant la combustió del monument. Eixe impacte és inevitable, a no ser que es propose com a solució per a la celebració de la festa deixar de cremar les falles.

Fer una falla, sense cremar la falla?

No seria una falla, ja que el propi nom de la festa fa referència a la foguera i a l'acte de veneració i reconeixement del foc, com a element purificador ancestral de la nostra societat. El foc, temut i admirat, no pot desaparèixer de la festa per què és l'origen de la festa en sí.

El monument i els seus materials.

Troblem doncs un primer repte per poder desenvolupar la festa fallera des d'un punt de vista sostenible i és que, és una festa que gira al voltant de la "cremà" dels monuments fallers. Això necessàriament ens porta a produir emissions de CO2 i altres substàncies contaminants que hem de minimitzar i compensar.

Palla d'arròs. Material per a fabricar ninots.

La tria dels materials del monument faller s'ha vist influenciada des d'un passat recent per la introducció de nous materials d'origen plàstic que faciliten noves formes i desenvolupament dels monuments. El desenvolupament creatiu dels artistes fallers no ha pensat molt en les conseqüències que té la crema d'eixos nous materials: plàstics, resines, pintures i vernissos que s'allunyen de l'antiga biomassa llenyosa del sector fuster, i que produeixen emissions perjudicials per a la salut.

Una falla que vullga ser sostenible hauria d'acordar amb l'artista faller no utilitzar aquestos materials i treballar des de la tradició de la fusta i el cartró pedra o introduir materials bio- combustibles, com pot ser la palla de l'arròs, el serratge o deixalles agrícoles que siguen la base de la cremà del monument.

La Universitat Politècnica de València, ja ha patentat l'ús de la palla d'arròs com a matèria primera per a la fabricació de ninots i dibuixa un futur per a les falles amb materials basats en biomassa i estampació 3D per al futurs dels monuments. Un futur molt més sostenible i tecnològic que l'actual.

Falla Menorca-Luis Bolinches (València) crea ninots amb palla d'arròs.

Altra de les accions que es poden fer per avançar en el model de bio-falla o falla ecològica és el càlcul de la petjada de carboni del monument i la seua compensació amb replantacions o reforestacions falleres.

Eixir a la muntanya durant l'any faller, ajudar a mantindre les nostres muntanyes vives, contribueix a mitigar les emissions que inevitablement es produiran quan els monuments es cremen el dia 19 de març. Cada falla, en funció dels Kilograms o del volum de material que utilitzen en el seu monument, podrà determinar la quantitat de CO2 que emetrà, mitjançant el Factors d'Emissió dels materials.

El Centre d'Investigació Ecològica i Aplicacions Forestals de Catalunya indica que calen 5 hectàrees de bosc per poder absorbir una tona de CO₂. Les calculadores del Ministeri de Transició Ecològica també ens ajuden a determinar el CO₂ que consumiria una falla. Una volta determinades les tones, sabríem quina superfície de bosc hauríem d'ajudar a reforestar i bé es podria participar directament o apadrinar a aquells que ho facen.

Posem un exemple:

Un monument faller en el que s'empren 100Kg de fusta, produeix, segons els Factors d'emissió de l'inventari nacional d'emissions de 2018 del ministeri de transició ecològica, 174 Kg de CO₂, per tant necessitarà, per compensar eixa emissió, reforestar al voltant de 8.000 m² de bosc, al llarg de l'any faller precedent o posterior a la cremà.

El Centre d'Estudis del Camp de Morvedre, Acció Ecologista Agró, per parlar de les entitats ambientalistes de la comarca, agrairan voluntaris i col·laboradors que ajuden a mantindre el Bosc de Romeu, o el Paisatge Protegit del Palància-Belcaire.

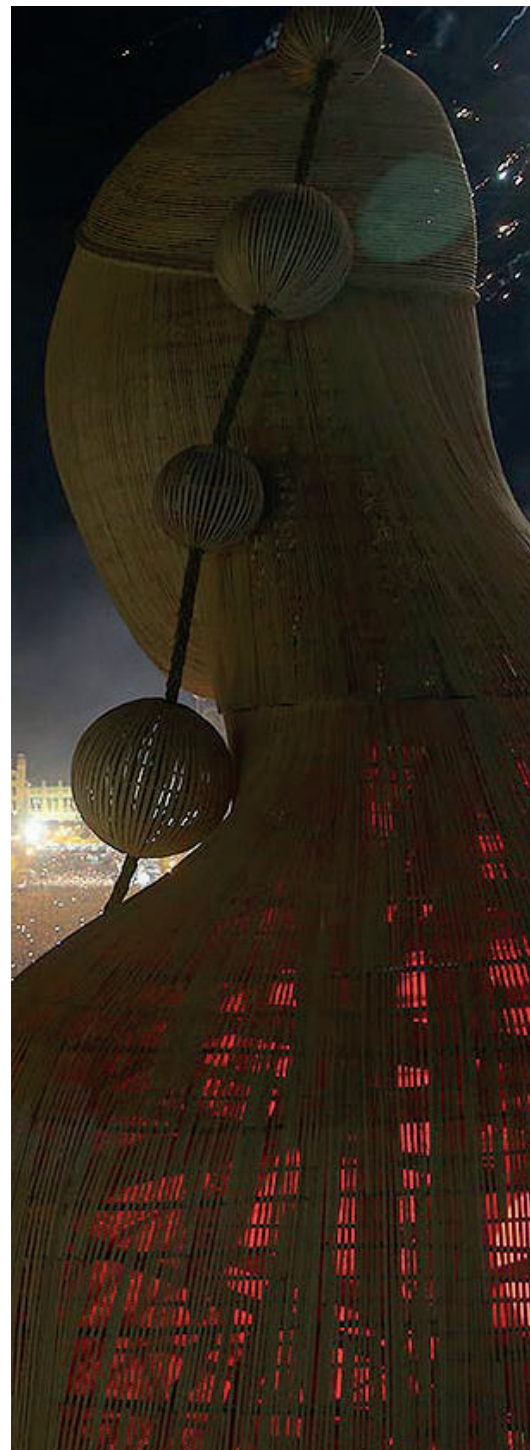

Repoblació del Centre d'Estudis del Camp de Morvedre en el Paratge Natural Municipal Muntanya de Romeu.

El mateix ocorre amb la pólvora, que, a l'igual que el monument, si és inevitable el seu ús, deuria formar part del càlcul de la petjada de carboni de la falla.

I si els premis, a banda de l'enginy, la bellesa, la crítica, premiaren la menor quantitat de petjada de carboni que utilitzen? La falla de l'Ajuntament de 2016 va ser un monument que apuntava en aquesta direcció, i el món faller, si aprofundeix en l'ús de materials sostenibles pot ser capdavanter en el desenvolupament de bio-combustibles sòlids.

Falla Ajuntament de València 2016.

Les falles motor d'economia circular.

D'altra banda, i per continuar amb està petita auditoria ambiental de les falles hem de destacar també el potencial que tenen com a motor d'economia circular entre la ciutadania.

Les Falles amb un origen tan relacionat amb la gestió de les deixalleries, no poden deixar de ser i sentir-se ambaixadores del reciclatge en les seues activitats: balls, festes, disfresses, playbacks, etc són motius de celebració on cada residu deu anar al contenidor que corresponga. Són associacions culturals, que poden ser classificades com a Grans Productores de residus domèstics, per les aglomeracions que produeixen. A poc que funcione la conscienciació i el civisme, el potencial reciclador de les falles, és un aliat de l'administració per a la recollida selectiva: matèria orgànica, per fabricar compost per als jardins i hortes dels i les falleres, papers i envasos que poden tindre una vida efímera prèvia en els monuments i en els carrers, abans d'anar al contenidor que li correspon. Teles i disfresses que serveixen per fer i refer altres, sense haver de consumir nous materials. En definitiva, poden ser prescriptors i prescriptores en l'educació ambiental de la ciutadania i ser exemple en la resta de l'Estat.

Tan important és el seu potencial de reciclatge, que els sistemes de gestió de residus com el vidre, el plàstic o el paper, destinen gran quantitat de recursos per l'acció multiplicadora del

reciclatge en la falla, i conseqüentment en la resta de la festa. Campanyes com "la Reciclà" d'Ecovidrio, que es celebra a València, Burjassot i Mislata des de 2013 i en la que participen més de 320 comissions falleres, consisteix en realitzar una paella gegant per a la comissió que aconsegueix reciclar el màxim vidre possible amb un mínim de 400 kg. Aquesta iniciativa, per exemple, ha fet que el reciclatge de vidre durant les festes augmente en un 24% en la campanya de 2018 i que les falles es consciencien de la seua importància com a agents del reciclatge en una setmana tan carregada d'aglomeracions.

Per concloure cal parlar també d'una nova filosofia en el món de la moda, on podem reconèixer l'àmbit de la indumentària fallera: La slow fashion. Els principis d'aquesta filosofia responen als principis del sector de la indumentària fallera: moda sostenible, feta quasi a mida, basades en el comerç local, en materials i teixits nobles i en l'ús i el re-ús. El grup de facebook wallapop fallero, té 31.088 membres, i les últimes tendències com l'Upcycling, al món de les falles s'utilitzen tradicionalment. L'Upcycling és un concepte del món de la moda, que amb petites modificacions, reaprofitja teixits i peces de roba. Quants vestits, jupetins, manteletes, s'han anat acoblant als canvis i les modes?

Presentació de la campanya "La reciclà" 2018.

Sense saber-ho, o precisament perquè tenen un origen relacionat amb ella, i es basen en xarxes extenses de solidaritat, les falles són un motor en economia circular que pot ser exemple de referència de cara al futur. Només cal un pèl d'imaginació, curiositat i informació sobre processos i com impacten en el medi i un molt de ganes de ser neutres en impacte ambiental i voler compartir-ho amb la resta.

Les bio-falles, estan molt més prop del que pensem, al cap i al cor de fallers i falleres amb l'esperit de Greta Thunberg, que vullguen imaginar que l'estora vella de la falla de Sant Josep, té a dia d'avui més vides que la que li donaven els nostres antecessors.

BRUSTÍCIA

José Tena i Tejado

Codirector de Panal Fallero i 3design.es
Premi Santa Anna 2019

Col·laboracions per a llibrets i diversos articles, m'han demanat molts. Enguany no és el primer que escric en el llibret de Santa Anna, però sí el primer en què escric d'un tema polític. Brutícia és un nom molt fort per a un llibret, i en escoltar-lo per primera vegada, se'm va ocórrer canviar el títol per BruStícia!, en un joc de paraules entre brutícia i justícia, com l'eslògan d'una manifestació. És un títol que comporta veritat, parlar alt i clar del que ens done la gana, buscant entre el fem una sèrie de bons propòsits, però des de la ràbia, des de molt dins. I des d'eixe punt de ràbia, fàstic i veritat, parlaré.

Cada dia, la meua rutina es basa en alçar-me, dutxar-me, preparar-me el cafè i els cereals, els quals prenc davant de la tele perquè donen els últims resums a l'informatiu del matí, així m'informe

una mica del que ocorre. I mentre acabe, l'informatiu s'acaba i comença el programa d'Ana Rosa Quintana, AR per als SEUS amics. Cada dia (laboral, és clar), menje els meus cereals amb cafè mentre es debat obertament i públicament sobre la meua sexualitat i els meus drets. Sobre la taula es discuteix sobre si les persones LGTB+ tenim dret a celebrar l'Orgull, devem o no ser educadors/es i formar a xiquets i xiquetes (no formar-los en xarrades sobre sexualitat, no, exercir l'ensenyament en general), som o no som ciutadans i ciutadanes exemplars per a la resta del veïnat, i un llarg etcètera. La rutina és constant i abrasiva, destructiva.

Perquè us feu una idea de com em sent, penseu en algú que ha nascut pèl-roig. Record amb molt d'afecte la novel·la "Ana de Tejas Verdes", la protagonista de la

qual es sentia horroritzada cada vegada que es mirava a un espill, clamant al cel per la seua desgràcia de naixement, per tindre els cabells color taronja, perquè la divinitat suprema li havia dotat amb semblant crueltat. Penseu en algú que és pèl-roig, i tots els dies es menjara els seus avorrits cereals mentre veu un absurd i degradant debat on es parla sobre si els pèl-rojos haurien d'eixir al carrer o no. Direu: Quina idiotesa, però si eixa persona no va poder triar! Us pregunte: es tria ser gai, lesbiana, dona trans, home trans...? En absolut. Però ara us embolique una mica més l'assumpte. Eixa persona color carlota pot un dia qualsevol comprar-se un tint i "problema" solucionat. Pot una persona deixar d'estimar o de ser del dia a la nit? Tremendament absurd.

Espanya és un país en constant evolució, però sent molt present, sobretot en l'últim any, una **involució sobre les llibertats**. Ocultades sota el lema "hi ha llibertat d'expressió i podem dir el que ens done la gana", s'està travessant constantment la línia que separa l'opinió de la falta de respecte. Qui té la potestat per a dir-me que drets tinc "restringits" pel simple fet de ser homosexual? No ens adonem, i ho ingerim dia rere dia com els cereals del desdèjuni (desdèjuni agre, per cert), que tots aquestos debats sobre orientació sexual i gènere, calen en la població fins al punt de crear controvèrsia i, per tant, debat. I el debat origina posicionament. I no hi ha debat (ni posicionament) més absurd que el debat sobre la lògica, la raó i els drets humans.

Hui m'he alçat amb la notícia que **Twitter ha tancat el compte oficial de VOX**.

El primer que he pensat és un "ja era hora"; el següent ha sigut "a veure quina salvatjada han dit aquesta vegada"; el tercer, l'últim pensament abans de llegir la notícia ha sigut "segur que han tornat a carregar contra el col·lectiu". És molt dur. Ningú que no siga del col·lectiu o tinga al seu voltant a algú molt pròxim, pot imaginar-se la cruesa de sentir-se en el punt de mira, en el centre de la diana, de les punyalades salvatges d'aquesta gent. La notícia afirma que ha sigut decisió de la xarxa social després d'acusar VOX al Govern de promoure la pederàstia amb diners públics. Vaig encertar, han tornat a disparar el seu agulló contra nosaltres.

La portaveu del PSOE en el Congrés va publicar un tuit amb el següent missatge, referent al pin parental i al debat sobre

si els pares i mares haurien de permetre que els seus fills i filles acudisquen o no a classes sobre sexualitat i gènere: "*No suporten al col·lectiu LGBTI, no suporten el matrimoni entre persones del mateix sexe, no suporten la igualtat entre dones i homes, no suporten que les seues idees retrògrades no siguen les de tota la societat. Que no ho nomenen llibertat, és odi.*" El compte del partit d'ultradreta va respondre el següent: "*El que no suportem és que us fiqueu a la nostra casa i ens digueu com hem de viure i com hem d'educar als nostres fills. I menys encara que amb diners públics promoguen la pederàstia*". Immediatament, Twitter va manar un comunicat on es subratlla que no permet amenaçar, assetjar o fomentar la violència contra altres persones per motiu de la seua raça, origen ètnic, nacionalitat, orientació sexual, gènere, identitat de gènere, religió, edat, discapacitat o malaltia. I hui, entre cereals i arcades, es debat, no la immoralitat d'aquest partit, NO: el dret "censurat" de la gent a expressar-se mitjançant Twitter. És delictiu. No hem de permetre un altre adjectiu més que aquest: delictiu. I això de Twitter hauria de ser el primer pas.

La primera vegada que VOX va utilitzar un missatge d'odi va ser el dia de vot de les primeres eleccions del 2019. Van mostrar un fotomuntatge d'un personatge de "El señor de los Anillos", enfundant una espasa i contraatacant a la bandera gai, el logotip de la Sexta, el símbol del feminisme, la bandera republicana, etc. El personatge de la novel·la de Tolkien, espasa en mà, a més portava la bandera d'Espanya, al crit de "*Que comence la batalla*". L'atac era directe, però ens el

vam prendre en gràcia. De fet, recorde que la bandera LGTB+ estava dins de la silueta d'un fantasma, i el col·lectiu el va reutilitzar com a símbol, batejant-lo com *Gaysper* i exhibint-se per tots els costats, també al propi Congrés dels Diputats.

La por originada pel pacte amb el Partit Popular i Ciutadans en les autonòmiques andaluses, ens va fer eixir al carrer, mobilitzar-nos, i usar les xarxes socials per a expressar la nostra indignació davant la possible arribada de l'extremisme al Govern. *Gaysper* va volar per les xarxes i es va fer, en pocs dies, viral. Però fins a eixe moment, tot semblava molt llunyà, "els andalusos i andaluses ja s'apanyaran amb AIXÒ que han votat" - solíem dir -. Però tot va començar a empitjorar-se, i el partit d'Abascal va veure el filó de la polèmica per a escampar la seua merda. I **si en algun moment se'ls titllava de feixisme, ells i elles es defensarien sota el concepte de llibertat d'expressió**.

Però després van començar eixe atac amb el qual ens havien amenaçat amb el seu primer tuit. Van demanar, entre altres abusos, el llistat de tots els educadors i educadores del col·lectiu LGTB+ (ja portaven la idea del pin parental). Fa un parell de setmanes vaig veure la pel·lícula "Mientras dure la Guerra" (Alejandro Amenabar) i em va recordar a la llista de les tropes feixistes amb els noms de totes les persones que ells consideraven l'enemic. I em vaig estremir, perquè fa por, ja no em fa gràcia, això de *Gaysper* va quedar molt lluny, això no és una peli, és real.

Sempre seré partidari de poder expressar la nostra opinió, perquè això ens fa diferents a un règim dictatorial. **Però per damunt de qualsevol opinió, està el respecte cap a les persones, els drets humans, per molt distants que ens siguin, per poc que els entenguem o ens resulten afins.** I crec que aquest país necessita tornar a marcar amb un punxó la línia que ha quedat desdibuixada i que separa l'opinió de **l'apologia de l'odi.**

Perquè, si no hi ha cap control i tots i totes podem dir el que ens done la gana, continuarem deixant que "ciutadans" com Francisco Serrano (diputat autonòmic al Parlament Andalus per VOX), penge una foto d'una dona i es mofe amb els seus seguidors del seu físic, indicant que "a eixa desgraciada no creu que ningú la viole ni en grup, ni en quadrilla". I deixarem que una altra bona ciutadana com Inma Sequi (ex-dirigent de VOX a Conca) cride als catalans independentistes "Porcs separatistes". I aconseguirem tindre un Nadal amb tres Reis Mags blancs,

destenyint a Baltasar, exclòs pel simple fet de ser negre.

Hui dia, **les xarxes socials és el mètode de comunicació més usat a nivell online, i és un gran megàfon d'atracció de votant**, que lluny d'analitzar a consciència el que llig i interpretar-ho, es deixa (en molts casos), portar pels seus instints més primaris, per l'odi, per l'acusació al diferent, pel debat de l'Ana Rosa, per l'amenaça. Com Alemanya amb els discursos del qual després va ser el seu dictador, però aquesta vegada, còmodament asseguts i assegudes en el sofà de les seues cases.

Repetisc, **hem de condemnar aquest odi inculcat i expressat obertament.** No és motiu de debat, en cap concepte, els drets i llibertats que té una persona pel seu gènere (dones, tot el meu suport perquè sou l'altre blanc d'aquesta diana de múltiples cares!), sexe, orientació sexual, procedència, ètnia, identitat de gènere, etc. Perquè arribarà el dia en què eixa línia s'esborre, no hi haja més debats (perquè estarà prohibit debatre, per ells i elles, els que ara clamen llibertat d'expressió) i persones com jo no puguem gaudir ni del senzill acte quotidià de desdejunar de manera tranquil·la uns cereals enfront del televisor. **BruStícial!**

Francisco Serrano
@FSerranoCastro

Seguir

A esta desgraciada no creo que nunca la violen ni en grupo, ni en cuadrilla, ni con alevosía o nocturnidad. Todo mi apoyo a @InesArrimadas

23:08 - 6 sept. 2017 desde Sevilla, España

VOX
@vox_es

Seguir

Lo que no soportamos es que os metáis en nuestra casa y nos digáis cómo tenemos que vivir y cómo tenemos que educar a nuestros hijos. Y menos aún que con dinero público promováis la pederastia.

Adriana Lastra @AdriLastra

No soportan al colectivo LGTBI. no soportan el matrimonio entre personas del mismo sexo, no soportan la igualdad entre mujeres y hombres. no soportan que sus ideas retrógradas no sean las de toda la sociedad. Que no lo llamen libertad. es odio.

VOX
@vox_es

Seguir

🇪🇸🔪 No queremos, ni debemos olvidar, que hoy hace 527 años de la liberación de Granada por las tropas españolas de los Reyes Católicos, poniendo fin a ocho largos siglos de Reconquista contra el invasor musulmán.

#TomaDeGranada

Inma Sequi
@isequiser96

Seguir

Que todos esos CERDOS SEPARATAS que han ultrajado el Himno se sequen las lagrimas con la estelada, @SevillaFC. ¡Viva España! #FinalCopa

21:36 - 22 Mayo 2016
213 299

Cádiz

D. Juan Carlos Sanz Martín
Presidente de VOX Cádiz

Y todo el equipo del Comité Ejecutivo Provincial de VOX, queremos dar las gracias por tu esfuerzo y dedicación a este gran proyecto del que formamos parte, y desearte de todo corazón una Feliz Navidad y un próspero año 2020.

¡Felices Fiestas!

Twittear

VOX Noticias
@voxnoticias_es

Lo País, se os ha olvidado un detalle, son cinco magrebíes. Imprescindible puntualizar el origen extrajero de la mayoría de los violadores para que los españoles tomen conciencia del tipo de delincuentes a los que estáis abriendo las puertas y subsidiando con el dinero de todos.

CONCLUSIÓ

Si heu arribat fins ací havent llegit tots els articles, és el moment de fer una reflexió. La reflexió i la conclusió és molt personal, però sempre hi ha aspectes generals que a tots se'ns passen pel cap, hàbits que modificar i actituds que canviar.

Segons el meu criteri la protecció del medi ambient és problema principal. Hem de ser conscients d'aquest problema i col·laborar en la seua solució controlant el fem que produïm, aplicant en la vida diària les 3R (reciclar, reutilitzar i reduir), ajudant el nostre entorn més pròxim com l'horta, les platges i la muntanya, educant la nostra xicalla amb la pràctica i no sols amb la teoria, des de la família i no sols des de l'escola, i tantes d'altres accions que són senzilles de dur a terme. Sols fa falta voluntat. I aquesta depén de cadascun de nosaltres.

A la fi, posar en pràctica allò de que "tota pedra fa paret" per arribar a fer un mur infranquejable que protegisca el futur de la nostra joventut i de la nostra xicalla.

També a cadascun de nosaltres ens pertoca col·laborar en la neteja del nostres pobles i ciutats posant atenció als horaris de replega de fem i deixalles, als diferents contenidors que tenim al nostre abast, a l'ús dels ecoparcs fixes i mòbils.

En altres dels aspectes tractats potser no tenim una influència personal perquè depenen de les institucions tant públiques com privades; malgrat tot, si tenim voluntat sempre trobarem la forma de fer-ho col·laborant amb associacions preocupades i interessades en els diferents aspectes tractats.

Arribats fins ací és desig de l'equip responsable i de les persones que han col·laborat amb cadascun dels articles, que aquestos hagen servit per a conèixer un poc més sobre LA BRUTÍCIA i per a reflexionar sobre els perjudicis que ens causa. Si a més a més aconseguim una mínima conscienciació que permeta modificar hàbits i actituds al respecte en part dels lectors i lectores, haurà estat tot un èxit.

ANUNCIANTS

FALLA SANTA ANNA SAGÜNT 2020

**LA AC FALLA SANTA ANNA, AGRAÏM ALS NOSTRES
ANUNCIANTS, COL-LABORADORS I INSTITUCIONS
LA SEUA APORTACIÓ PER A FER POSSIBLE
LA CREACIÓ D'AQUEST LLIBRET**

Camí Real, 87
Teléfono, 96 266 32 01
SAGUNTO

Camí Real, 123 • SAGUNTO • Tel. 96 118 38 77
 Peluqueria Creativa INMA Estilista

El Celler. Faura

El lugar donde celebrar.

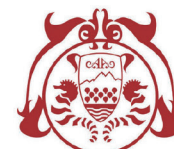
EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

Whatsapp 620 24 28 57

CARRER CAVALLERS 13

Teléfono 96260 50 05

VISITA PÀGINA WEB
WWW.ELCELLERFAURA.COM

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

RESTAURANT **EL CELLER** FAURA

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

SAGUNTO DISTRIBUCIÓN S.L

Cafés
VALIENTE
desde 1955

**EXPERIENCIA EN DISTRIBUCION Y VOCACION
DE SERVICIO A LA HOSTELERIA**

C/ Puig de Santa María, 10

Tel. 96 265 08 10

Fax 96 265 06 67

SAGUNTO (Valencia)

GRANJA SAGUNTO

Nazario Sanz

Ctra. Petrès-Albalat s/n
46500 SAGUNTO

tel-fax: 616 94 71 75

Loterías y Apuestas
del Estado

ADMINISTRACIÓN DE
LOTERÍA Nº 1

ARUANA

"La más antigua de España, concedida por el Rey Carlos IV en 1790"

Pl. Cronista Chabret n.8
46500 SAGUNTO
VALENCIA

Tlf. 96 266 15 76

loteriacaruana@hotmail.es

la panaderia trencó

Elaboramos tu pan de cada día
de manera artesanal.

Horno Avda. Santos Patronos N° 30

Telf. 644 97 05 54

Horno Avda. Doctor Palos N°3

Telf. 644 97 00 98

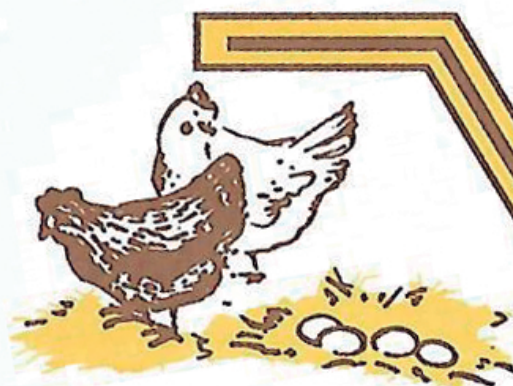
Horno Campoamor N° 10

Telf. 96 266 19 49

Horno - Cafetería: Avda. Montiber

Telf. 96 265 11 88

www.facebook.com/PanaderiaTrencó

Huevos

Sales, s. l.

R.D.G.S. 14.01228/CS

LOS MÁS NATURALES

FORN-PASTISSERIA

SAL I SUCRE

Sal i Sucre

Jose Antonio Ruiz Garcia
Tfno: 62 62 25 002

Ana 660 234 612
Begoña 620 012 379

ARTESANIA

COMUNITAT
VALENCIANA

INMA BAGUENA TAMARIT

almafallera@gmail.com

649339465

Cami Real, 72 bajo dcha. 46500 Sagunto

Belladona

Centro de Belleza

644968046

San Francisco, 1 bajo izqda, Sagunto

Mar

Indumentaria
Bordados
Serigrafía

Tlf. 960 05 25 61

C/ Del trabajo 17 bajo 46520 Puerto Sagunto

HUMONNOS

TIENDA ESPECIALIZADA

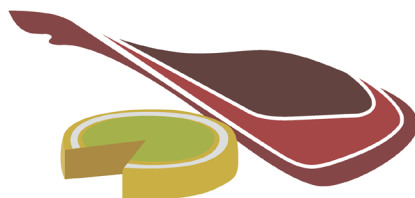
VAPOR - SHISHA - GROWSHOP

AVENIDA SANTOS DE LA PIEDRA, 35BJ

(ENTRADA POR ESTANCO)

629688243

HUMONNOS@GMAIL.COM

pilar

“ CHARCUTERIA SELECTA ”

PILAR DE LA FUENTE

Tel: **625 470 098**

 Mercat
Sagunt pto. **34**

**Ramón
Gimeno**

**Grifería - Baño
Materiales
Construcción**

**Azulejos
Rústico
Saneamiento**

Ctra. Nac. Valencia-Barcelona, km. 25,2
46500 - Sagunto (Valencia)

Oficina:
Tel.: 96 266 02 09
Fax: 96 265 42 81

Exposición:
Tel.: 96 265 40 03
Fax: 96 265 42 82

CARNES FRAN

EMBUTIDO ARTESANAL

Plaza Blasco Ibañez 11 - Tel. 96 265 12 96

TALLERES CIVERA

CHAPA - PINTURA - ROTULACIÓN - PULLIDO

Vicente Civera e Hijos

e-mail: tallerchapapinturacivera@hotmail.com

Avda. País Valencià, 28 - Tel. y Fax: 96 266 04 21
46500 SAGUNTO (València)

INYECCION DIESEL
Y REPARACION
DE MOTORES DIESEL

CARRETERA DE
SAGUNTO - BURGOS, KM 1

TELEFONO: 96 266 14 40

FAX: 96 266 15 28

Sirep

**Alda. Sants de la Pedra, 1
46500 Sagunto - Valencia
Tel. 96 265 02 45**

desde
1974

Pascual

Carnes Selectas

*Fiambres y embutidos frescos de primera calidad
Benavites 2-tel: 96 266 14 01 - 677 02 44 49
(junto esquina Dor Palos)*

Sagunto

635 422 588

BAR - RESTAURANTE

Raco de pep

Menu Diario

*Cerrado
los
Martes*

Plaza de la Pescadería, 8, Sagunto, Valencia

**HORNO - BOLLERIA
PASTELERIA**

PA i DOLÇOS AMPARIN

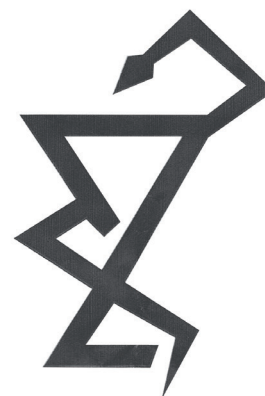
C/. Benifairó, 8 - Tel. 96 265 00 40
C/. Raseta, 31 - Tel. 96 266 07 57
C/. Partida de l'Oliba - Tel. 96 266 54 90
46500 SAGUNTO

*RESTAURANTE
CONTINENTAL*

**Avda. País Valencia, 2
SAGUNTO - VALENCIA**

**Tel. RESERVAS:
960 656 332 - 676 035 787**

F A R M A C I A

Avelina Escrig

Plaza del Algepsar; 10 · 46500 SAGUNTO

☎ 96 266 16 52

el nov
wizard

**C/PUIG DE PASQUES, 1
TELF.: 963 948 360**

CAFETERIA CA IULIAN

Telf.: 666689038

c/ huertos, 30. SAGUNTO

FARMACIA CONDOMINA, C.B.

C/ L' Hort D' Ais, 5

46500 - SAGUNTO

Tel.-Fax: 962661146

farmaciacondominacb@gmail.com

ENCÉN LES
TEUES IDEES

DISSENY
IMPREMTA
PRODUCTES
PER A
ESDEVENIMENTS

☎ 960 716 526

☎ 697 576 862

f Segueix-nos

info@eureka-soluciones.com

PRODUCTES "XAXIS"
amb sentiment valencià

by eureka
SOLUCIONES

XAPES, MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ DE LLIBRETS, LONES, ESTENDARDS,
INSÍGNIES, QUADRES COMMEMORATIUS, REGALS PERSONALITZATS...
I MOLT MÉS!

Electrificaciones Valls Saguntinas SLU

Comprobaciones Eléctricas
Mantenimiento e Instalación AT y BT

evasa.slu@hotmail.com

623.19.00.68

CARNICERIA PEPI

EMBUTIDOS CASEROS
HAMBURGUESAS ARTESANAS
ELABORACION PROPIA

TELF. 96 266 29 93

C./ ROMA. Nº 2
46500 SAGUNTO
VALENCIA

carniceriapepi.roma2@hotmail.com

Antesanos desde 1932

Horno de la Ollería

**Panadería - Bollería
Pastelería**

ARTESANIA

A

COMUNITAT
VALENCIANA

D.C.A. Nº 3799

VICENTE SANCHIS - Maestro Palanca, 14 - Tel. 96 266 08 56 - SAGUNTO (VALENCIA)

C/. Emilio Llopis, 17 - Tel. 96 265 09 54 - SAGUNTO (VALENCIA)

C/. Camí Real, 124 - SAGUNTO (VALENCIA)

Mesón El Cordobés

962664335-658915143

- Arroces por encargo •
- Menú diario •
- Cocina casera •
- Carnes y pescados •

Mesón Carretero S.L.

Cocina mediterránea
c/ Albalat, 5, 46500
Sagunto

Cocina de mercado para llevar

Cami Real 15 · Sagunto, 46500
tel. 963 947 844

deliK.sagunto@gmail.com

☎ 682 203 715 **f** **ig** @deliK.sagunto

Cafetería Fabre

c/ San Francisco, 32
46500 Sagunto
962664110

Gastro-bar/ Tapería “la Trobada”

c/Horts, 4,
46500 sagunto
626429695

Leed Valencia

Agencia de viajes

635019938

[Http://www.leedvalencia.com](http://www.leedvalencia.com)

Leed valencia travel

Leedvalencia69

Info@leedvalencia.com

Sayas

Floristería desde 1965

c/ Trabajo, 23 - Puerto Sagunto 962 672 643

ACADEMIA DE INGLÉS

CENTRO PREPARADOR CAMBRIDGE
CENTRO ACEICOVA Y FECEI

Avd.Montiber 3A (SAGUNTO)
Tlf.96-306.68.60/622449774

FACEBOOK / INSTAGRAM / TWITTER @panalfallero
email info@panalfallero.com web www.panalfallero.com

·: carrer garrigues 1 porta 7K 46001 valència telèfon 96 322 22 74 :·
·: 606 983 973 / 663 938 015 / 628 638 413 :·

AGRO CAMP CANET S.L.

C/ Artista Faller s/n (Pol. Industrial)
46529 Canet d'En Berenguer (Valencia)
Tel/ Fax: 962678500
Móvil: 722441805

